

**Майстар-клас
па калыханках**

**Энцыклапедыя
цацак мінулага**

**Гродзенская
памяць
пра Быкава**

СТАР. 5

ЦЫТАТА ДНЯ

Аляксандр ЯКАБСОН,
памочнік Прэзідэнта —
галоўны інспектар па
горадзе Мінску:

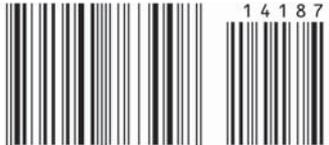
«Новы генплан развіцця сталіцы мае патрэбу ў сур'ёзнай дапрацоўцы. Неабходна абмеркаванне ўсіх зацікаўленымі бакамі: кіраўніцтвам горада, прадстаўнікамі камітэта эканомікі Мінгарвыканкама, БелНДІ горадабудаўніцтва і іншых службаў. Пакуль адзінства ў іх пазіцыях няма. Як вядома, у сталіцы плануецца скараціць аб'ёмы будаўніцтва жылля: свабодных пляцовак практычна не засталася. У 2015 годзе ў горадзе плануецца пабудаваць каля 900 тыс. кв.м жылля, да 2017-га выйці на 500 тыс. кв.м за год. Цяпер спецыялісты працуюць над завяршэннем фарміравання раёнаў масавага жыллёвага будаўніцтва Лебядзіны, Каменная Горка, Дамброўка, Мядзведжына, Сухарава і Лошыца».

Курсы замежных валют,
устаноўленыя НБ РБ з 02.10.2014 г.

Долар ЗША		10600,00 ▲
Еўра		13370,00 ▲
Рас. руб.		267,50 ▼
Укр. грыўня		818,53 ▲

ISSN 1990 - 763X

14187>

9 771990 763008

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

2

КАСТРЫЧНИКА 2014 г.

ЧАЦВЕР

№ 187 (27797)

Кошт 1800 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

Лічбы бываюць прыгожымі

**БАТЭ атрымаў
першую вікторыю
ў сёлетняй
Лізе чэмпіёнаў**

У аўторак на «Барысаў-Арэне» з балельшчыкамі здарылася тое, што адбылося з імі два гады таму на мінскім стадыёне «Дынама». Тады барысаўчане ў выдатным матчы перайгралі легендарную «Баварыю» з даволі балючым для немцаў лікам 3:1. Хваля татальнай радасці накрыла ўсю старэнькую чашу арэны. Крычаў ад шчасця самыя ціхі, а танцаваў на бетонных прыступках ад радасці — самыя сціплы. Для Беларусі той дзень стаў сапраўдным футбольным святам, які для многіх увайшоў у гісторыю...

СТАР. 3

Фота: Надзея БУЖАН.

■ Форум прафесіяналаў

У ШКОЛЫ ПАВІННА БЫЦЬ ДУША

Фота: Надзея БУЖАН.

Якасьць адукацыі і імідж настаўніка ў грамадстве — гэтыя два ўзаемазвязаныя пытанні аказаліся ў цэнтры ўвагі III з'езда педагагічных работнікаў краін СНД, які адкрыўся ўчора ў Мінску. Для абмену перадавым досведам у беларускую сталіцу з'ехаліся 500 прафесіяналаў з краін Садружнасці — як педагагі-практыкі, так і кіраўнікі адукацыйных ведамстваў.

СТАР. 2

КНИГА ПАШЫРАЕ СВАЮ ПРАСТОРУ

У цэнтры Мінска па вуліцы Сурганава адкрыта новая кнігарня ААТ «Белкніга»

У дастаткова прасторным памяшканні ААТ «Белкніга» правяло сучасны рамонт, стварыўшы ўсе ўмовы для наведвання сапраўднай, багатай на асартымент кніжнай скарбніцы. Адкрываючы кнігарню, міністр інфармацыі краіны Лілія Ананіч адзначыла, што падобнага кшталту гандлёвыя аб'екты варта мець кожнаму райцэнтру Беларусі. Акрамя таго, усе крамы «Белкнігі» ў самы бліжэйшы час павінны быць забяспечаны сучаснай даведачнай электроннай сістэмай. Кожны, хто завітае ў пошуках патрэбнай кнігі, павінен знайсці адказ на любыя пытанні.

СТАР. 4

Фота: БЕЛТА.

Аляксандр Лукашэнка даў інтэрв'ю тэлеканалу «Еўраньюс»

У якасці інтэрв'юера кіраўніка дзяржавы выступіў кіраўнік бюро «Еўраньюс» ва Усходняй Еўропе з сядзібай у Кіеве Серджыя Кантоне, паведамляе БЕЛТА.

Падчас інтэрв'ю, якое працягвалася паўтары гадзіны, пераважная колькасць пытанняў, адрасаваных Прэзідэнту Беларусі, тычылася сітуацыі ва Украіне.

Кіраўнік дзяржавы падзяліўся сваім бачаннем прычын, якія прывялі да вострага ўнутрыпалітычнага крызісу ў гэтай дзяржаве, уключаючы ўзброенае супрацьстаянне на паўднёвым усходзе Украіны. Аляксандр Лукашэнка таксама распавёў аб практычных кроках, якія маглі б быць распачаты пры садзейнічанні міжнароднай супольнасці для хутчэйшага мірнага ўрэгулявання сітуацыі ва Украіне ў інтарэсах усяго ўкраінскага народа.

«Калі гэты канфлікт (ва Украіне) знаходзіўся ў зародку, асобныя заходнія палітыкі задалі мне пытанне: «Як вы бачыце сітуацыю ва Украіне, што трэба зрабіць, каб спыніць гэтую вайну?». Я, вядома, не хацеў дыскаутаваць на гэтую тэму, разумеючы, што гэта вынікаў не дасць, але тым не менш я ім сказаў, што ў мяне ёсць сваё бачанне і прапановы, каб нармалізаваць сітуацыю ва Украіне, цалкам нармалізаваць: і палітычную, і не давесці да вайны. І мы гэты план Захаду, не канкрэтызуючы на тым этапе, прапанавалі, будучы ўпэўненымі ў тым, што гэта не прывядзе да таго, што Запад з гэтым планам пагодзіцца. Больш за тое, я паабяцаў, што ў выпадку рэалізацыі прапановы беларускага боку сітуацыя нармалізуецца ва Украіне, не кажучы ўжо пра тое, што вайны не будзе. Запад не пагадзіўся з гэтым планам. Значыць, камусьці выгадна так», — заявіў Прэзідэнт.

Асобная ўвага ў ходзе інтэрв'ю была нададзена найважнейшай ролі на сучасным этапе моцных і адказных нацыянальных дзяржаўных інстытутаў, якія павінны ва ўмовах сур'ёзнага паслаблення традыцыйных інструментаў міжнароднага права не дапускаць хаатычнага, некіраванага развіцця грамадскіх працэсаў, што часта прыводзяць да грамадзянскага супрацьстаяння і канфліктаў са згубнымі наступствамі.

Плануецца, што інтэрв'ю Прэзідэнта Беларусі выйдзе ў эфіры тэлеканала «Еўраньюс» у пятніцу, 3 кастрычніка.

НАТАЛЛЯ ПЯТКЕВІЧ ВІЗВАЛЕНА АД ПАСАДЫ ПАМОЧНИКА ПРЭЗІДЭНТА

Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка сваім распараджэннем вызваліў Наталлю Пяткевіч ад пасады памочніка Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь на ўгадненні бакоў. Аб гэтым БЕЛТА паведамілі ў прэс-службе беларускага лідара.

Супрацоўніцтва

ДОБРЫЯ СУСЕДЗІ З АБОДВУХ БАКОЎ БУГА

Беларуска-Польскі эканамічны форум «Добрасуседства-2014» пачаў сваю работу ў Брэсце ў першы дзень кастрычніка. Бізнесмены, чыноўнікі, палітыкі абедзвюх краін сабраліся абмеркаваць надзённае 18-ы раз. Летась форум праходзіў у Беластоку.

Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Беларуская і Польска-Беларуская гандлёва-прамысловыя палаты. Іх кіраўнікі адпаведна Вячаслаў Рэут і Казімеж Здуноўскі выказалі спадзяванне, што вялікі і прадстаўнічы сход паслужыць справе развіцця добрасуседскага супрацоўніцтва. Тэма сёлетняга форуму абазначана так: «Польска-беларуская мяжа — мяжа Еўрапейскага саюза і Еўразійскага эканамічнага саюза». Але ж кола пытанняў, якія абмяркоўваліся падчас прадстаўнічага сходу, датычыліся многіх аспектаў эканамічнага супрацоўніцтва.

Бо, як заўважыў на пленарным пасяджэнні Міхаіл ЮХІМУК, першы намеснік Брэсцкага аблвыканкама, па выніках паўгоддзя гандлёвы абарот паміж Польшчай і Брэсцкай вобласцю склаў амаль 250 мільёнаў долараў. У эканамічных стасунках наша краіна даўно зарэкамендавала сябе як надзейны партнёр.

На думку Міхаіла Юхімука, добры патэнцыял можа мець стварэнне сумесных прадпрыемстваў перапрацоўчай прамысловасці. Віцэ-губернатар Брэсцчыны падтрымалі польскай калегі. Намеснік міністра эканомікі Рэспублікі Польшча Анджэй Дыха ўказаў на вялікія перспектывы ў галіне вытворчасці і гандлю прадуктамі харчавання і гандлёвага абмену імі, а таксама ў супрацоўніцтве ў сферы фармакалогіі, вырабу мэблі, інфармацыйных паслуг і развіцці турызму.

Не абышлі бакі ў сваёй дыскусіі такую складаную тэму, як эканамічны наступствы канфлікту ва Украіне, а таксама магчымае спрыянне Польшчы ў справе будучага далучэння Беларусі да Сусветнай гандлёвай арганізацыі.

Нам ёсць да чаго імкнуцца і ёсць што развіваць: Польшча адкрывае дарогу прадстаўнікам бізнесу ў Еўрапейскі саюз, а Беларусь — у Еўразійскі эканамічны саюз. Бо сёння не ўсё вырашаюць паняцці цаны і якасці тавару. Адным з галоўных «тавараў» становіцца доступ на рынак. Як яго зрабіць рэальным для сябе і суседзяў, раіліся ўдзельнікі маштабнага форуму. Таму падобныя сустрэчы вельмі важныя для паспяховага развіцця эканомікі абедзвюх краін.

Святлана ЯСКЕВІЧ

У ШКОЛЫ ПАВІННА БЫЦЬ ДУША

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Падчас адкрыцця з'езду першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Аляксандр РАДЗЬКОЎ зачытаў прывітальнае слова да ўдзельнікаў форуму ад Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнка.

Удзельнікі мерапрыемства ахвотна дзяліліся сваімі меркаваннямі.

— Настаўнік не з'яўляецца героем дня, па-мойму, ні ў адной з былых постсавецкіх рэспублік, — падзяліўся сваёй думкай міністр адукацыі і навукі Армені АШАЦЯН. — А прафесія настаўніка ў грамадскай іерархіі прафесій не займае лідзіруючыя пазіцыі. Ствараецца ўражанне, што ў нашых краінах адукацыя пераўтварылася ў «свяшчэнную карову», на якую зрэдку моляцца, дрэнна яе кормяць, але кожны імкнецца надаць паболей. Існуе беззастойна паміж дэклараванай каштоўнасцю адукацыі і стаўленнем да яе з боку грамадства і ўрада. Для ўрада адукацыя — адна з важных сацыяльных сфер, дзе трэба рабіць папулісцкія заявы і падкрэсліваць яе важнасць для развіцця дзяржавы. Як правіла, недахоп фінансавання кампенсуецца празмернай публічнай рыторыкай. А грамадскае ўспрыманне адукацыйных інстытутаў сёння на некалькі парадкаў ніжэйшае, чым у часы функцыянавання савецкай адукацыйнай сістэмы.

На думку Армена Ашацяна, ніводзін міністр адукацыі (прычым не толькі ў краінах СНД) не з'яўляецца папулярным чалавекам у сваёй краіне. Адукацыйныя рэформы, на жаль, не папулярныя ў грамадстве.

— Людзі не заўсёды разумеюць, што ім прапануюць, што мы робім і навошта трэба штосьці змяняць. Натуральна, што такія праблемы не турбуюць міністра аховы здароўя, які не абавязаны тлумачыць публіцы, чаму змяня-

ецца метада апендэктамі. А мы вымушаны наладжваць камунікацыі з грамадствам, нават калі змяняем змест падручнікаў для пачатковых класаў. Таму што любыя змены цягнуць грамадскі рэзананс...

Яшчэ адна праблема, на якую звярнуў увагу Армен Ашацян, — захаванне нацыянальнага каларыту школы.

душы школа не зможа выхоўваць грамадзян.

Пра выключную ролю настаўніка казаў і намеснік міністра адукацыі Азербайджана Фірудзін ГУРБАНАЎ:

— Нядаўна мы праводзілі маніторынг сярэдніх школ, каб ацаніць эфектыўнасць іх работы і працэнт паступлення выпускнікоў у ВНУ. І самай

Фота Надзея БУЖУК.

— Уплыў глабалізацыі і масавай культуры на розумы падрастаючага пакалення прымусіла нас укараняць элементы нацыянальнай самаабароны яшчэ ў школе, і мы вымушаны прыбігаць да нестандартных рашэнняў. З гэтага года распачалі пілотны праект па выкладанні ў школе нацыянальных песень і танцаў. Армянская Апостальская Царква з'яўляецца адным з асноўнаўтваральных інстытутаў для армян ва ўсім свеце, таму выкладанне гісторыі Армянскай Апостальскай Царквы ў школах Арменіі — абавязковы прадмет для ўсіх. Гэта пытанне захавання нацыянальнай ідэнтычнасці, — падкрэсліў Армен Ашацян. — Хацеў бы звярнуць увагу яшчэ на адну пагрозу: як бы нам не страціць душу за ўсімі тэхналагічнымі новаўвядзеннямі, якія ўкараняюцца зараз у школах. У школы павінна быць душа, бо без

перадавай школай аказалася звычайная сярэдняя школа ў Баку: у гэтым годзе 92% яе вучняў паступілі ў ВНУ, а астатнія 8% — у сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы. Прычым такія выдатныя вынікі школы дэманструе на працягу некалькіх апошніх гадоў. Мы сталі высвятляць прычыны поспеху. Матэрыяльна-тэхнічная база ў гэтай школы звычайная, аснашчэнне сучасным вучэбным абсталяваннем ніколі не лепшае, чым у іншых школ. А вось педагогічны калектыў...

Многія настаўнікі маюць званне заслужаных, шмат хто ўзнагароджаны ганаровымі прэміямі міністэрства адукацыі, многія з'яўляюцца пераможцамі конкурсу прафесійнага майстэрства педагогаў. Усё гэта яшчэ раз пацвярджае пастулат, што галоўная фігура ў навучальным працэсе — гэта настаўнік. Бурнае развіццё эканомікі і тэхналогіі патрабу-

юць ад адукацыйнай сістэмы падрыхтоўкі высокакваліфікаваных кадраў. Але, на жаль, сістэма адукацыі не заўсёды паспявае перабудавацца і адэкватна адказаць на гэтыя запатрабаванні. Як вынік, у нас зараз шмат сучасных прадпрыемстваў вымушаны запрашаць спецыялістаў з-за мяжы.

Міністр адукацыі Беларусі Сяргей МАСКЕВІЧ лічыць перспектывым напрамкам стварэнне агульных для краін СНД праграм педагогічнай мабільнасці з магчымасцю рэалізоўваць прафесійны абмен на падставе ўстаноўленай загадзя міждзяржаўнай квоты.

— Лічым мэтазгодным працягнуць развіццё такіх формаў супрацоўніцтва, як узаемаабмен вучэбнымі групамі педагогаў па актуальных пытаннях адукацыі, — падкрэсліў Сяргей Маскевіч у сваім выступленні на з'ездзе. — А для маладых педагогаў прапануем праводзіць маладзёжны фестываль педагогічных ідэй і рашэнняў.

Таксама прапануем у 2015 годзе ў рамках святкавання 70-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне правесці ў Беларусі летнюю школу настаўнікаў гісторыі і вучоных-гісторыкаў для выпрацоўкі падыходаў да сумеснага працістаяння спробам фальсіфікацыі падзей Другой сусветнай вайны, а ў далейшым зрабіць летнюю школу пастаяннай пляцоўкай для абмену вопытам настаўнікаў-прадметнікаў.

Мы падтрымліваем рэалізацыю ў 2015 годзе ў рамках СНД міжнароднага маладзёжнага праекта «100 ідэй для СНД» і гатовы аказаць неабходную дапамогу ў яго правядзенні.

У якасці базавай арганізацыі СНД па рабоце з моладдзю Сяргей Маскевіч прапанаваў прызначыць Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт.

Сёння дэлегаты з'езда працягнуць работу ў дзесяці тэматычных секцыях.

Надзея НИКАЛАЕВА.

ЛІТР БЕНЗІНУ — ДА КУРСУ ДОЛАРА

У краіне з 1 кастрычніка зноў павялічваюцца цэны на бензін і дызельнае паліва.

Паліва, што рэалізуецца праз АЗС, падаражэе ў сярэднім на 4,8 працэнта, паведамілі ў прэс-службе канцэрна «Белнафтахім». Апошняе павелічэнне рознічных і адпуксных цэн на нафтапрадукты адбылося ў першай дэкадзе верасня — у сярэднім на 4,1 працэнта.

Як тлумачыцца, гэтыя меры прымаюцца згодна з прынятай у верасні метадыкай змянення рознічных цэн на аўтамабільнае паліва. Індыкатыўнай маркай паліва вызначаны бензін АІ-92-К5-Еўра, цана якога за літр індэксуецца ў залежнасці ад курсу долара. Так, кошт аднаго літра дызельнага паліва (К5) з пачатку кастрычніка складае 11,7 тысячы рублёў, бензіну АІ-95-К5 — 11,4 тысячы рублёў, АІ-92-К5 — 10,6 тысячы рублёў.

Сяргей РАСОЛЬКА.

РАБАЎНІК ПАКВАПІЎСЯ НА «ШЧАСЦЕ»

У Мінску мужчына напаў на абменны пункт у гандлёвым цэнтры і ўзяў у закладнікі касірку.

Гэта адбылося ў авед. Касірка вярталася з перапынку, адчыняла дзверы, калі на яе нечакана накінуўся невядомы і зацягнуў усярэдзіну. Як сцвярджаюць відэавады, ключы ад памяшкання засталіся звонку і яго паспелі зачыніць мужчы-

ны, сведкі здарэння. Ахоўнікі гандлёвага цэнтра адразу выклікалі міліцыю. Неўзабаве пляцоўку вакол гандлёвага цэнтра «Шчасце», што на станцыі метро «Усход», ачапілі міліцыянеры. Усіх з краны «эвакуавалі». Прыехалі медыкі, святар, які ў сваю чаргу таксама спрабаваў весці з захопнікам перамоў. Але, як пасля заявіў Аляксандр Ластоўскі, прэс-сакратар ГУУС Мінгарвыканкама, перамоў пладоў не прынеслі, і ў выніку зладжанай сілавой аперацыі закладніцу праз некалькі гадзін вызвалілі, а нападніка нейтралізавалі. Па факце захопу закладніцы заведзена крымінальная справа.

Падрабязнасці чытайце ў бліжэйшым нумары «Звязды».

Тарас ШЧЫРЫ.

ВІЗА Ў ПОЛЬШЧУ НА ДВА ГАДЫ

З 1 кастрычніка 2014 года грамадзяне Беларусі змогуць падаваць на двухгадовую турыстычную візу ў Польшчу, паведамляецца на сайце Пасольства Польшчы ў Мінску.

Для атрымання двухгадовай турыстычнай візы неабходна, каб заяўнік з'яўляўся грамадзянінам Беларусі і меў не менш як дзве шэнгенскія візы на працягу апошніх 3 гадоў (адна з іх польская), якія былі выдадзены з турыстычнай мэтай.

БЕЛТА.

СПРАБАВАЛІ АДЫЦЬ АМАТАРА МАРЫХУАНЫ

За аматара марыхуаны перад міліцыянерамі спрабавалі заступіцца яго нецвярозыя сябры. У выніку два з іх таксама былі затрыманы за непадпарадкаванне патрабаванням супрацоўнікаў праваахоўных органаў.

Гэта гісторыя пачалася на станцыі метро «Пушкінская», дзе супрацоўнікі УУС па ахове Мінскага метрапалітэна па падазрэнні ў незаконным абарачэнні наркатыкаў затрымалі двух маладых людзей 24-ці і 25-ці гадоў. У пакоі міліцыі ў аднаго з іх пры аглядзе ў кішэні куртка знайшлі скрутачак з рэчывам расліннага паходжання. Як патлумачыў сам затрыманы, гэта была марыхуана. Не адмаўляў хлопец, што наркотык належыць менавіта яму. Маўляў, раней ён часта ўжываў спайс, але пасля таго, як атруціўся курільнай сумессю і лячыўся ў псіхіятрычным дыспансэры, перайшоў на марыхуану.

Пакуль у пакоі міліцыі праводзіўся разбор, на дапамогу затрыманым падаспелі іх сябры. Яны ўрываўліся ў службове памяшканне, спрабавалі ўчыніць бойку. На неаднаразовыя заклікі супрацоўнікаў міліцыі і службы бяспекі не ўмешвацца і пакінуць станцыю не рэагавалі. У выніку двух самых актыўных парушальнікаў затрымалі. Адзін з дэбашыраў — 33-гадовы мінчанін — раней ужо быў неаднаразова судзімы за ўчыненне маёмасных злачынстваў. Дзеяннем усіх правапарушальнікаў даецца прававая ацэнка.

КАНОПЛІ НА... БАЛКОНЕ

У сталіцы міліцыянеры затрымалі 27-гадовага мінчаніна, які вырошчваў каноплі на балконе гарадскога шматпавярховіка.

— Пры аглядзе кватэры аператыўнікі знайшлі куст канопель і ўжо гатовую да ўжывання марыхуану, — паведаміла прэс-афіцэр Партызанскага РУУС г. Мінска Наталля Ганусевіч. — Малады чалавек патлумачыў, што ўсё гэта — «для асабістых мэтай». Насенне, па словах затрыманнага, ён набыў праз інтэрнэт, а саму расліну наркатыкам... не лічыць.

Сяргей РАСОЛЬКА.

■ Пазіцыя ў свеце

МЫ — ЗА СЯМЕЙНЫЯ КАШТОЎНАСЦІ

У Нью-Ёрку праходзіць 69-я сесія Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Беларускую дэлегацыю ўзначальвае **Уладзімір МАКЕЙ**, міністр замежных спраў нашай краіны. Кіраўнік знешнепаалітычнага ведамства ўжо выступіў у агульнапаалітычнай дыскусіі Генеральнай Асамблеі ААН і агучыў падыходы нашай краіны да вырашэння найбольш вострых міжнародных праблем сучаснасці. Таксама **Уладзімір Макей** паўдзельнічаў у мерапрыемстве высокага ўзроўню на тэму «Абарона дзіцяці: падзел адказнасці і ўмацаванне ахоўнага асяроддзя для дзяцей».

Арганізатарам абмеркавання выступіла наша краіна, а таксама Казахстан, Лаос, Філіпіны, Эквадор і Дзіцячы фонд ААН. Мерапрыемства прыцягнула ўвагу шматлікіх дэлегацый краін — членаў ААН, а таксама прадстаўнікоў грамадскай супольнасці.

Як паведамляе прэс-служба Міністэрства замежных спраў, падчас свайго выступлення **Уладзімір Макей** пазнаёміў удзельнікаў мерапрыемства з асноўнымі падыходамі і да-

сягненнямі Беларусі ў галіне адукацыі, аховы здароўя, выхавання дзяцей, а таксама сацыяльнай падтрымкі сем'яў з дзецьмі. Міністр замежных спраў Беларусі звярнуў увагу і на той факт, што кіраўніцтва нашай дзяржавы надае асаблівае значэнне падтрымцы традыцыйнай сям'і.

Уладзімір Макей падкрэсліў важную ролю і магчымасці ЮНІСЕФ у пытаннях абароны дзяцей і супрацоўніцтва з краінамі ў гэтай галіне. Ён звярнуў увагу ўдзельнікаў на рэгіянальную канферэнцыю па абароне дзяцей, якую Беларусь у партнёрстве з ЮНІСЕФ плануе правесці ў лістападзе гэтага года ў Мінску.

У сваю чаргу, кіраўнікі знешнепаалітычных ведамстваў Эквадора, Лаоса і Казахстана, Міністэрства юстыцыі Філіпін, ЮНІСЕФ, а таксама іншыя ўдзельнікі мерапрыемства падзякавалі нашай краіне за ініцыятыву правядзення такой канферэнцыі. Яны выказалі ўпэўненасць у тым, што вынікі дыскусіі стануць важным укладам у справу падтрымкі сям'і і абароны дзяцей, а таксама пойдуць на карысць ўмацавання шырокага міжнароднага партнёрства ў гэтай галіне.

Надзея ЮШКЕВІЧ

НІБЫТА ВАН ГОГ,
НІБЫТА З РЭЗІДЭНЦЫ

Затрыманы злачынцы, якія спрабавалі прадаць карціны неўстаноўленых аўтараў пад выглядам работ Манэ, ван Гога, Мунка, Юона і Кандзінскага.

Як паведамляюць у прэс-службе КДБ, затрыманыя сцвярджалі, што гэтыя творы былі вывезены з рэзідэнцыі экс-прэзідэнта Украіны Віктара Януковіча. За 5 карцін гандляры хацелі атрымаць 2 млн еўра. Паводле папярэдніх даных, карціны маюць пэўную каштоўнасць, аднак іх цана значна ніжэйшая. Па месцы жыхарства затрыманых канфіскавалі звыш 100 старых ікон і карцін.

Святлана БАРЫСЕНКА.

14 октября 2014 г. в 15.00 состоится общее собрание акционеров ОАО «Костюковичский леспромхоз».

Повестка дня:

- О внесении и утверждении изменений в Устав общества. Местонахождение ОАО «Костюковичский леспромхоз»: 213640, Могилевская обл., г. Костюковичи, ул. Бахарева, 11а.
- Место проведения собрания ОАО «Костюковичский леспромхоз»: 213640, Могилевская обл., г. Костюковичи, ул. Бахарева, 11а.
- Время регистрации в день собрания с 14.30 до 14.55.
- При себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность (для представителя акционера — доверенность).
- С материалами собрания можно ознакомиться в рабочие дни, начиная с 07.10.2014 (с 14.00 до 16.00) по месту нахождения общества.

УНП 700160680

Совет директоров.

ЗАСО «Белнефтрестрах»

проводит переговоры по выбору Подрядчика для выполнения строительного-монтажных работ по объекту:

«Подключение павильона МФ К-КП-С-Т к наружным электрическим сетям и благоустройство территории проведения работ. Павильон расположен по адресу: Минская область, Воложинский район, Дорский с/с, в районе деревни Шарай на АЗС №38 РДУП «Белоруснефть-Минскоблнефтепродукт».

При согласии принять участие в переговорах, вы можете получить приглашение и иные конкурсные документы для переговоров до 16.00 07.10.2014 по адресу: г. Минск, ул. Беды, 29, пом. 3Н.

Тел./факс +375 (17) 266 20 53.

УНП 101143603

На пункце пропуску.

Карэспандэнт «Звязды» падзяжурый з беларускімі мытнікамі на пункце пропуску «Грыгароўшчына», праз які штогод праходзіць больш за 200 тысяч аўто.

«...А матэля не хапае»

Я прыехаў у Верхнядзвінск у пятніцу а сёмай гадзіне вечара. Пакулі ехалі ў службовай машыне мытнікаў да месца прызначэння, справа ўбачыў чаргу аўтамабіляў — кіламетры два працягласцю, у асноўным — фуры.

Маім «гідам» на мытні стаў **Уладзімір КУПРЭУ**, начальнік аднаго з п'яці аддзелаў мытнага афармлення і кантролю. Здзівіла, што ён ні разу не быў у Латвіі, ды і іншых краінах Еўрапейскага саюза. (А многім, напэўна, здаецца, што мытнікі свабодна ходзяць праз мяжу.) Я ніяк не мог зразумець, што такое «профіль рызык». Калі казаць проста, гэта значыць, што перавозчык выклікаў падазрэнні...

Пазнаёміўся з вадзіцелямі. Першы з іх стаў у чарзе на выезд. Узрадаваўся, як дзіця, што пра яго напішуць у газеце, патэлефанаваў нават

дамоў і паведаміў, што стане «зоркай» у «Звяздзе».

— Я — грамадзянін Літвы, еду ў Латвію. Вязу розныя сантэхнічныя аксесуары. Мне 52, на міжнародных рэйсах — гадоў 15. Усякія тавары перавозжу. Тут мытнікі вельмі добра працуюць. Так і напішыце, што беларуская мяжа — самая добрая. Для параўнання, з Расіі на Латвію калі едзеш, там павольна працуюць. Калі праз Себеж ехаць, трэба за праезд на платнай дарозе заплаціць. Таму, каб сэканоміць, сюды еду... Але беларусам трэба развіваць прыдарожны сэрвіс. Я, напрыклад, хацеў бы памыцца і пагаліцца нармальна. Заплаціў бы за матэль, — расказаў Альфонсас.

Іншы кіроўца, таксама літвец, наадварот — уязджаў у нашу краіну.

— Я — Домас Якіс. Еду праз Беларусь у Маскву. Вязу парашок: ачышчальнік вады. Часта еджу. Праз беларускую мяжу калі едзеш, нічога не бянтэжыць. Нармальна чарга пры ўездзе, ды і тая рэдка бывае. Вось перада мной толькі пара машын заходзілі на мытны кантроль... У Расіі, бывае, і колы адкрываюць, і

■ Як я быў...

МЫТНЯ ДАЕ ДАБРО,
але не ўсім і не заўсёды

саярку зліваюць. А ў вас паўсуды спакойна.

Трэці прызнаўся, што стараецца эканоміць.

— Я дамоў, у Літву, з Масквы посуд вязу: чайнікі і талеркі, салатнікі. Часта еджу ў Расію і Казахстан. Даўно працую. Камфортна тут, таму і еду. Ездзіў на Украіну, дык там грошы трэба даваць: мытнікам, супрацоўнікам ДАІ і іншым... Асабіста мне ўсё роўна: ці ёсць гатэль ля дарогі, ці не. Не зарабляю столькі, каб у гатэль спыняцца, — прызнаўся Канстанцін.

Міфы і праўда

Хацеў убачыць кантрабандыста — і ноччу мне пашанцавала. На мытні агляд прыехала фура. За рулём — кіроўца, які раней пападаўся ўжо на кантрабандзе цыгарэт: спрабаваў незаконна вывезці дзесяць блокаў. Яго машыну на маіх вачах мытнікі адпрацоўвалі па поўнай праграме. Мне здалосся, што вечнасць прайшла.

А ці можна на выглядзе вадзіцеля вызначыць, што ён кантрабандыст?

— Так. Мы навучыліся вызначаць тых, хто можа правезці кантрабандны тавар. Але, паверце, мы не бачым у кожным вінаватага. Гэта міф,

ЛІЧБЫ БЫВАЮЦЬ
ПРЫГОЖЫМІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Пасля нядаўняга канфузу ў Партугаліі футбалістам БАТЭ неабходна было найперш для сябе, для балельшчыкаў адрадыць тое, што адбылося восенню 2012 года. Бо гэта — упэўненасць, разуменне сваёй значнасці і бяздольнасці. Згадзіцеся, далёка не кожны пасля сакрушальнага ўдару можа падняцца і працягнуць бітву. У БАТЭ гэта атрымалася.

Сапернік у хлопцаў Аляксандра Ермаковіча быў таксама добра вядомы — «Атлетык» з Більбаа. Як прызнаўся пасля сустрэчы абаронца БАТЭ Анры Хагуш, чацвёртае месца ў іспанскім чэмпіянаце, якое занялі баскі, значыць многае. І вось такога апанента беларусы ўзялі і перайгралі. Прыгожа наш чэмпіён выглядаў на працягу ўсяго матча, а атакі на вароты здзіўленых гасцей былі, што прыемна, не простымі наскокамі-наваламі, а мэтанакіраванымі дзеяннямі. Здаецца, у гэты дзень «жоўта-сінія» маглі зразумець адзін аднаго на полі і з заплюшчанымі вачыма! А таму два мячы ў вароты Горкі Іраёса адпавядалі таму, што бачылі глядачы.

Скептыкі, безумоўна, могуць сцвярджаць, што «Атлетык» пасля буйнога паражэння БАТЭ ад «Порту» належным чынам не настроіўся на матч, ды і ў чэмпіянаце падапечныя Эрнеста Вальвердэ выглядаюць пакуль бякла. Але ўсё гэта толькі здагадкі. Самае істотнае — гэта (2:1) перамога беларусаў і сама-

Турнірны расклад групы Н:

1. «Порту» — 4.
2. БАТЭ — 3.
3. «Шахцёр» — 2.
4. «Атлетык» — 1.

Фотаздымкі Надзеі Юшкевіч.

ахварнасць футбалістаў БАТЭ на кожным лапіку поля.

Тарас ШЧЫРЫ.

Аляксандр ЕРМАКОВІЧ,
галоўны трэнер БАТЭ:

— Нам было вельмі важна атрымаць перамогу. Зрэшты, больш важна было рэабілітавацца за паражэнне ад «Порту» і даказаць у першую чаргу сабе, што ў такім турніры мы можам гуляць на роўных з такімі камандамі, як «Атлетык». Вельмі важным для нас аказаўся першы гол, які надаў хлопцам упэўненасці. Гульня трымала ў напрузе да апошніх хвілін. Аднак хлопцы праявілі спакой і з гонарам выйшлі з сітуацыі.

Эрнеста ВАЛЬВЕРДЭ, галоўны трэнер «Атлетыка»:

— БАТЭ выйшаў на поле больш сабранным, упэўненым. Мы не здолелі добра распацаць сустрэчу. Гэта згуляла ім на карысць. Напярэдадні матча я быў задаволены тым, як падрыхтавана да яго каманда. Аднак сённяшняй гульні я расчараваны.

Ліга чэмпіёнаў. Група Н. БАТЭ — «Атлетык» (Більбаа, Іспанія) — 2:1 (Палякоў, 19, Карніці, 41; Адурсы, 45). «Шахцёр» (Данецк, Украіна) — «Порту» (Партугалія) — 2:2.

3 вадзіцелямі фураў бывае няпроста...

што ў мытніках ёсць «план» па канфіскатах. Вядома, калі знойдзем буйную партыю, напрыклад, тытуню, атрымаем прэмію, — кажа **Уладзімір Купрэў**.

Пра львоў і...

«цікавыя» прапановы

Чаго толькі ні вязуць праз мытню. Нават ільвоў! Цыркачы перасякалі мяжу менавіта з такім жывым грузам. Ніякі падазрэнняў у мытніках не было — прапусцілі цароў звяроў без праблем.

Паводле слоў супрацоўнікаў мытні, перыядычна тыя, хто ў першы раз праяжджаюць праз пункт пропуску, намяка-

юць, што гатовыя падзякаваць грашыма. Калі рэальна даюць хабар, мытнікі адразу выклікаюць міліцыю.

— Мне пашпарт працягвае адзін — а там 15 еўра. Потым ён пашкадаваў, што так зрабіў, — расказвае мытнік, які пажадаў, каб яго прозвішча не друкавалі.

Што цікава, мытнікам падчас дзяжурства забараняецца мець пры сабе грошы і мабільнікі.

За змену яны павінны прапусціць не менш за 300 аўто. Спаць (толькі дзве гадзіны на суткі. — **Аўт.**) прыходзіцца ў службовых «павільёнах». Прыбіральня на вуліцы, гарачага водазабеспячэння ня-

ма. Спартанскія ўмовы — гэта часова. Мне паказалі модуль, які ўзводзіцца пры падтрымцы Еўрасаюза. Усярэдзіну будучы заезджаць аўто. Не трэба будзе адкрываць грузавыя адсекі — рэнтгенам даследуюць усё, што вязуць. Па плане новы модуль адкрываюць напрыканцы бягучага года.

Нягледзячы на тое, што мяне часта паілі кавай, я перыядычна... засынаў. Дамоў каля 6 гадзін раніцы мяне падвез вадзіцель фуры **Анатоль**. Адчуў я сабе ў кабінце яго «Рэно», як герой фільма «Брат-2». Разгаварыліся. Ехаў анталі праз Віцебск на Маскву, вёз мэблю. Жыве ў Маладзечне, бацька чатырох дачок. Па дарозе шмат расказваў пра замежжа, пра тое, што тыднямі спіць у кабінце, тут жа і кухарчы. Але гэта зусім іншая тэма.

...Я цяпер зусім па-іншаму буду ставіцца да работнікаў мытні. Яны працуюць, каб і вадзіцелі, і пасажыры былі задаволены, каб праз мяжу везлі ў два бакі толькі тое, што дазваляецца.

«Мытная служба патрабуе чыноўнікаў дасведчаных, у вернасці выпрабаваных і даверных вартых», — так казаў Пётр І. І меў рацыю. Такія людзі служаць у Грыгароўшчыне.

Аляксандр ПУКШАНСКІ. Верхнядзвінскі раён — Віцебск.

«ГАРАЧЫ»
287 17 41

Работу аўтакрамы ўзялі пад узмоцнены кантроль

На «гарачую лінію» нашай газеты звярнуўся заяўнік з вёскі Смаляры Барысаўскага раёна, які паскардзіўся на работу аўтакрамы, што належыць раённаму спажывецкаму таварыству.

Паводле яго слоў, раней яна заходзіла ў вёску дакладна па раскладзе — у сераду і суботу. Але прыкладна з вясны гэты графік не вытрымліваецца. Як сказаў пажылы чалавек, «калі прыедзе, а калі і не». Вяскоўцы звярталіся з гэтым пытаннем і ў сельскі Савет, і ў райвыканкам, але праблема так і не вырашылася. Заяўнік гаварыў, што калі раней з аўтакрамай іх абслугоўваў іншы работнік, такіх праблем ніколі не ўзнікала.

З просьбай пракаментыраваць сітуацыю, што склалася, рэдакцыя звярнулася ў Барысаўскае раённае спажывецкае таварыства. Даволі аператыўна мы атрымалі афіцыйны адказ за подпісам першага намесніка старшыні праўлення Наталлі Крываручанкі.

«Згодна з графікам руху аўтакрамы, якая абслугоўвае вёску Смаляры Іканскага сельвыканкама з колькасцю насельніцтва 9 чалавек, дзе, акрамя гэтага населенага пункта, уключана яшчэ 11 вёсак, гандлёвае абслугоўванне ажыццяўлялася па серадах і суботах. У сувязі са звальненнем прадаўца і расфарміраваннем маршруту ў гэтым кірунку адбылося пераразмеркаванне населеных пунктаў паміж іншымі аўтакрамамі, з-за чаго графік руху аўтакрамы змяніўся на сераду і нядзелю. З 15 верасня былі перагледжаны графікі на асенне-зімовы перыяд. Абслугоўванне гэтага населенага пункта будзе ажыццяўляцца па аўторках і пятніцах. Работа аўтакрамы ўзятая гандлёвай службай пад узмоцнены кантроль, адсочваецца якасць тавару, што рэалізуецца, і наяўнасць яго ў шырокім асартыменце».

Сяргей РАСОЛЬКА.

КНИГА ПАШЫРАЕ СВАЮ ПРАСТОРУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Сёння ў новай кнігарні знаходзіцца каля 6 тысяч назваў кніг, — раскажаў у час адкрыцця кнігарні дырэктар ААТ «Белкніга» Аляксандр ВАШКЕВІЧ. — Усе яны даступныя, навідавоку. Іначай сёння і гандляваць немагчыма.

Намеснік дырэктара кнігарні Паліна АЙТУШКА ўпэўнена, што пакупнікоў прывабляць новыя тэхналогіі.

Удзел у адкрыцці прынялі кіраўнікі дзяржаўных і прыватных выдавецтваў, прадпрыемства «Белсаюздрук», паліграфічнага камбіната імя Якуба Коласа, дырэктары кнігарняў сталіцы.

— Мы спадзяёмся на шырокую ўвагу да кнігарні з боку гараджан і гасцей сталіцы, — раскажае дырэктар Ганна СЦІПАКОВА. — У нас вельмі прасторная зала. Гэта, несумненна, дазволіць праводзіць прэзентацыі, а таксама мастацкія вернісажы, выстаўкі, аўтограф-сесіі. Я пераканана, што зараз важна цікава раскажаць пра кнігу, давесці пакупніку, куды менавіта павінен быць скіраваны яго выбар.

Дырэктар кнігарні Ганна СЦІПАКОВА спадзяецца, што крама не будзе пуставаць.

Удзельнічаючы ў прэзентацыі, начальнік Галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага гарвыканкама Павел СКАЛАБАН зазначыў, што новая кнігарня абавязкова павінна стаць яшчэ і адным важным адрасам выхавання сучаснага чытача, які цікавіцца надзённымі грамадскімі, сацыяльнымі, асветніцкімі клопатамі, і грамадства ў цэлым.

Павел АЛЬСОВЫ.

ЛЕТА ПРАЦЯГВАЕЦЦА

Калі ты — добры чытач з добрай кнігай

У Доме прэсы Міністэрства інфармацыі краіны і Выдавецкі дом «Звязда» падвялі вынікі акцыі «Лета з добрай кнігай». Гэта — адмысловы творчы праект, які аб'яднаў кнігавыдаўцоў і кнігараспаўсюджвальнікаў у памкненнях знайсці больш шырокую чытацкую аўдыторыю. Па ўсёй краіне падчас летніх канікул пільменнікі правялі мноства сустрэч з юнымі чытачамі.

Падсумоўванне падзей, якія стваралі атмасферу шырокага знаёмства з кніжнымі навінкамі па ўсёй краіне, правялі зусім не выпадкова. Па-першае, арганізатары ўсім хацелі сказаць добрае слова. Па-другое, гучна заявіць аб працягу такой шматбагатай дзяржаўнай і грамадскай ініцыятывы.

— Вельмі прыемна, што праводзілася такая акцыя, — зазначыў пэтар Рagneд МАЛАХОЎСКІ. — Асабіста я ў дадатак да традыцыйных сустрэч з чытачамі яшчэ адкрыў для сябе многія асяродкі, дзе паважліва ставяцца да друкаванай кнігі. Пабываў і ў школах, і ў аздарэленых летніках.

— Нашаму выдавецтву «Лета з добрай кнігай» дазволіла шырэй і больш аператыўна распаўсюджваць кніжныя навінкі, — выказаўся галоўны рэдактар «Мастацкай літаратуры» пэтар Віктар ШНІП. — Сёлетнія чэрвень, ліпень, жнівень падкрэслілі, што пісьменніку, асабліва таму, хто піша для дзяцей, ніяк не абысця без жывых сустрэч з чытачом. Рады, што іх паболела.

Сярод арганізатараў акцыі асаблівую руплівасць праявіў Мінскі аблвыканкам. Таццяна ХМЕЛЬ, намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, распавяла, што акцыя «Лета з добрай кнігай» адкрыла новыя рэзервы для сур'ёзнай арганізацыйнай працы з кнігай увогуле і з дзяржаўнымі выдавецтвамі, бібліятэкамі ў прыватнасці. А яшчэ засведчыла, што ў галіне культурна-асветніцкай, бібліятэчнай работы працуе шмат апантаных, улюбёных у чытанне, здольных на мноства ініцыятыў людзей. У сваю чаргу і аблвыканкам, і Міністэрства інфармацыі, і Выдавецкі дом «Звязда» ўдзячны за падтрымку акцыі парламентарыямі краіны. На падвядзенні вынікаў іх прадстаўляў Уладзіслаў ЦЫДЗІК,

намеснік старшыні аграрнай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь (на здымку). Менавіта ён падштурхнуў многіх калег да пашырэння кніжнай, чытацкай прасторы ў сваіх акругах.

Што ж, лета сапраўды засталася ззаду. Але кніжніцаў краіны чакаюць новыя гарызонты. Мо дасягнуць іх дапамога, напрыклад, асенні кніжны марафон?..

Мікола РАЎНАПОЛЬСКІ.

Тэхналогіі

ЗНАЙСЦІ І АЛІЧБАВАЦЬ

Калі зможам карыстацца архіўнымі дакументамі ў электронным фармаце?

Сёння беларускія архівы — гэта ўмоўная дарожка з дакументаў працягласцю ў 200 кіламетраў. Прасцей кажучы, ва ўсіх архіўных установах краіны захоўваецца больш за 13 мільёнаў спраў. Самая старая з іх датуецца канцом XIV стагоддзя. Не кожная краіна можа пахваліцца такой даўнасцю дакументаў і аб'ёмамі архіваў.

Сучасная архіўная справа ў Беларусі трымаецца на трох «кітах»: гэта папайненне Нацыянальнага архіўнага фонду, бяспечнае захаванне дакументаў і іх выкарыстанне грамадствам. Штогод на пастаяннае захоўванне ў фонд паступае каля 100 тысяч спраў — гэта добры паказчык. Тым не менш самым актуальным у архіўным справядстве застаецца пытанне пераводу дакументаў з папяровага ў электронны варыянт. «Паступова мы пераходзім на алічбоўванне спраў, — адзначае дырэктар дэпартаменту па архівах і справядстве Міністэрства юстыцыі Уладзімір АДАМУШКА. — Аднак калі ў выпадку з папяровымі дакументамі мы дакладна ведаем, што яны павінны захоўвацца ў памяшканні пры тэмпературы, не ніжэйшай за 15 градусаў, і вільготнасці, не большай за 55 %, то такіх

даных для «лічбы» ў нас няма. Як будучы паводзіць сябе электронныя экзэмпляры і які тэрмін яны здольны вытрымаць — невядома». Затое генеральны дырэктар дзяржаўнай установы «Беларускі навукава-даследчыцкі цэнтр электроннай дакументацыі» Вячаслаў НАСЕВІЧ заўважыў, што перавод архіваў на «лічбу» дазволіць істотна скараціць прастору і зменшыць час на запыты. Акурат у Дзень архівіста, які адзначаецца 6 кастрычніка, у Беларусі з'явіцца адмысловае камп'ютарнае забеспячэнне для стварэння адзінага электроннага каталога з сістэмай адкрытага доступу да інфармацыі. Мяркуюцца, што з наступнага года яна пачне напайняцца патрэбнай інфармацыяй: можна будзе праглядаць архівы фондаў, а некаторыя з

дакументаў атрымаюць адсканаваныя электронныя копіі. Гэта важна і таму, што за апошнія гады павялічылася колькасць запытаў ад насельніцтва — людзі шукаюць сваякоў, ствараюць радаводы, а з новай тэхналогіяй зрабіць гэта будзе прасцей і хутчэй.

Сёння беларускія архівісты паставілі перад сабой цікавую, але і нялёгкую задачу — «падаць на паверхню» як мага больш дакументаў. Адсутнасць адкрытых крыніц нярэдка прыводзіць да таго, што канкрэтная гістарычная падзея застаецца не раскрытай. На думку дырэктара Нацыянальнага гістарычнага архіва Дзмітрыя ЯЦЭВІЧА (на фота), так выйшла з Першай сусветнай вайны: многія архіўныя справы, якія датычыліся падзеі, проста не падымаліся. Сёлета супрацоўнікі архіва падрыхтавалі выданне «Беларусь у гады Першай сусветнай вайны» — гэта зборнік, у якім налічваецца больш за 200 дакументаў. Аналагаў яму няма на ўсёй постапецкай прасторы. Акрамя таго, свет убачылі такія выданні, як трэці том з серыі «Гербоўнік беларускай шляхты» — «Паўстанне 1863—1864 гадоў у Магілёўскай, Віцебскай і Мінскай губернях».

Кацярына РАДЗЮК

І так бывае...

«Грыбнік не бачылі, у казулю не стралялі»

У Баранавіцкім раёне падчас палявання ледзьве не пацярпеў грыбнік.

— Мужчына збіраў грыбы ў хмызняку каля меліярацыйнага каналаў за вёскай Лаўрыновічы. Пачуў брэх сабак, выйшаў на яго і, паводле слоў грамадзяніна, убачыў такую карціну: на ўскраек лесу выскачыла казуля, за ёй — два паляўнічыя. Апошнія зрабілі некалькі стрэлаў па жывёле. На лініі агню аказаўся і грыбнік, — распавяла прэс-сакратар Дзяржаўнай інспекцыі аховы расліннага і жывёльнага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Вольга ГРАМОВІЧ. — Мужчына кінуўся на зямлю і пазваніў сваім прыяцелям, якія знаходзіліся недалёку. Тыя паведамілі аб здарэнні ў Баранавіцкую міжраённую інспекцыю. Парушальнікаў затрымалі.

Падчас разбору высветлілася, што жыхары Баранавіч палявалі з пуццёйкай на птушыную дзічыну. Сваё дачыненне да незаконнага палявання на казулю абдаваў адмаўлялі. Адзін патлумачыў, што цэліўся ў качку, а другі сцвярджаў, што не страляў увогуле. На месцы здарэння быў заўважаны сабака — эстонскі ганчак. Аднак паляўнічыя ад яго адмовіліся: маўляў, не наша.

Па гэтым факце праводзіцца праверка. Грыбнік, аказаўся яшчэ і паляўнічым, напісаў заяву ў міліцыю і Дзяржінспекцыю. Бо, згодна з правіламі вядзення паляўнічай гаспадаркі і палявання, паляўнічы можа страляць, толькі папярэдне пераканаваны, што побач няма людзей.

Сяргей РАСОЛЬКА

ПАД ШКОЛЬНЫМ ДАХАМ: простыя правілы бяспекі

«Мама, у нас Іван на Сцёпку з сякерай напай, прабіў руку цвіком, у яго кроў пайшла і прыйшлося ў медпункт ісці!» З такой навіной нядаўна прыйшла мая дачка са школы. На самой справе хлопчык у кабінэце гісторыі вырваў са сцяны муляж сякеры і для смеху напай на свайго сябра, але не заўважыў, што вырваў «зброю» з цвіком і выпадкова параніў аднакласніка.

Дзіцячыя траўмы з'яўляюцца «адметнай рысай» не толькі нашай школы. **Начальнік інспекцыі па справах непаўналетніх Фрунзенскага раёна Мінска Аркадзь ХАРЫТОНАУ** вылучыў тры асноўныя непрыемнасці, з якімі могуць сутыкнуцца школьнікі ў пачатку вучэбнага года: траўмы, тэлефоны і «спайсы».

«ПАЛЁТЫ» ПА ШКОЛЕ І ДЫСЦЫПЛІНА

— Пасля доўгіх летніх канікул у дзяцей часта ўзнікаюць праблемы з дысцыплінай, — расказвае Аркадзь Васільевіч. — На пераменах яныносяцца па калідорах, лесвіцах і класах, забываючы аб тым, што ўсё ж знаходзяцца ў закрытым памяшканні і ў іх абмежаваная прастора. Вынікам такіх «палётаў» па школе нярэдка з'яўляюцца траўмы, з якімі вучні пападаюць у бальніцы.

Па кожнай дзіцячай траўме праводзяць праверку. Калі траўма была нанесена іншым дзіцем, то абавязкова высвятляюць, як гэта здарылася — наўмысна ці па неасцярожнасці.

— Часцей за ўсё гэта няшчасныя выпадкі, — гаворыць Аркадзь Харытонаў. — Напрыклад, нехта лягнуў дзіця па плячы, а тое, не глядзячы, адмагнулася ад удару і папала па законах жанру не таму, хто яго лягнуў, а зусім іншаму, у нос. Вынік — пацярпела вязуць на «хуткай» са зламыным носам у бальніцу.

А вось наўмысныя прычынены лёгкіх цялесных пашкоджанняў звычайна цягнуць за сабой адміністрацыйную ці крымінальную адказнасць.

Калі вучань не дасягнуў чатырнаццаці гадоў, то за адміністрацыйнае правапарушэнне пратакол складаецца на яго бацькоў. У іншым выпадку пратакол таксама састаўляецца на бацькоў, але дадаткова выносіцца пастанавленне аб адмове распачынення крымінальнай справы на непаўналетняга. Бацькі ж пацярпела могуць звярнуцца ў суд і патрабаваць кампенсацыі матэрыяльнага і маральнага ўрону.

— Але калі дзіця на працягу года больш за два разы здзейсніла адміністрацыйныя ці крымінальныя правапарушэнні, то мы можам хадавінічаць у судзе аб накіраванні такога школьніка ў спецшколу, — тлумачыць спецыяліст. — У маёй практыцы быў выпадак, калі лёс аднаго падлетка вырашаўся якраз у дзень яго нараджэння. Малады чалавек да апошняга спадзяваўся, што суддзя ізноў яму даруе. Калі суд зачытаў прыгавор — накіраваць хлопца ў спецшколу, то ён расплакаўся. Некаторыя падлеткі думаюць, што за тое, што ён штурхне з лесвіцы свайго аднакласніка, нічога не будзе. Аднак адказваць за свае дзеянні ўсё ж прыходзіцца. Гэты малы вярнуўся са спецшколы зусім іншым. Ён здолеў наладзіць адносіны са сваёй маці, якія доўгі час былі невыноснымі з-за яго выхадак. Маці падчас разлукі таксама могуць зразумела, і нават перагледзела свае погляды на выхаванне сына.

ХТО ВІНАВАТЫ?

Мабільны тэлефон цягне за сабой своеасаблівы шлейф праблем і для дзяцей, і для бацькоў, і для настаўнікаў, лічыць Аркадзь Харытонаў.

Самае дзіўнае, што найбольш распаўсюджаную непрыемнасць, звязаную з гаджэтам, правакуюць самі бацькі, якія вырашаюць набыць дарагі тэлефон сыну ці дачцэ. Менавіта дарагія мабільнікі часцей за ўсё і знікаюць! Прычынай гэтай з'явы ў 70% выпадкаў з'яўляецца няўважлівасць саміх малалетніх гаспадароў. Малыя адным сваім нязграбным рухам губляюць большую частку зарплаты бацькоў: то ранец забылі закрыць, то кішэні неглыбокія... Дадайце да гэтага яшчэ і неразуменне дзяцей і падлеткаў каштоўнасці такіх рэчаў.

— Прыходзіць да нас нядаўна жанчына, і заяўляе, што ў яе дзіцяці прапаў тэлефон, — кажа Аркадзь Васільевіч. — Гляджу на малага, а ён у руках іншы тэлефон круціць. Маці паспела ўжо набыць яму новы гаджэт за чатыры з паловай мільёны. На пытанне, навошта малому такі тэлефон, яна здзіўлена паглядзела на мяне і спытала: «А чаму маё дзіця павінна быць горш за іншых?».

Дарослыя, якія займаюць такую пазіцыю, могуць прыцягнуць да свайго дзіцяці ўвагу сапраўдных злачынцаў. Нярэдка дарагія тэлефоны правакуюць дзяцей з менш забяспечаных сем'яў. Звычайна гэта здараецца ў тых класах, дзе малое з-за адсутнасці «крутога мабільніка» становіцца ізгоем.

Іншыя падлеткі ідуць на хітрасць і падман дзеля жадаанай «цацкі». Так, напрыклад, адзін хлопчык распеў маці, што ў яго нейкі незнаёмы хлопец адабраў тэлефон. Маці, натуральна, звярнулася з заявай у міліцыю. Сталі шукаць. Але нешта не сыходзілася ў расказе: пагутарылі з пацярпелым хлопчыкам яшчэ раз,

без бацькоў. І тады малы прызнаўся, што сам свой тэлефон разбіў і выкінуў у сметнік. Распачыў свой учынак тым, што хацеў новы тэлефон — з выхадам у інтэрнэт і гульнямі. Ён разважаў так: калі тэлефон згубіць, то бацькі яму новы не купяць. А вось калі «адабраць», то ён ужо быццам бы і не вінаваты. Усё добра разлічыў. Бацькі сапраўды яшчэ да высвятлення гэтых абставін набылі новы тэлефон — той, што ён хацеў.

Некаторыя падлеткі думаюць: «За тое, што я штурхну з лесвіцы свайго аднакласніка, мне нічога не будзе». Аднак адказваць за свае дзеянні ўсё ж прыходзіцца.

Яшчэ адна праблема, звязаная з дарагімі мабільнікамі, — магчымасць дзяцей выйсці праз тэлефон у інтэрнэт. У школе дзіця «цацкаецца» ў гульні ці ўвогуле перапісваецца «ў кантакце» з суседам па парце. І здаецца, што гэта зусім бяскрыўдны занятак, але пасля такіх школьных «размоў» міліцыі часам прыходзіцца разбірацца ў тым, хто каго пакрыўдзіў. Напрыклад, падлетак нядобра адгукнуўся аб прычосцы свайго аднакласніка «УКантакце». Яе «бойфрэнд», прачытаўшы водгук, палічыў гэта абразай і моцна паліў хлопца. Сучасныя мабільнікі — гэта ўжо не проста сродак сувязі, а сапраўдны камп'ютар, — гаворыць Аркадзь Васільевіч. — Давяраючы дзіцяці такую рэч, бацькі нярэдка губляюць кантроль над сваімі дзецьмі. Аднойчы зніклае дзіця мы знайшлі ў

кватэры яго «наваспечаных» сяброў, пра якіх бацькі нічога не ведалі. Аказалася, што ён пасябраваў з хлопцамі праз інтэрнэт яшчэ ў школе. А потым, сустрэўшыся разам, дзеці згубіліся ў часе, далучыўшыся да сеткавай гульні. Такіх сітуацый бацькам можна пазбегнуць, калі яны навучацца кантраляваць перапіску сваіх дзяцей. Няхай перапісваюцца, але толькі дома пад наглядом дарослых. Такім чынам бацькі зберагуць сябе ад нервовых узрушэнняў, а нявопытных малых ад бяды.

«СПАЙС»

«Спайс» — небяспечны для жыцця наркатычны сродак. Ужыванне яго падлеткамі распаўсюджана таму, што ён адносна недарагі і лёгкадаступны. Падлеткі па прычыне свайго ўзросту імкнуцца «паспрабаваць у жыцці ўсё». Асабліва тады, калі гэта «ўсё» ім прапаноўваюць іх старэйшыя «сябры». Супрацоўнікі школы адразу імкнуцца паведаміць у інспекцыю пра вучня, які яны падазраюць ва ўжыванні гэтага наркатыку. Такім чынам настаўнікі стараюцца зберагчы падлеткаў ад непапраўных памылак. Інспектары праводзяць праверку, і калі высвятляецца, што дзіця ўжывае гэты наркатык, то адразу пачынаюць шукаць, хто прадаў ці даў яго малому.

— Кожны тыдзень інспектары па справах непаўналетніх наведваюць школы раёна, каб расказаць і паказаць спецыяльна створаны фільм на гэтую тэму і папярэдыць падлеткаў аб небяспецы «спайсаў», — расказвае Аркадзь Васільевіч. — У пачатку сеанса дзеці хіхікаюць, асабліва калі ў фільме бачаць падлетка, які распранаецца і

крычыць. Аднак, калі пачынаеш тлумачыць, што гэта кадры смерці іх аднагодкі, ім становіцца не да смеху. Пад уздзеяннем «спайсу» ў таго хлопца адключыўся ўчастак мозга, які адказвае за дыханне. З-за гэтага яму здавалася, што ён не можа дыхаць. Хлопец распрануўся і выскочыў на вуліцу праз акно. Гэта была вельмі пакутлівая смерць для падлетка.

Складанасцю з'яўляецца тое, што наркатычная залежнасць, якая ўзнікае ад ужывання «спайсу» фактычна не лечыцца. Калі звычайнага наркамана можна забраць у стацыянар і ачысціць яму кроў ад наркатыкаў, то залежных ад «спайсаў» так «пачысціць» немагчыма, бо траўміраваны мозг ужо нельга паскрэбіць...

— Летась падлетак, нагледзеўшыся фільмаў пра наркабаронаў, вырашыў падзарабіць прадаючы наркатычныя рэчы не толькі сваім аднагодкам, але і дарослым, — расказвае начальнік інспекцыі. — Прадаў наркатык аднаму наркаману і, задаволены, што трохі «падзарабіў» пайшоў пясдыць на лавачцы са сваімі равеснікамі. А пакупнік, ужо пад уздзеяннем наркатыку, вырашыў, што падлетак яго падмануў, бо не адчуў той эйфарыі, якую чакаў. Вярнуўся да хлопца і... забіў яго нажом... Маці падазрвала, што яе сын-падлетак ужывае наркатыкі, але спадзявалася, што дзіця «перарасце», і па дапамогу не звярталася...

Таму, калі бацькі заўважылі, што іх дзіця стала агрэсіўным, у доме пачалі прападаць грошы і іншыя каштоўныя рэчы ці дзіця хаця б раз прыйшло дадому ў незразумелай эйфарыі, то лепш адразу звярнуцца па дапамогу. Калі з падлеткам правесці свае часовыя прафілактычныя гутаркі, растлумачыць, чаму курэнне «спайсу» небяспечна для жыцця і псіхічнага здароўя, то дзіця яшчэ магчыма выратаваць.

Наталля ТАЛІВІНСКАЯ.

■ Вазьму твой боль...

Я згубіла грошы. Зусім нечакана выявіла, што выпадкова выкінула з кашалька сорок еўра. Дзе і калі гэта адбылося — узгадаць не атрымалася. Засталася толькі кусаць локці ці... парадавацца.

Я дакладна ведаю: каб атрымаць нешта каштоўнае ад жыцця, трэба нешта аддаць яму. І калі аддаць з лёгкім сэрцам, не шкадуючы, кампенсацыя значна перавысіць тваю шчодрасць.

Сярод тых, хто разам з «Клубам 5000» дапамагае анкахворым дзецям, шмат тых, каму самому патрэбна дапамога, ёсць тыя, каму мы дапамагалі раней. Людзі аддаюць прымаючы і прымаюць аддаючы.

З Вялетай я пазнаёмілася гадоў сем таму, у пачатку сваёй валандэрскай дзейнасці. Яна тады працавала педагогам у аддзяленні старэйшага ўзросту і паралельна заходзіла на суткі дзяжурства медсястры. Яна жыла сваёй работай. У Цэнтры дзіцячай анкалогіі, гематалогіі і імуналогіі і за яго межамі. У дзяцінстве Вялета сама лячылася тут, губляла сяброў, хакала. Калі перамагла хваробу, яна вырашыла дапамагачь такім жа, як сама. Спачатку працавала санітаркай у анкацэнтры. Атрымаўшы адукацыю, стала медсястрой, пасля і педагогам. У Вялеты няма сям'і. Усе яе сябры так ці інакш звязаны з цэнтрам. Усё яе жыццё звязана з цэнтрам.

Дарэчы, каб не быць галаслоўнай, у Вялеты ёсць свой патаемны заступнік. Аднойчы мне напісаў незнаёмы чалавек з іншай краіны. Ён

перавёў вялікую суму грошай для Вялеты і папрасіў застацца інкогніта. З тых часоў ён робіць гэта перыядычна і падтрымлівае яе ў самым складаным часе. Ён ніколі не бачыў Вялету, не размаўляў з ёй і не збіраецца знаёміцца. А свой выбар тлумачыць проста: «Дапамагаючы ёй, я дапамагаю яшчэ некалькім хворым дзецям, якім дапамагае яна».

Наталля ў нашу каманду ўваходзіла паступова. Спачатку яна перадавала падарункі для падалечных, прывозіла грашовую дапамогу. Яна была ценем: незаўважна з'яўлялася і хутка знікала. Пасля сустрэчы, на якой мы замацоўвалі за кожным падалечным асобнага валандэра, Наталля нерашуча напісала мне: «Спачатку пабаялася, а цяпер вырашылася: можна і я паспрабую ўзяць падалечнага?..» Пазней я змагла ацаніць гераізм яе ўчынку. Наталля ведала жыццё ў цэнтры знутры, там лячыўся яе маленькі сын. Яго не змаглі выратаваць. І калі здарылася непапраўнае, забітая горам маці знайшла суцяшэнне ў тым, каб дапамагачь такім жа хворым. «Валан-

ЗНАХОДЗІМ ТАМ, ДЗЕ ГУБЛЯЕМ

цёрская дзейнасць не суцішыла мой боль, але дапамагла адчуваць сябе патрэбнай», — патлумачыла пазней Наталля. Сёння жанчына ў шчаслівым чаканні: хутка на свет з'явіцца яе дачушка. Наталля знайшла сябе там, дзе згубіла сына.

...Перыядычна я атрымліваю лісты, у якіх адначасова і просьба, і прапанова. Маці Лізы просіць дапамагчы ім з паездкай да доктара ў Германію і тут жа пытае, як перадаць прадукты для Каці, якая лечыцца без бацькоў; фотаапарат для Вовы, які даўно пра гэта марыў, і адзенне для мамы Олі, з якой у іх супадаюць памеры. Яна не можа самастойна аплаціць дарагія квіткі на самалёт, але можа і хоча падзяліцца тым, што мае. У той жа дзень для Лізы знайшоўся спонсар. Яна ўстойліва трымаецца ў рэмісіі, кожныя пару месяцаў ездзіць на кантроль у Германію, а яе маці падтрымлівае ўсе дабрачынныя акцыі «Клуба 5000» і стараецца быць карыснай іншым. Яна прымае і аддае.

Даўным-даўно я назірала за гісторыяй дзяўчыны-калясачніцы. Усе

звалі яе «сонечнай дзяўчынкай». Яна збірала грошы на рэабілітацыю і вяла інтэрнэт-дзённік. «Сонечная дзяўчынка» прыдумала сваю тэорыю ўзаемнай дапамогі. Яна шукала ў інтэрнэце гісторыі тых, хто збірае сродкі на лячэнне, і пяць працэнтаў ад кожнага атрыманнага пераводу адпраўляла на іх патрэбы. Я тады вельмі здзіўлялася: як жа яна плануе назбіраць неабходную суму, калі тут жа ўсё раздае! Не ведала я, што, раздаючы, яна збярэ яшчэ больш.

...Мае сорок еўра, веру, знайшоў добры чалавек, якому яны больш патрэбныя. На гэтым я супакоілася, змірылася і пайшла на дзень нараджэння сына сяброўкі. Там да мяне падыйшоў незнаёмы чалавек і ўклаў у руку чатырыста тысяч: «Гэта для вашых падалечных».

Тацяна НЕМЧАНІВА, кіраўнік дабрачыннага руху «Клуб 5000».

www.club5000.by

СПРАШЧАЕМ АДАПТАЦЫЮ

Гэта толькі калі мы становімся дарослымі, то пачынаем успрымаць паход у першы клас як сапраўднае свята. А некалі ж быў жах-страх.

Не трэба забывацца пра гэта, калі вас распірае ад эйфарыі з нагоды ўсведамлення сябе бацькамі школьніка. Вельмі важна правільна паводзіць сябе, пазітыўна настроіць дзіця на пачатак новага жыцця. А таму — менш хлусні і бессэнсоўнага запалохвання. І ўсё будзе добра. Дзіця паступова прыстасуецца і да настаўнікаў, і да вялікай колькасці равеснікаў, і ў цэлым да школьнай атмасферы.

Паспрабуйце быць проста ўважлівымі і шчыра зацікаўленымі. Невялікія парады загадчыцы псіхалагічнай лабараторыі Мінскага гарадскога клінічнага псіхіятрычнага дыспансера Таццяны УШАКЕВІЧ будуць якраз да месца.

— Ці варта бацькам першаклашак унікаць і ўмешвацца ў школьныя канфлікты паміж дзіцем і равеснікамі?

— Унікаць у канфлікты варта заўсёды, хоць бы для таго, каб удзельнічаць у жыцці свайго дзіцяці. Магчыма, дзіця мае патрэбу ў парадзе, падтрымцы бацькоў. Самым важным момантам з іх боку павінна стаць навучанне дзіцяці самастойнаму вырашэнню канфліктаў з равеснікамі.

— А паміж дзіцем і настаўнікам?

— У гэтай сітуацыі ўмешвацца варта. І вырашаць канфлікт з пазіцыі «дарослы-дарослы». Важна абмеркаваць з настаўнікам, што менавіта адбываецца, а пасля

Фота Марыны БЕГУНЮКОВИЧ

паразмаўляць з дзіцем. У такіх сітуацыях бацькі павінны выступаць у ролі гэткіх «міравых суддзяў».

— Ці трэба першакласніку прытрымлівацца распарадку дня або ён павінен арыентавацца на сваё жаданне нешта рабіць?

— Калі дзіця пачынае вучыцца ў школе, вельмі важна прытрымлівацца правілаў арганізацыі часу. Па-першае, неабходна склаасці распарадак дня; па-другое, прытрымлівацца гэтых правілаў штодня. Калі дзіця прыходзіць у школу, яно акунаецца ў новы свет, дзе яму патрэбна вельмі шмат сіл для засваення ведаў. І дзіця стамляецца.

«Сіндром першакласніка»

Псіхолаг рэкамендуе прывучаць дзіця да самастойнасці

ца. Каб не ўпусціць гэтага, каб дзіця магло паўнацэнна вучыцца, не хварэць пастаянна, жыццё першаклашкі трэба абавязкова распланаваць. Гэта і да дысцыпліны прывучыць, і папярэдзіць зніжэнне працаздольнасці.

— Ці трэба прыцягваць шасцігодкаў да абавязкаў па доме?

— Ці патрэбны дзецям абавязкі ў сям'і? Безумоўна, патрэбны, калі вы жадаеце вырасіць самастойнага, адказнага, мэтанакіраванага і разумнага чалавека. Калі ж ваша мэта — выхаванне інфантальнага эгаіста, то пытанню яна.

Святлана БАРЫСЕНКА.

ПЕРШЫ РАЗ У 1-ы КЛАС: з 6 ці 7 гадоў?

Сяргей КАЛЯДА, сістэмны адміністратар:

— Я лічу, што гэтае пытанне найперш павінны вырашаць самі бацькі, бо яны лепш за каго іншага ведаюць сваё дзіця, яго характар, здольнасці, стан здароўя. Напрыклад, у нас старэйшы сын Сцяпан ужо свабодна чытаў у 6 гадоў, і пакідаць яго яшчэ на год у дзіцячым садку — значыла тармазіць дзіця ў развіцці або займацца з ім дадаткова самім. Але трэба ўлічваць не толькі ўменні дзіцяці, але і псіхалагічную гатоўнасць да школы. Калі дзіцяці спаўняецца 6 гадоў толькі ў жніўні, яно яшчэ зусім не падрыхтавана, і сілком аддаваць яго ў першы клас не варта.

Наталля КРАЎЦОВА, настаўніца пачатковых класаў:

— Лічу, што дзяцей варта аддаваць у школу з сямі гадоў. Нездарма кажуць псіхолагі, што з шасці да сямі гадоў — вельмі важны і складаны перыяд у жыцці малых. Падчас гэтага перыяду дзіця нібыта пераходзіць з узросту, калі вядучым відам дзейнасці з'яўляецца гульня, да працы. І гэты пераломны момант трэба перакачаць, каб ён не адбыўся ў школе.

Канешне, ёсць некаторыя дзеці (часцей гэта дзяўчычкі), у якіх такое сталенне праходзіць хутка і завяршаецца каля шасці гадоў. Але калі гаварыць пра хлопцаў, то раней чым за шэсць з паловай гадоў іх у школу лепш не аддаваць.

Па маім назіраннях у сем гадоў малыя ўжо гатовы да школы, яны сацыяльна адаптаваныя і фізічна развітыя — ужо сапраўдныя вучні! Такія першакласнікі не прыносяць на заняткі цацкі, яны прыходзяць атрымліваць новыя веды і вучыцца. І таму настаўнікам з такімі дзецьмі працаваць значна лягчэй.

5 «ВУЧНЁЎСКІХ» ХВАРОЎ, ЯКІЯ МОЖНА ПРАДУХІЛІЦЬ

Часам бацькі, перанасычаныя сумесцю з «бабулінага выхавання», міфаў і стэрэатыпаў, парушаюць усе добрыя інстынкты, закладзеныя ў дзеціх самой прыродай. Так бы мовіць, яны да дзіцяці з самымі лепшымі намерамі, а атрымліваецца... далёка не лепшае. Наступныя актуальныя парады дапамогуць пазбегчы пэўных праблем са здароўем у тых, каму зараз 6-7 гадоў.

ГІПАКІНЕЗІЯ

Недастатковая рухальная і нізкая мышачная актыўнасць — праблема не толькі дарослых, але і дзяцей. Дзіўна чуць ад бацькоў і настаўнікаў забароны бегаць і шумець. Рух, фізічныя практыкаванні, спорт — вось эфектыўны, універсальны рэцэпт захавання і ўмацавання здароўя. Недахоп руху адмоўна адбываецца на развіцці арганізма і функцыі многіх органаў.

— Працяглае сядзенне за партай робіць дыханне менш глыбокім, абмен рэчываў запаволеным, абумоўлівае застоў крыві ў нагах, — кажа ўрач-метадзіст 3-й гарадской дзіцячай клінічнай паліклінікі г. Мінска Галіна САФРОНАВА. — Гэта, у сваю чаргу, зніжае працаздольнасць і ўвагу, аслабляе памяць, павялічвае час разумовых рэакцый. Акрамя таго, арганізм становіцца больш уразлівым да інфекцый. На фоне празмернага харчавання, лішку вугляводаў і тлушчаў у рацыёне гіпакінезія прывядзе і да атлусцення. У дзяцей, якія мала рухаюцца, слабыя мышцы — яны не ў стане падтрымліваць цела ў правільным становішчы, а значыць, у іх парушаецца постаць.

ШТО РАБІЦЬ?

► Ранішня гігіенічная гімнастыка. 10-12 практыкаванняў на раў-

намерную работу мышцаў рук, ног і тулава. Працягласць — 15-30 хвілін. Пасля зарадка рэкамендуецца водныя працэдурі: абціранні, абліванні або душ.

► Хада. Звяртайце ўвагу дзіцяці на неабходнасць адмаўляцца ад ліфта, транспарту — прывучайце хадыць шмат і адганяць ад тэлевізара з камп'ютарам. Падчас хады вучыце дзіця сачыць за постаццю, дыхаць раўнамерна і свабодна. Лепшы час — да яды або праз 1,5 гадзіны пасля яе.

МІЯПІЯ

Блізарукімі лічаць таго, хто дрэнна бачыць удалечыні і да пэўнага моманту няблага спраўляецца з работай на блізкай адлегласці. Блізарукаму цяжка бачыць нумары грамадскага транспарту, дарожныя знакі, людзей, якія да іх набліжаюцца і г.д. Пры нараджэнні большасць дзяцей мае дальназоркасць — 91%, у 4% — норма і ў 5% — міяпія. Аднак бліжэй да 18 гадоў ад блізарукасці пакутуе кожны трэці.

Прагрэсуючая міяпія ўзнікае менавіта ў дзіцячым узросце. У групе рызыкі — неданошаныя; са зніжанымі імунітэтам (частымі рэспіраторнымі захворваннямі, грыпам, пнеўманіямі); дзеці блізарукіх бацькоў. Для школьнікаў актуальнымі будуць празмерныя зрокавыя нагрукі, знаходжанне працяглы час за камп'ютарам, парушэнне постаці за сталом, пастаянны стрэс ад кантактаў з настаўнікамі, рэпетытарамі, равеснікамі, мінімальнае знаходжанне на свежым паветры.

Першыя прыкметы зніжэння зроку — дзіця вечарам пацірае надбрэўную дугу або заплушчвае адно вока, калі чытае.

Прагрэсаванне блізарукасці (звыш 1 дыяптрыі ў год) можа прывесці да незваротных змен.

ШТО РАБІЦЬ?

► У ідэале не трэба дазваляць дзіцяці да 2 гадоў глядзець тэлевізар (гэта звязана не толькі з нагрукамі, але і з уплывам на цэнтральную нервовую сістэму). Дазіруйце зрокавыя нагрукі. Да 7 гадоў глядзець тэлевізар можна 30-40 хвілін у дзень. Пасля — да 1,5-3 гадзін. Бесперапынная нагрук павінна быць не больш за 1,5 гадзіны.

► Працягласць работы за камп'ютарам — 40 хвілін у дзень.

► Чытаць толькі седзячы за сталом пры добрым асвятленні.

► Карэкцыя постаці.

► Гімнастыка для вачэй, агульнае ўмацаванне арганізма (фізкультура, загартоўванне, вітамінатэрапія, рацыянальнае харчаванне).

► Абавязковае нашэнне акулераў. Пры міяпіі слабай і сярэдняй ступені — толькі для далечыні, высокай ступені — для пастаяннага нашэння.

ГАЛАЎНЫ БОЛЬ

Псіхалагічныя нагрукі могуць абумовіць галаўны боль у любым узросце, у тым ліку і ў 7 гадоў.

Паводле слоў інструктара-валеолага 23-й гарадской дзіцячай паліклінікі г. Мінска Ірыны ШЫМАНСКОЙ, галаўны боль мае незлічоную колькасць прычын: урокі ў душным памяшканні, фізічнае і разумовае перанапружанне, складаная стасункі ў сям'і і школе, працяглы спартыўны перагрукі (якія не мяняюцца), працяглы прагляд тэлевізара, працяглае напружанне мышцаў пры нефізіялагічных позах (нязручны пісьмовы стол, парта, якая не адпавядае росту, нязручная поза падчас сну), змена надвор'я, міяпія без належнай карэкцыі, агрэхі ў харчаванні і г.д.

ШТО РАБІЦЬ?

► Наладзіць рэжым дня, паўнацэнны сон, забяспечыць зручныя ўмовы працы.

► Масаж галавы і каўняровай зоны, лячэбная фізкультура, іголка-карэфлекса- і мануальная тэрапія, сервадародныя і марскія ванны, фізіяпрацэдурі, псіхатэрапія.

► Аднаразовы прыём анальгетыку (парацэтэтамол і інш.).

► Чай з элеутэракокам, лімонікам. Чай з лімонам — эфектыўны сродак павышэння жыццёвага тону. Аскарбінавая кіслата, заспакаляльныя сродкі (валяр'ян, буйміна, піўнонь).

► Для прафілактыкі патрабуецца чаргаванне працы і адпачынку. Прычым, выбар дадатковых заняткаў павінен быць такі, каб не пазбавіць дзіця часу для адпачынку. Гэта заняткі фізкультурай на адкрытым паветры, водныя працэдурі (абціранні, душ, ванны), масаж, вітамінізаванае харчаванне.

ЛІШНЯЯ ВАГА

Самае важнае ў гэтым узросце — актыўна закладаць правільныя, карысныя «інстынкты» і звычкі. Вучоныя сцвярджаюць, што дзеці таўсеюць у аб'якавых бацькоў.

ШТО РАБІЦЬ?

► Не прымушайце дзіця падчы-

счаць талерку, есці столькі, колькі даюць. Арыентавацца неабходна толькі на пачуццё голаду.

► Не ўказвайце, што дзіцяці есці. Учора яно з задавальненнем ела рыбу, вараную моркву, а сёння жадае зялёнага гароху і курыцу. Гэта не капрыз, а жаданне арганізма папаўняць і падтрымліваць баланс неабходных рэчываў. Калі не дазваляць дзіцяці харчавання тымі прадуктамі, якія яно інстынктыўна выбрала, можна дабіцца згасання інстынку. Страта гэтага інстынку і вымушае пазней чалавека ўжываць непатрэбныя яго арганізму прадукты. Асабліва небяспечна прымушаць есці прадукты, якія дзіця «пастаянна» не любіць. Можа аказацца, што ў дзіцяці ёсць захворванне, пры якім нелюбімыя прадукты проціпаказаны.

► Прысмакі не павінны быць перакусамі, бо яны даюць толькі лішня калорыі і не ўспрымаюцца арганізмам як «ежа». Смачнае трэба адкладаць да бліжэйшага прыёму ежы і дазваляць на десерт. Дзіця павінна ведаць, што яго цукерка нікуды не дзенецца, і можа спакойна чакаць таго ж абеду.

► Не адмаўляйце дзіцяці ў шкаладзе — але ў невялікай яго колькасці і зрэдку.

Святлана БАРЫСЕНКА.

■ Афіцыйна

СЯМ'Я І ДЗЕЦІ — У ПРЫЯРЫТЭЦЕ

Міністр працы і сацыяльнай абароны Беларусі Марыяна Шчоткіна падчас нядаўняга онлайн-прыёму грамадзян падкрэсліла, што другі рэспубліканскі конкурс «Сям'я года-2014» — адна з самых значных падзей для ўсёй краіны, найперш таму, што захаванне і ўмацаванне сямейных каштоўнасцяў, падтрымка сям'і з'яўляюцца прыярытэтам дзяржаўнай сямейнай і сацыяльнай палітыкі.

Ініцыятыва правядзення гэтага конкурсу, нагадаем, належыць Міністэрству працы і Беларускаму саюзу жанчын — аднаму з самых масавых у рэспубліцы грамадскіх аб'яднанняў, а само мерапрыемства праходзіць пад патранатам урада і пры падтрымцы міністэрстваў адукацыі, культуры, інфармацыі, абласных і Мінскага гарадскога выканаўчых камітэтаў. Першы рэспубліканскі конкурс «Сям'я года» адбыўся ў Беларусі ў 2012 годзе. Перамогу ў ім атрымала сям'я Глазковых — каманда з шасці дзяцей і бацькоў — патомных педагогаў з Магілёва.

У фінале 2-га рэспубліканскага конкурсу «Сям'я года», які адбудзецца 24 кастрычніка ў Мінску, сустрэнуцца 7 сем'яў — пераможцаў рэгіянальных этапаў. Усе яны вельмі розныя, але з аднолькава актыўнай жыццёвай і грамадскай пазіцыяй, таленавітыя ў розных сферах, дружныя. А яшчэ ўсе сёлетнія фіналісты — шматдзетныя: у кожнай сям'і расце не менш за 3 дзіцяці (а ў самай вялікай, з Ваўкавыска — ажно 13!).

Сем'і будуць удзельнічаць у трох конкурсных заданнях, — расказаў Марыяна Шчоткіна. — Першае — «Радавод», дзе кожная сям'я прадставіць гісторыю свайго роду, сямейныя звычкі і традыцыі, спартыўныя і творчыя захапленні і дасягненні. Гэта своеасаблівая візітэўка. Безумоўна, тут вельмі важная глыбіня даследавання радаслоўнай, бо сям'я толькі тады трывалая, калі яна помніць, шануе, беражліва захоўвае і перадае з пакалення ў пакаленне гісторыю і традыцыі свайго роду. Другое заданне — прадстаўленне сацыяльнага праекта «Мая сям'я — мая краіна». Сутнасць яго — прэзентаваць актыўную жыццёвую пазіцыю членаў сям'і, іх унёсак у грамадска карыснае і культурнае жыццё рэгіёна, краіны ў цэлым. Хацелася б, каб прадстаўленныя праекты можна было ажыццявіць на практыцы. А трэцяе заданне — конкурс-сюрпрыз. Гэта выразнае нестандартнае педагогічнае сітуацыі на тэму «Бацькі і дзеці». Як пераможцаў конкурсу, так і наогул усіх удзельнікаў чакаюць прызы і падарункі.

Акрамя ўласна конкурснага выступлення, фіналістаў «Сям'і года» чакае насычаная і цікавая праграма знаходжання ў Мінску, якую рыхтуюць арганізатары. Падрабязнасці яе стануць вядомыя ўжо ў найбліжэйшы час. А пакуль што прадстаўляем вашай увазе ўсе сем'і, якія прэтэндуюць сёлетна на званне «Сям'і года».

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

«ШЧАСЦЕ МАЁ»

Калі шматдзетная сям'я Анжэлы і Валерыя Лысых з Брэста перамагла ў абласным конкурсе «Сям'я года», тры дні тэлефон не змаўкаў: віншавалі сябры, родныя, знаёмыя. Гэта іх першая агульнасямейная перамога. Раней у кожнага былі свае маленькія дасягненні, якія і складвалі шчасце гэтай сям'і.

Цікава, што кожны з сужэнцаў быў адзіным дзіцем у сваіх бацькоў. І яны цяпер успамінаюць, заўсёды крыху зайздросцілі равеснікам, якія мелі братоў і сясцёр. Відаць, падсвядома кожны з іх яшчэ ў дзяцінстве хацеў жыць у вялікай сям'і. Так і сталася ў іх жыцці. Сёння Анжэла і Валерыя выходзяць чацвярых дзяцей.

Дачка Ангеліна — галоўная ў сям'і па хатніх жывёлах. Таму дома жывуць сабака Лайда, якога падабралі на вуліцы, папугай Кеша і чарапашка. Адзінаццацігадовая дзяўчынка гатовая ўсіх бяздомных каткоў і сабак забраць да сябе. Яна пастаянна падкормлівае іх на вуліцы. Ангеліна марыць стаць ветэрынарам, і бацькі ў гэтым імкненні падтрымліваюць сваю дачку. Яшчэ яна іграе на піяніна, добра малюе. Сюжэты яе карцін таксама вельмі часта звязаны з жывёламі. Ангеліна, як старэйшая з сясцёр, вельмі сціплая і сур'ёзная дзяўчынка.

Брат Віталь па характары крыху падобны да сястры. Як сапраўдны спартсмен, ён не любіць літаныя слоў і тлуму. Ён чалавек мэтанакіраваны: некалькі гадоў паспяхова займаецца хакеем і для яго найлепшы падарунак — клюшка або канькі. Калі сын быў меншы,

Фота Аляксандра ШУЛЬГАЧА.

бацькі ездзілі з ім на ўсе турніры: у Чэхію, Славенію, Латвію. Цяпер 15-гадовы хлопца адпраўляецца на спаборніцтвы і зборы з камандай. Зараз Віталь рыхтуецца да чэмпіянату рэспублікі сярод юнакоў 1999 года нараджэння. Пастаянныя трэніроўкі, выезды — графік заняткаў і вучобы ў юнага хакеіста шчыльна распісаны.

Праўда, з мамай сын ездзіў у маі на чэмпіянат свету ў Мінск. Удалося паглядзець гульню Беларусь—Швейцарыя. Гэта былі незабыўныя ўражанні.

Вельмі заняты любімай справай яшчэ адзін член сям'і — васьмігадовая Аня. Дзяўчынка марыць стаць артысткай, пастаянна прападае на рэпетыцыі і занятках па вакале. Яна лаўрэат шматлікіх рэспубліканскіх, міжнародных конкурсаў — цэлая паліца ў шафе занятая Анінімі дыпламамі, кубкамі, іншымі ўзнагародамі.

Дзяўчынка любіць быць у цэнтры ўвагі і свабодна адчувае сябе на сцэне.

За сястрычкай цягнецца і самая малодшая — пяцігадовая Каця. Агульная любімка таксама добра спявае, яна пастаянная ўдзельніца самадзейнасці ў дзіцячым садку. Каця — сапраўдная непаседа. А нядаўна ў яе з'явілася сваё хобі: кожныя выхадныя бацькі возяць Кацю ў конна-спартыўную школу, дзе яна корміць яблычкам альбо цукам любімага каня. Ужо зразумела, што пазней дзяўчынка будзе вучыцца верхавой яздзе.

Маці Анжэла Іванаўна ўзначальвае кааператыву ў сваім доме, бацька Валерыя Паўлавіч працуе на прадпрыемстве «Гэфест-тэхніка». Вольнага часу ў бацькоў вялікай сям'і практычна не бывае. «Але гэта і ёсць маё шчасце», — гаворыць Анжэла Лысяя.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

КАЛІ РУКІ ЗАЛАТЫЯ...

Віцебшчыну ў фінале рэспубліканскага конкурсу «Сям'я года» прадставіць творчая сям'я Ніканчук з Наваполацка — пераможца абласнога агляду конкурсу «Лепшая шматдзетная сям'я Віцебшчыны-2014».

Цікава, што галава сям'і — Аляксандр Анатольевіч, які працуе на прадпрыемстве «Нафтан-сэрвіс» мастаком, калі вучыўся ў мастацкім вучылішчы, удзельнічаў у рэстаўрацыі Мірскага замка. Цяпер жа ён актыўны ўдзельнік розных мастацкіх конкурсаў. У прыватнасці, яго плакат «Беражы сябе, тата!», заняў 1-е месца на рэспубліканскім конкурсе па ахове працы. Аляксандр Анатольевіч актыўна добраўпарадкоўвае свой двор: летась выпілаваў з фанеры фігуры буслоў, млынара, распісаў сцяну ў сваім пад'ездзе прыгожымі малюнкамі. У

выніку двор, у якім жыве сям'я Ніканчук, прызнаны лепшым у горадзе па добраўпарадкаванні. Знаёмыя Аляксандра кажучь, што ён — творчы чалавек, які да сваёй справы ставіцца з душой і самааддачай. А яшчэ ён — любячы і клапацілівы муж і бацька.

Яго жонка, Таццяна Уладзіміраўна, дырэктар прыватнага прадпрыемства «РамДэко». Яе бізнес — гэта багетная майстэрня і крама тавараў для хобі і творчасці. Дарэчы, Таццяна пры краме ладзіць майстар-класы для дарослых па розных відах рукадзелля, тым самым далучаючы людзей да свету мастацтва і прыгажосці. А яшчэ абаяльная жанчына праводзіць урокі з дзецьмі па рукадзеллі пры царкве. Тут жа яна арганізавала і ляльчын тэатр. Да ўсяго, Таццяна Уладзіміраўна — выдатная і гасцінная гаспадыня...

Марк, старэйшае дзіця ў сям'і, вучыцца ў 5 класе наваполацкай СШ №14, а ў музычнай школе займаецца па класе гітары. Ён — пераможца конкурсу мадэляў ваеннай тэхнікі, вырабленых з падручных матэрыялаў, прысвечанага Дню абаронцы Айчыны. У размове высвятляецца, што хлопчык добра валодае роднай беларускай мовай! Акрамя ўсяго, праяўляе вялікую цікавасць да кулінарыі: з мамай робіць хатнюю выпечку.

Яго малодшая сястра Настасся — вучаніца 4 класа той жа школы. А яшчэ яна вучыцца ў музычнай школе (на харавым аддзяленні. — А.П.) і займаецца ў студыі сучаснага танца. Насця любіць жывёл: прынесла ў хату кошку, якая стала ўлюбёнкай усіх членаў сям'і.

А самай малодшай з сям'і Ніканчук — Сафіі — яшчэ толькі тры годзікі. Яна наведвае дзіцячы яслі-сад № 23 горада Наваполацка. Гэта — актыўная, дапытлівая дзяўчынка. У сям'і ні адна агульная справа не адбываецца без яе ўдзелу. Сафія праяўляе і творчыя здольнасці. Напрыклад, з цікавасцю наведвае ўрокі рукадзелля і рэпетыцыі ляльчэнага тэатра, арганізаваныя яе мамай.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

ПЛЯЧО Ў ПЛЯЧО

Сталіцу ў фінале конкурсу прадставіць сям'я Каласоўскіх з Маскоўскага раёна. Менавіта яна перамагла ў гарадскім конкурсе, — стала найлепшай з 9 гарадскіх сем'яў, кожная з якіх, у сваю чаргу, трапіла ў лідары па выніках раённых спаборніцтваў.

На гарадскім этапе конкурсу ўдзельнікі ўражвалі не толькі веданнем гісторыі і традыцыі свайго роду (так, сям'я Макеевых распавяла, што ведае сваіх прадзедаў ажно да 12-га каленала!), але і рознабаковымі талентамі і дасягненнямі, а таксама фантазіравалі, якімі будуць іх сем'і праз 20 гадоў... Вольга і Дзмітрый Каласоўскія, а таксама трое іх дзяцей, у прыватнасці, упэўнены, што і праз 10, і праз 30 гадоў яны захаваюць самае галоўнае — любоў, адданасць і ўзаемапавагу.

Уладальнікі «шчаслівага білета» на фінальнае спаборніцтва найлепшых беларускіх сем'яў, які варта было чакаць, асобы неардынарныя і з актыўнай жыццёвай пазіцыяй. Вольга — аўтар серыі кніг па арганізацыі гульні і забаў, а таксама навагодніх праектаў для дзяцей, заснавальнік арт-галерэі «Груша» і бюро паслуг «Фейкабай», стваральнік дзіцячай творчай карпарацыі «Кіндэрленд». Дзмітрый — не толькі намеснік дырэктара фірмы, але і акцёр ва ўласным тэатры роставых

лялек. У сям'і чацвёрта дзіцяй. Старэйшыя захапляюцца творчасцю: 20-гадовая Маргарыта — студэнтка Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта і ўдзельніца ансамбля цымбалістаў «Валошкі»; сын Алег — дзевяцікласнік адной са сталічных гімназій, удзельнік ансамбля саксафаністаў, у складзе якога ў 2013 і 2014 гг. займаў першае месца ў конкурсе «Я іграю джаз». Малодшыя ж дзеці радуюць бацькоў дасягненнямі ў спорце: трэцякласнік Платон займаецца ў футбольным клубе «Дынама Мінск» і разам з усёй камандай заваёўвае прызавыя месцы ў спаборніцтвах, а малодшая дачушка Сафія, нягледзячы на зусім яшчэ юны ўзрост, паралельна з дзіцячым садком спраўна наведвае клуб аздаравленчай спартыўнай гімнастыкі «Маўглі». Так што, запэўні-

ваюць усе члены гэтай вялікай і дружнай сям'і, напрыканцы кастрычніка ім будзе чым здзівіць суддзяў і глядачоў. «У чым сакрэт поспеху? — перапетываюць бацькі. — Напэўна, у тым, каб усё рабіць разам, дапамагаць адно аднаму. Гадзін у сутках усё адно не хапае, але, калі побач блізка людзі, а ў сям'і лад і давер, шмат чаго атрымліваецца».

Як адзначыла намеснік старшыні камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Мінгарвыканкама Ірына Дудка, не толькі пераможцы гарадскога этапу, а наогул усе ўдзельнікі конкурсу «Сям'я года» паказваюць добры прыклад тым сямейным парам, хто выходзіць адно дзіця. Так, у Мінску хоць і налічваецца больш за 9200 шматдзетных сем'яў, але 72% бацькоў маюць адно дзіця.

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

САМЫ МОЦНЫ Ў СВЕЦЕ ТЫЛ

Пра сям'ю Харланчукоў-Южаковых, якая прадставіць у фінале конкурсу Міншчыну, «Сямейная газета» ўжо распавядала. Але пра творчых і адметных асоб заўжды можна сказаць яшчэ нешта, што дадае выразныя штрыхі да партрэта. Нават калі гэта, здавалася б, суцэльныя дробязі...

Напрыклад, ці ведаеце вы, чаму ў акцёрскай сям'і Паўла і Ганны дваіное прозвішча? А кужо адкрываецца проста. Рэгіструючы шлюб, Ганна хацела захаваць сваё дзявочае прозвішча, а супрацоўнікі ЗАГСа сцвярджалі, што ў такім выпадку дваіное прозвішча павінны будзь узяць і муж, і жонка. І Павел, будучы ўжо вядомым рэжысёрам і акцёрам, без сумневаў пагадзіўся: «Узяць прозвішча каханага чалавека — не толькі не сорамна, але і пачэсна».

Цяпер у сям'і выхоўваюцца чацвёра дзяцей: Філіп, Івона, Адэля і Алівія. А неўзабаве ўсе з вялікім нецярпеннем чакаюць нараджэння яшчэ адной сястрычкі — Паўлінкі. Філіпа і Івону бацькі ўзялі з дзіцячага дома і ўсынавілі, даўшы да таго ж абамі новыя імёны — у знак пачатку новага жыцця.

Пытанне ладу ў сям'і, асэнсаванага бацькоўства і шчаслівага дзяцінства — наогул асобная тэма для Харланчукоў-Южаковых. Каб пераанацца ў гэтым, дастаткова аднойчы ўбачыць спектакль «Маё сэрца б'ецца», пастаўлены Паўлам Харланчуком у межах праекта «У абарону жыцця!», дзе ўдзельнічае ўся сям'я, уключаючы малых. З аднаго боку — гісторыя звычайнай маладой пары, якая аказваецца перад выбарам: нараджаць жонцы дзіця альбо прыняць няпростое рашэнне перапыніць цяжарнасць; з другога — нябесная школа маленькіх анёлаў, якія рыхтуюцца да «выпуску» — свайго з'яўлення на свет і ўжо загадзя вельмі любяць сваіх бацькоў... Па ходзе падзей знаходзіцца месца і смеху, і слязам... Адзінае, што застаецца нязменным на працягу некалькіх гадоў: глядзячы гэтую пастаноўку, немагчыма застацца абьякавым. А сёлета Павел узяў удзел у яшчэ адным творчым праекце сямейнай тэматыкі: ён зняўся ў кліпе спявачкі Жанэт, прысвечаным усім сем'ям, якія не могуць мець дзяцей... «Гэта наша агульная

пазіцыя, — часта паўтарае бацька вялікага сямейства ў інтэрв'ю, — што дзеці — самае вялікае шчасце і наогул галоўнае дасягненне ў жыцці. Усё астатняе — грошы, кар'ера, слава — зусім не крытэрыі шчасця, а нейкія недаўгавечныя і неістотныя рэчы, падобныя да мыльных бурбалак».

А яшчэ Павел — з тых рэдкіх мужчын, якія з пашанай і нават піетэтам ставяцца да незаўважнай «хатняй» жаночай працы. «Я часта вельмі заняты на здымках і ў тэатры, але ў Ані праца — яна не толькі працуе мамай, але і ўся вучоба дзяцей, увесь дом трымаецца на ёй — гашмат цяжэйшая. Не ведаю, ці змог бы я з гэтым справіцца, — шчыра прызнаецца акцёр, рэжысёр, муж і бацька, — але, наколькі хапае сіл і магчымасцяў, стараюся дапамагачь, часцей бавіць час з сям'ёй, бо гэта мой самы моцны ў свеце тыл».

...Цалкам магчыма, што напрыканцы кастрычніка тату давядзецца ўзяць на сябе ролю галоўнага адказнага і «нязменнага дзяжурнага па доме і дзедзях»: калі малодшая дачка Паўлінка з'явіцца на свет менавіта ў гэты дні, то выступаць у фінале рэспубліканскага конкурсу «Сям'я года» Харланчукі-Южаковы будзь у няпоўным складзе. Зрэшты, месяц таму маме Ані разам з чатырма дзецьмі гэта не перашкодзіла перамагчы на абласным адборачным этапе.

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

ВЕТКАЎЧАНЕ «ЗАПАЛЯЦЬ» ЗАЛУ

Сям'я Андрэя і Юліі Дзятлавыч з Веткі перамагла ў абласным этапе, у якім удзельнічалі 11 сем'яў з розных рэгіёнаў Гомельшчыны.

Спачатку Юлія распрацавала сцэнарый, у аснову якога лягла ідэя адраджэння сямейных каштоўнасцяў і традыцый. І тут не абышлося без сяброў: спецыяліста райвыканкама Ірыны Краўчанкі, педагога па вакале мясцовага Дома культуры Наталлі Яксы і дырэктара прадпрыемства «Веткакінавідэасетка» Рыгора Козырава, паэта па сумяшчальніцтве. Дарэчы, гэта ён стварыў тэкст вершаванай казкі на роднай мове. Па рэквізіт звярнуліся ў Сталбукскі дом культуры. Святлана Парашчанка, акрыленая ідэяй адраджэння нацыянальных традыцый, дапамагла знайсці патрэбныя народныя строі.

Між іншым, «Радавод» (такое было першае заданне) прадстаўлялі яшчэ і бабуля Тамара, і Ганна — родная сястра Юліі. Сям'я вырашыла перанесці на сцэну замалёўку сямейнага побыту, кавалачак са звычайнага жыцця вялікай сям'і Дзятлавых. На абласным конкурсе нацыянальны каларыт прысутнічаў не толькі ў строях, але і ў мове, ужыванні фальклору, пераэмнасці традыцый пакаленняў. Паэтычную казку сыгралі ў створанай на сцэне беларускай хаце з чырвоным кутом і печчу.

Відэаролік для другога этапу — сацыяльна значнага праекта «Мая сям'я — мая краіна» быў падрыхтаваны пад кіраўніцтвам бацькі сямейства Андрэя, інжынера па асноўнай спецыяльнасці, аператара і рэжысёра па сумяшчальніцтве.

У завяршальным конкурсе «Хвіліна славы» Дзятлавы бліснулі ўсімі сваімі талентамі. Дарэчы, асноўная падрыхтоўка адбывалася менавіта дома. Усе прыдумкі аб'ядналіся конкурсам, меркаванні кожнага члена сям'і прымаўся да ўвагі. Такім чынам дружная сям'я стала яшчэ больш згуртаванай.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

ШМАТДЗЕТНЫЯ бацькі Ірына і Мікалай Бядуліны і іх пяцёра дзяцей сталі на Магілёўшчыне «Сям'ёй года». Цяпер яны спадзяюцца годна выступіць на рэспубліканскім конкурсе.

Ва ўсякім разе робяць для гэтага ўсё магчымае. Наколькі адказна яны ставяцца да сваёй місіі, упэўнілася асабіста. На рэпартажы ў ДК вобласці вялікая сям'я з'явілася ў поўным складзе. І гэта нягледзячы на тое, што дзве старэйшыя дачкі — Таццяна і Наста — сёння жывуць далёка ад бацькоўскага дома. Маці з бацькам для іх па ранейшаму самыя аўтарытэтычныя людзі, якія яны паважаюць і імкнучыся не падводзіць.

Выхваць пяцёра дзяцей — подзвіг, але Ірына і Мікалай не бачаць у гэтым нічога гераічнага. Наадварот, кажуць, што, напэўна, кожны з іх не змог бы адчуць сябе паўнацэннай асобай, калі б не іх любімыя дзеці.

— Мне да сваёй бабулі яшчэ далёка, — смяецца Ірына. — У яе наогул было 12 дзяцей! Старэйшая дачка Тац-

ШЧАСЛІВАЯ ЛІЧБА 13

Зала Гродзенскага музычнага каледжа бачыла шмат канцэртаў, песень і танцаў, але такой шчырай, душэўнай імпрэзы, як падчас абласнога этапу конкурсу «Сям'я года», пэўна, яшчэ не было. Усіх

канкурсантаў гарача падтрымлівалі «балецьшчыкі» і зусім незнаёмыя ім людзі. А ганаровымі гасцямі свята сталі гродзенцы Муза і Рыгор Абялеўскія, якія стварылі сваю сям'ю 63 гады таму.

Хто прадставіць Гродзеншчыну на сямейным конкурсе ў сталіцы? Спачатку прэтэндэнтам трэба было перамагчы ў занальных турах, а затым сем'і Жук з вёскі Ёдкі Лідскага раёна, Коршун з Навагрудка, Малюк з вёскі Ліпнішкі Іўеўскага раёна, Канецкіх з Ваўкавыска, Мацюк і Тапчылка з Ленінскага і Кастрычніцкага раёнаў г. Гродна спаборнічалі на абласным этапе. Гукалі песні, вершы, апаведы пра гісторыю свайго роду, дэманстраваліся вырабы сямейнай творчасці...

— У гэтым конкурсе прайграўшы нямна. Усе пераможцы, бо ў кожнай сям'і ёсць самае дарагое на свеце — сямейнае шчасце, любоў, родныя людзі побач, — зазначыла старшыня журы, намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама Ірына Сцепаненка.

Але ж на тое і конкурс, каб былі пераможцы. Першае месца журы прысудзіла сям'і Канецкіх (на здымку), другое і трэцяе — сем'ям Тапчылка і Мацюк.

Сям'я Канецкіх з Ваўкавыска — гэта мама, тата і 13 дзяцей. Валерый Канецкі — машыніст кампрэсарнага цэ-

Фота Жанны БАЙТОТ.

ОБСТ». Марына, кавалер ордэна Маці, — сартавальніца Ваўкавыскага хлебазавода. Іх старэйшая дачка Ганна працуе педагогам дадатковай адукацыі ў раённым экалагічна-біялагічным цэнтры дзяцей і юнацтва, а старэйшы з хлопцаў, Аляксей — тэхнікам у Нацыянальным аэрапорце «Мінск». Іншыя дзеці — яшчэ школьнікі альбо атрымліваюць прафесію ў розных навучальных установах.

— Наша сям'я — музыкальная: любім спяваць, ладзім сямейныя святы і канцэрты, удзельнічаем у розных фестывалях, — кажа Валерый Канецкі.

Ёсць і іншыя захапленні. Напрыклад, Ангеліна стала

прызёрам рэспубліканскага конкурсу малюнкаў «Мая мая», Арсеній займаецца валеіболам, а Ягор — у аб'яднанні па інтарэсах «Юныя выратавальнікі-пажарныя».

— 13 дзяцей — гэта, безумоўна, складана, — пагаджаецца мама вялікай сям'і. — Але адчуваеш нейкае ўнутранае задавальненне, калі бачыш, як яны растуць, развіваюцца. А іншы раз думаеш: вось гэтых маленькіх магло і не быць, але ж яны, слава Богу, ёсць у нашай сям'і. І мы шчаслівыя. Ва ўсіх свае інтарэсы, дасягненні, але кожны пасвойму нечым цікавы. Мы розныя, але мы разам!

Барыс ПРАКОПЧЫК.

МЫ — КАМАНДА

рынай службы магілёўскага «Гаргаза». Апошнія 15 гадоў удзельнічае ў прафсаборніцтвах і заўсёды дэманструе высокія вынікі. «А бачылі б вы, які ён гаспадар, — ганарыцца мужам Ірына. — Шмат чаго карыснага зрабіў сваімі рукамі, і па доме дапамагае. Раней у нас шмат рознай жыўнасці было, а зараз труссы засталіся ды куры. Нявыгадна буйную жывёлу трымаць».

Усіх Бядуліных аб'ядноўвае цяга да ведаў. Нават галава сямейства — студэнт Горацкай акадэміі. «Год таму, калі Таццяна яшчэ вучылася ва ўніверсітэце, у сям'і было аж трое студэнтаў, — усміхаецца Ірына. — Цікава было назіраць, як бацька і дачкі рыхтуюцца да экзаменаў. Кожны нешта вучыць, вакол кнігі, сшыткі».

Нават пры вялікай загрузнасці бацькі паспяваюць жыць інтарэсамі дзяцей. А тыя заўсёды ім дапамагаюць па гаспадарцы. Нават малы Аляксандр не застаецца ўбаку: ён жа таксама мужчына, павінен браць прыклад з бацькі.

А яшчэ тут вельмі паважаюць спорт. Калісьці Мікалай займаўся лёгкай атлетыкай і біятлонам. Сёння спартыўную эстафету працягваюць дзеці. Сярожу падабаецца гандбол, а яго старэйшая сястра, прыгажуня Наста, наогул займаецца ім прафесійна. Нядаўна нават ездзіла на спаборніцтва ў Германію. Дзяўчына наогул футбалам і каратэ. Займала прызавыя месцы па вольнай

барацьбе і іншых відах спорту. І гэтыя навукі ёй часам вельмі дапамагаюць у жыцці. (На жаль, зараз не ўсе хлопцы — прыклад для пераймання, некаторых прыходзіцца і на месца ставіць.)

А як добра спявае Таццяна! Яшчэ на раённым этапе конкурсу яе талент прайшоўся вельмі дарэчы, яна пакарыла сваімі спевамі ўсіх слухачоў.

Старэйшыя сыны Бядуліных — Юрый і Сяргей — у вольны ад вучобы час займаюцца ў школе лепкай. Іх вырабы таксама дадалі балаў сям'і і наблізілі да перамогі. Неабыякавым засталася журы і да радаводу сям'і. Іх дрэва, зробленае з празрыстага полікарбанату, уражвала сваімі памерамі. Столькі родных не назбіралася ні ў каго!

У гэтым годзе Ірына атрымала ордэн Маці, што дадала адказнасці. «З гэтага, можна казаць, і пачалося наша сямейнае жыццё, — усміхаецца яна. — У 44-й школе, дзе вучацца дзеці, нам прапанавалі паўдзельнічаць у конкурсе на званне лепшай сям'і, і мы вырашылі яшчэ раз выпрабаваць сябе. А паколькі наш дэвіз: «Зрабіць па максімуме добра тую справу, за якую ўзяліся», імкнемся нікога не падвесці. Група падтрымкі ў нас вельмі вялікая. Нам дапамагалі і відэаролікі зняць, і ідэі цікавыя падказвалі. Наша заслуга — гэта 20-30% справы. Астатняе зрабіла каманда».

Налі ЗІГУЛЯ.
Фота аўтара.

«ВЕРУ, ШТО ШЛЮБЫ СТВАРАЮЦА НА НЯБЁСАХ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «СГ».)

Мне здаецца, перад тымі трыма днямі ў Гродне ў кожнага была свая перадгісторыя. Фільм «Хаджэнне па пакутах» ужо выйшаў на экраны, і дзесьці далёка-далёка, на нейкіх гастролях, Валодзя ўбачыў Кацю. Ён толькі праз гады прызнаўся ў гэтым. І вобраз Кацярыны Дзмітрыеўны Смакоўнікавай вельмі ўразіў яго... А мяне ўразіла цудоўная калядна-абрадавая праграма. Уразіла настолькі, што мне захацелася паглядзець яе ў другі раз, інакш бы я проста пайшла б дадому пасля першага канцэрта...

«Я ЦЯБЕ ЗНАЙШОЎ!»

Я зноў паехала ў Адэсу, на здымкі, і там, на жаль, захварэла, прастудзілася. І вось... Адэская гарадская бальніца. Тэмпература. Кропельніца. Адчыняюцца дзверы — урываюцца... вусы ў гваздзіках, і Валодзя гаворыць: «У мяне толькі 45 хвілін, я толькі што прыляцеў і гэтым жа самалётам — назад!»

Ён проста мяне згубіў. Мой нумар у атэлі не адказваў, а я сапраўды так моцна захварэла, што мяне на «хуткай» адвезлі... І не знайшоўшы мяне, ён зрабіў самы мужчынскі, на маю думку, учынак: сеў у самалёт, прыляцеў у Адэсу, папярэдне патэлефанаваўшы на кінастудыю, даведаўся, дзе, што, якая бальніца...

Прычым 45 хвілін у яго было на ўсё. Гэта значыць — прыляцеў, каб толькі сказаць: «Я цябе знайшоў!»

А потым Мулявін яшчэ некалькі разоў прылятаў у Адэсу, а «Песняры» нават не здагадаліся, куды і чаму ён знікаў.

Ведаецца, мужчына сваімі ўчынкамі даказвае, што ён годны каханай жанчыны...

А да гэтага я бачыла перад сабой прыклад сапраўднага каханьня. Я маю на ўвазе сваіх бацькоў, якія, нягледзячы на маміну трагедыю, былі шчаслівымі. Тата выйшаў у адстаўку, навучыўся гатаваць, прыбіраць, абслугоўваць маму, стаў займацца спортам для таго, каб у яго былі сілы падняць

Адэская гарадская бальніца. Тэмпература. Кропельніца. Адчыняюцца дзверы — урываюцца... вусы ў гваздзіках, і Валодзя гаворыць: «У мяне толькі 45 хвілін, я толькі што прыляцеў і гэтым жа самалётам — назад!»

яе, перанесці ў іншы пакой, зрабіць перавязку, каб у яе не было пролежняў... І так — на працягу 10 гадоў! І пры ўсім гэтым мама пісала вершы! Тата ж, калі гатаваў ежу, ставіў талерку ля мамы, і першы кавалачак заўсёды быў ёй. «Гэта — Пеначцы, гэта — мне!» — гаварыў ён. І карміў маму.

Першыя пралескі — маме, першы бэз — да апошняй яе вясны прыносіў...

Таму я вельмі асцярожна ставілася да яднання з кімсьці душой (тым больш пасля майго першага, студэнцкага, шлюбу).

Валодзя ж зрабіў усё так, як належыць... Гэта было пад Новы год. Як тут зноў не ўспомніць пра лёс! Я збі-

адчыніліся дзверы, яны выйшлі з кухні — абодва задаволеныя.

Валодзя гаворыць: «Я толькі што папрасіў тваёй рукі ў твайго бацькі і атрымаў дазвол»...

«ЯНЫ ВОСЬ ТАКІЯ — МУЛЁНКІ...»

Ён быў цудоўны бацька. Яму было 42, калі нарадзіўся Валерык. І вось: яднанне паміж імі было нейкае незвычайнае. Валодзя для сына быў і бацька, і брат, і сябра, і ўсё разам. Такое, Кажуць, здараецца, калі дзіця — паскрэбак... Да таго ж яны і не разлучаліся практычна. Валерык быў зусім маленькі, калі мы сталі яго браць з сабой на канцэрты. Самыя першыя «гастролі» сына, у Ленінград, здарыліся, калі яму споўніўся год. Тады ў машыне разам з музычнымі інструментамі ехаў дзіцячы ложкак. У 4 гады сын разам з намі пераадолеў палярны круг. Калі яму было 8, нас запрасілі ў Арызон на фестываль духоўнага адзінства. Туды з еўрапейскіх гуртоў быў запрошаны яшчэ адзін гурт з Англіі. І ўсё!..

Валодзя для сына быў і бацька, і брат, і сябра, і ўсё разам. Такое, Кажуць, здараецца, калі дзіця — паскрэбак... Да таго ж яны і не разлучаліся практычна. Валерык быў зусім маленькі, калі мы сталі яго браць з сабой на канцэрты.

Спачатку мы збіраліся сына пакінуць з дзядулем, але Уладзімір сказаў: «Ведаеш, Света, я хачу Валерык зрабіць падарунак». — «Які?» — «Я хачу паказаць яму свет». І сын быў з намі ў Арызоне...

Напэўна, усё, што Валодзя недадаў сваім старэйшым дзецям, матляючыся па гастролях, ён перадаў меншаму. І калі здарылася бяда (Валеры было 20 гадоў), ён, не задумваючыся, разам з намі паляцеў у Маскву, каб аказваць бацьку магчымую дапамогу, і не адыходзіў ад яго ні на секунду. І самае галоўнае, сын маральна падтрымліваў бацьку, заўсёды прыходзіў з жартамі, з новымі анекдотамі... І толькі некалькі разоў, калі Валера не вытрымліваў і высоккваў у калідор, я бачыла яго слёзы. А так заўсёды (бадзёрым голасам): «Тата! Мы зараз зоймемся гімнастыкай! Мы зробім масаж!»... Усё было ўзаемна. Яны вось такія — мулёнкі...

ЗАЎСЁДЫ РАЗАМ

Сям'я абумоўлена адзінствам. І калі творчасць звязана з паездкамі — па неабсяжнай тэрыторыі СССР, па ўсім свеце, — немагчыма, каб хтосьці адзін заставаўся дома (гэта было рашэнне Уладзіміра Георгіевіча). Падбор вершаў... Вядзенне канцэртных праграм... Рэжысёрская праца... Напісанне сцэнарыяў... І, нарэшце, — афіцыйны памочнік дырэктара — мастацкага кіраўніка БДА «Песняры».

Памятаю, на святкаванні 25-годдзя «Песняроў» на «Славянскім базары» Надзея Бабкіна з усёй сваёй прамалінейнасцю спытала мяне: «Света, ты калі-небудзь задумвалася, што прынесла сябе ў ахвяру?» «Не! — адказала я. — Калі б я хоць аднойчы пра такое задумалася, адразу б збегла...»

Тамара БУНТА.

■ Заспяваць па-беларуску

МАЙСТАР-КЛАС ПА КАЛЫХАНКАХ

Каткі, галубы і пеўні. Сон, Дрымота і Бай. «Спяць машыны ў гаражы...» і «Простыя словы...». Пра аўтэнтчную, пяшчотную, амаль медытатывную, але, на жаль, пад забытую беларускую народную калыханку можна даведацца падчас майстар-класа ў Мінску.

Неардынарныя заняткі распачаліся зусім нядаўна — у жніўні гэта года. Нельга сказаць, што яны вызвалі бум і займелі шматтысячную аўдыторыю. Не. Але хутка адшукалі сваіх верных прыхільнікаў, удзельнікаў і аматараў.

Ідэя стварэння для **Сержука Доўгушавы і Ірыны Мазюк** аказалася вельмі лагічнай. Сяржук — лідар гурта «Вурай», вядомага народнымі песнямі. Ірына — этнограф, фалькларыст, выкладчыца, ужо 2 дзесяцігоддзі вандруе па Беларусі і збірае народныя спевы, у тым ліку і калыханкі.

— Яшчэ і сёння ў некаторых вёсках можна знайсці бабулю, якая заспявае так, як гэта рабілі калісьці соеменьнікі таго часу. Мы маем вялікую магчымасць павучыцца гэтаму мастацтву непасрэдна з голасу аўтэнтчных спевакоў, — адзначае Ірына Мазюк.

Правобразам песні-калыханкі калісьці была замова. Пазней з'явіліся пацешкі, забаўлянкі і калыханкі. Першыя дзве — каб гуляць з дзіцем, з ручкамі («ладу-ладу ладкі») ці ножкамі («куе-куе ножку»), апошняя — каб супакоіць, залюляць дзіця.

Традыцыйныя героі беларускіх калыханак — галубок, пеўнік, а самы папулярны — каток. Яшчэ часта Кажуць: «Будзем спяваць катка». Таксама ў лагодных спевах бытуець і міфалагічныя істоты: Сон, Дрымота і Бай.

Дарэчы, у беларускай традыцыі амаль не існуе калыханак з ваўчком. Гэта выключна расійскае вынаходніцтва. Калі ў беларускай песні сустракаецца гэты драпежны герой, заўважаюць фалькларысты, значыць, калыханка не наша, а завітала ад рускамоўнага суседа.

...Заняткі па спевах беларускіх народных калыханак адбываюцца ў цэнтры Мінска і цягнуцца 3 дні па некалькі гадзін у кожны. Ёсць вячэрнія і дзённыя групы. Курс распачынаецца, як толькі будзе сфарміравана група — ад 6 да 8 чалавек.

Пасля знаёмства ўдзельнікаў вучаць спачатку правільна дыхаць, і толькі пасля — спяваць. Найперш спевакам даюцца простыя калыханкі, а ўжо на другі і трэці дзень курса — больш складаныя для выканання песні.

На кожным тэксце пазначана, з якой мясцовасці ці вёскі ён узят (па ўсёй Беларусі). Выкладчыкі Ірына і Сяржук тлумачаць асаблівасці выхавання дзіцяці ў беларускай традыцыі і адказваюць на пытанні сваіх вучняў.

Часцей за ўсё на заняткі запіс-

ваюцца матулі, сённяшнія ці будучыя. Радзей — сямейныя пары. Хаця абмежаванню насамрэч няма. Кожны можа авалодаць нескладанай тэхнікай спеву.

Праўда, удзел у навучанні не бясплатны: кошт за 3 дні — 400 тысяч рублёў.

— Каб штосьці атрымаць, чалавек павінен штосьці аддаць, — тлумачыць Сяржук. — Інакш гэта не мае сэнсу. Каму цікава, той і грошай не пашкадуе. Для тых, хто жадае бясплатна паспрабаваць спяваць, у кастрычніку будзе ладзіцца спеўны сход па дзіцячым фальклору і калыханцы. Мы штомесяц робім гэтыя масавыя майстар-класы па выкананні народных песень, каб прасоўваць беларускую культуру ў масы. Але выкладаць будзе ўжо іншы, не менш таленавіты выкладчык — Ларыса Рыжкова.

У планах на будучыню ў Сяржука і Ірыны ёсць ідэя выдаць дыск з калыханкамі. А таксама зрабіць дадатковы спеўны курс, на ўзровень вышэй — для тых, хто ўжо засвоіў базавыя.

Сваімі ўражаннямі ад заняткаў дзеліцца адна з удзельніц курса, па першай адукацыйнай педагог **Мар'яна Забродская**:

— Я бачу, што многія сучасныя бацькі вяртаюцца да сваіх каранёў. І жадаюць гэтага ж і для сваіх дзетак. Гэты курс — адно з удалых выйсцяў са становішча. Відавочна, што душа маладых бацькоў прагне аднавіць занядабаную традыцыю, імкнецца да чагосьці чыстага і светлага.

«Тое, што было даўно, тое, што мне калісьці спявала бабуля — калыханкі і забаўлянкі, — цяпер з гэтымі бабулямі і сыходзіць, — адзначае Мар'яна. — Сучасныя дзеці гэтага не ведаюць. І я». Так і атрымліваецца: бабулі, асабліва ў гарадах, паступова адышлі ад спеваў народных калыханак, а ў каго было вучыцца спевам іх дзецям? Традыцыя абрываецца і не даходзіць да сучаснага пакалення. Але штосьці спрадвечнае перамагае і знаходзіць водгук і ў сучаснікаў:

— Для сябе я зразумела: галоўнае ў калыханках — гэта своеасаблівая медытацыя, унутраны спакой, які трэба перадаць дзіцяці. А потым ужо ідуць родныя мелодыі і родныя словы, — прызнаецца Ганна Семеннік, адна з удзельніц курса.

Дарэчы, шмат матуль на заняткі прыходзіць з маленькімі дзецьмі, і некаторыя з іх неўзабаве засынаюць пад канец спеваў.

Вераніка ПУСТАВІТ

■ Са свайго пляча

ТЫМ, ХТО МАЕ ПАТРЭБУ

Дабрачынная акцыя «Сям'я—сям'і» праходзіць у Мінску на гэтым тыдні. З 1 па 5 кастрычніка ў тэрытарыяльных цэнтрах сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва ўсе ахвотныя могуць паўдзельнічаць у зборы адзення, бытавой тэхнікі, посуду, мэблі ў прыдатным для карыстання стане. Усе гэтыя рэчы плануецца перадаць малазабеспечаным сем'ям і дзецям-сіротам. Дарэчы, паводле інфармацыі БЕЛТА, летась падчас аналагічнай акцыі жыхары сталіцы сабралі больш як паўтоны рэчаў для тых, каму патрэбна такая дапамога.

У гэтыя ж дні ў Мінску стартвала і акцыя «Клопат», падчас якой валанцёры дапамагаюць пажылым людзям даставіць дадому сельскапрадукцыю, набытую на вясенніх сельскагаспадарчых кірмашах.

■ Гісторыі з каморы

ЦАЦКІ,
З ЯКІМІ ГУЛЯЛІ ДЗЕЦІ

«Цяжкае дзяцінства, драўляныя цацкі, прыбітыя да падлогі» — гэтая дражнілка добра знаёмая тым, чыё маленства прыпала на апошнія гады існавання СССР. Насамрэч, хоць тагачасны асартымент «Дзіцячага свету» не параўнаць з сучаснай разнастайнасцю канструктараў «Лега», лялек Вінкс і незлічонай колькасцю электронных забаў, у савецкіх цацках было і мноства плюсоў. Яны вучылі малых кемлівацца і знаходлівацца, развівалі фантазію і карысныя навыкі. Нам не прапаноўвалі танныя кітайскія падробкі і незразумелых пачвар сумніўнага паходжання. Зрэшты, калі вам больш за 30, шануюныя чытачы, вы і самі ўсё гэта памятаеце, а можа, і дапоўніце спіс любімых цацак савецкіх дзяцей.

Папяровыя, драўляныя, пластмасавыя, металічныя, плюшавыя... Некаторыя з іх, перажывыўшы не адно ўдасканаленне, дажылі і да сёння. Іншыя ж засталіся ў нашых успамінах і на бацькоўскіх гарышчах, у гаражах, каморах, на дачах. Такім чынам, давайце ж прыгадаем, у што гуляла дзітва ў 80-я—90-я гады ўжо мінулага стагоддзя?

Металічны канструктар

Драўляныя і пластыкавыя наборы не ішлі з ім ні ў якое параўнанне. У 1980-я гэты наогул быў адзін з найлепшых дзіцячых падарункаў, прычым не толькі для хлопчыкаў. Нават 6-7-гадовыя дзіцячаты з цікавасцю збіралі з маленькіх дэталей лаўкі і каналы для лялек, а пазней і машыны, верталёты, пад'ёмныя краны... А некаторыя таты крадком выкарыстоўвалі гэтыя дэталі, адвёрткі, вінцікі і гаечкі ў гаспадарчых патрэбах — і, што самае цікавае, усё трымалася, як трэба!

Галаваломкі

Кубікі Рубіка і зробленыя па тым жа прынцыпе цыліндры з радамі каляровых шарыкаў, усемагчымыя лабірынты, у якіх трэба было загнаць мікраскапічны мяч у дакладна вызначаную адтуліну, доўгія «змеікі», з якіх можна было, згінаючы пад рознымі вугламі, стварыць фігуркі іншых жывёл, — з чым-чым, а з галаваломкамі, якія выпрабавалі кемлівацца і логіку дзяцей, у асартыменце савецкіх цацак праблем не было.

«Пятнашка» — скрыначка з пластмасавымі квадратамі, пранумараванымі ад 1 да 15, — наогул унікальная ў сённяшнім уяўленні галаваломка: зламаць практычна немагчыма, падзараджаць не трэба, а дзіця занятае вельмі і вельмі доўгі час. Можна было, канешне, рашыць галаваломку кардынальна, проста выслапаўшы квадратыкі на далонь і сабраўшы ў правільным парадку. Але зарабіць рэпутацыю слабака і дурня ніхто не жадаў, таму рашалі задачку на логіку да перамогі. Пазней, дарэчы, было даказана: калі ўручную памяняць лічбы 14 і 15 месцамі, сабраць галаваломку правільна немагчыма.

Электравіктарына

Выпускаялася яна ў сярэдзіне 1980-х і змяшчала каля 30 картак з пытаннямі на розныя тэмы (напрыклад, заалогія, фізіка, геаграфія, ды нават правілы дарожнага руху). Гульцу трэба было выбіраць правільны варыянт адказу, напрыклад, з 4. Пры правільным выбары запальвалася зялёная лямпачка, пры памылковым — чырвоная. Многія складалі і наклеівалі пазней на карткі свае пытанні, даючы такім чынам віктарыне другое жыццё.

«Ну, пачакай!»

Насамрэч распрацавак у «Электронікі» было шмат: «Вясёлы повар», «Аўтаслалам»,

«Хакей» і г.д. Але менавіта гэтая стала, без перабольшання, культавай. Воўк, які павінен быў лавіць яйкі, што нястомна «выкочваюць» нясушкі, — то злева, то справа, то зверху, то знізу — здаецца, цэлае пакаленне савецкіх дзяцей вырасла на гэтым прататыпе сучасных гульнявых прыставак. Існавала невядома кім запушчанае ў шырокія масы легенда: калі дайсці да рэкорднай сумы ў 1000 балаў, гульня

скончыцца і пераможца ўбачыць мультфільм. Нехта нават як быццам чуў ад суседкі па парце, што стрыечны брат яе сябра ляжаў у бальніцы з хлопчыкам, а той ведае шчасліўчыка, які дасягнуў-такі патрэбнага ліку і паглядзеў мультык...

Эх, шкада. Прыгожая была легенда. Разнастайныя «Тэтрысы», якія прыйшлі на змену «Электроніцы», такой міфалогіі ўжо не мелі.

Настольны хакей/футбол/баскетбол

Набываліся гэтыя гульні, безумоўна, для дзяцей, аднак спартыўны азарт часта ахопліваў і дарослых, якія разыгрывалі матчы любімых каманд, будучы адначасова і гульцамі, і каментатарамі, і балельшчыкамі... «Мой бацька разам з сябрамі падчас асабліва гарачых баталій зламаў як мінімум два настольныя хакеі, — прыгадавае 35-гадовы інжынер Юрый Калеснік, — а потым мы цішком, каб мама не даведалася, куплялі новую гульню».

Пінбол

Існаваў як настольная гульня і як гульнявы аўтамат, толькі ў спрошчанай версіі і з тэматычным афармленнем — напрыклад, «Спорт», або «Цырк» ці «Ну, пачакай!». Галоўнай задачай гульцоў было як мага даўжэй не дазваляць шарыку ўпасці ўніз і пры гэтым набраць максімальную колькасць балаў. Ну, і яшчэ не зламаць спружынку і не згубіць сам шарык, натуральна.

Салдацікі

Прыхільнікам сучасных камп'ютарных стратэгіяў і не снілася, якія трохмерныя бітвы можна зрэжысіраваць аднаму, а лепш з некалькімі сябрамі або братамі і сёстрамі, проста на дыване. Індзейцы і піраты, каўбоі і рымскія легіянеры, сярэднявечныя рыцары і напалеонаўскае войска, конніца Чапаева, матросы і чырвонаармейцы, а таксама разнастайная вайсковая тэхніка з пластмасы і металу — якіх толькі набораў не было! Тое, чаго савецкія вытворцы не выпускалі самастойна, даволі паспяхова капіравалася з замежных — французскіх, брытанскіх, нямецкіх арыгіналаў. Акрамя танных, амаль плоскіх, «армій», сустракаліся і сапраўдныя шэдэўры.

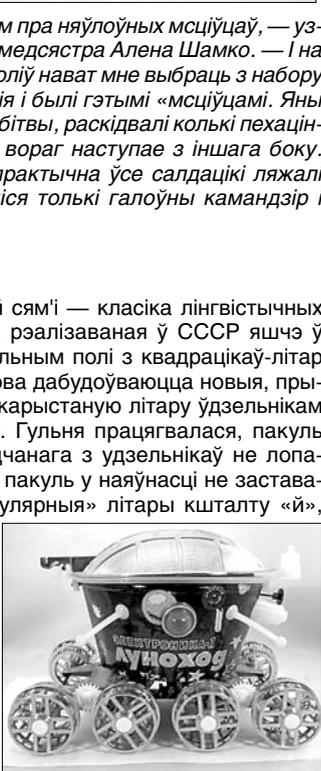
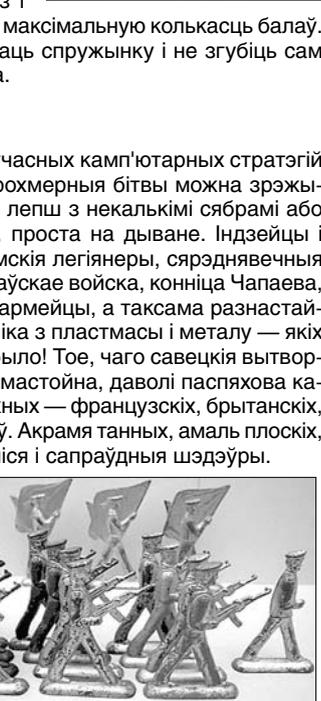
«Бацькі аднойчы падарылі старэйшаму брату вялізны набор салдацікаў — здаецца, якраз не ўзабаве пасля таго, як мы паглядзелі фільм пра няўлоўных мсціўцаў, — узагадвае 33-гадовая медсястра Алена Шамко. — І на гэтай хвалі ён дазволіў нават мне выбраць з набору пару верхнікі, якія і былі гэтымі «мсціўцамі». Яны з'яўляліся ў разгар бітвы, раскідвалі колькі пехацінцаў і крычалі, што вораг наступае з іншага боку. Пад канец гульні практычна ўсе салдацікі ляжалі пакатам, заставаліся толькі каляўны камандзір і некалькі герояў».

«Эрудыт»

Гульня для ўсёй сям'і — класіка лінгвістычных настольных забаў, рэалізаваная ў СССР яшчэ ў 1970-я. На спецыяльным полі з квадратыкаў-літар да пачатковага слова дабудовуюцца новыя, прычым за кожную выкарыстаную літару ўдзельнікам налічваюцца балы. Гульня працягвалася, пакуль у найменш дасведчанага з удзельнікаў не лопалася цярпенне або пакуль у наяўнасці не заставаліся толькі «непапулярныя» літары кшталту «й», «ё», «ь».

Месяцаход

Прадмет гонару яго ўладальніка і зайдзрасці астатніх дзяцей. Дакладней кажучы, іх было некалькі мадэляў, але па-

добны да каструлькі апарат з'яўляўся самай дакладнай копіяй сапраўднага. Наогул, машын, якія самі ездзілі, гудзелі і свяціліся, у тыя часы было не вельмі шмат, а месяцаход быў яшчэ вельмі прыгожым і даволі складаным — ён жа быў няхай з дротавым, але пультам! Якасная і дарагая копія месяцавага даследчыка займала адну з верхніх прыступак у цацачнай пірамідзе і была прадметам жаданняў любога хлопчыка. Часта месяцаход быў узнагародой ад бацькоў за «пакуты» ўзорных паводзін дзіцяці дома ці выдатнай вучобы ў школе. Але ўсе выпрабаванні каштавалі фантастычнай магчымасці валодаць гэтым касмічным падарожнікам.

Зброя

Сярод хлопчковых «пуляк» вылучаліся тры асноўныя тыпы. Першымі былі розныя «шчаўкунчыкі» — пісталеты, у якія зараджаліся стужкавыя пістоны. Пасля

іх выкарыстання ў паветры заставаўся пах серы, а сапаванія нервы маці ці бабулі, якіх стрэлы нашчадкаў часта палохалі, вымушалі ўспамінаць бліжэйшых сваякоў або нячысцікаў. Пісталеты са стрэламі на прысоках вылучаліся тым, што ў патэнцыйнага ворага імі сапраўды можна было патрапіць. Гэты факт дазваляў справядліва заявіць, што сапернік «забіты», і шукаць новую ахвяру. Пры адсутнасці заводскіх «патронаў» такія пісталеты зараджаліся фламастарамі, алоўкамі ці проста выразанымі палачкамі. Пацярпелымі ад гэтага віду зброі часта былі хатнія гадаванцы, на якіх употай ад бацькоў адкрываўся незапланаваны сезон палавання. Трэці від пісталетаў «пуляк» шматлікімі пластмасавымі дыскамі, але на невялікую адлегласць. Такія боепрыпасы хутка губляліся, а іх запас быў абмежаваны, як заводам, так і бацькамі. Былі яшчэ прыгожыя пісталеты і аўтаматы, якія гудзеннем спецыяльных маторчыкаў імітавалі гук стрэлаў, але яны не лічыліся сярод вопытных малых салдат «сур'ёзнай» зброі.

Папяровыя лялькі

«Таня», «Маша», «Апрані Кацю» — пад такімі нумдрагелістымі назвамі хаваліся не проста некалькі аркушаў кардону і паперы з намалёванай постацю дзяўчыны і разнастайнага адзення для яе, а цэлы фантастычны свет будучых швачак і мадэльераў. Дзяўчыны часта прыносілі гэтых сваіх «дачок» у школу і на перапынках дэманстравалі папаўненне гардэробу папяровых ляльчунь.

Асаблівым шыкам лічыліся намалёваныя ўласнаручна ці з дапамогай мамы і старэйшых сясцёр шыкоўныя вячэрнія сукенкі, світары, курткі, джынсы і г.д., расфарбаваныя так дэталёва і дасканалы, што па якасці не адрозніваліся ад «афіцыйных» мадэляў, а то і пераўзыходзілі іх.

«Лізуны»

Сапраўдны жах для бацькоў, шарыкі з эластычнай жэлепадобнай масы імітавалі персанажа фільма «Палаянічыя на прывідаў». Забаўляліся з імі, проста шпурляючы ў сцяну або іншую вертыкальную паверхню, па якой «лізун» спаўзаў, пакідаючы сляды «слізі». Найчасцей яна высыхала бяследна, але здараліся выключэнні, пасля якіх «лізун» са скандалам адпраўляўся на сметніцу...

Безумоўна, гэты пералік далёка не поўны. Цэлулойдныя пупсы — бяспольныя лялькі-галышы, якіх зручна было апранаць то дзяўчатамі, то хлопчыкамі; разнастайныя лато; знакамітыя «За рулём» і «Юны вадзіцель»; папяровыя настольныя гульні «Брадзілкі» з фішкамі і кубікамі; паветраны і марскі бой; наборы для юных гаспадынь, дактароў, цырульнікаў — усё, напэўна, угадаць немагчыма. Але цалкам можна перабраць старыя цацкі на гарышчы або ў каморы і расказаць ужо сваім дзецям, што яшчэ 20-30 гадоў таму мы гулялі без камп'ютара.

А ў вас у дзяцінстве якія цацкі былі самымі любімымі?

Вікторыя ЗАХАРАВА

■ Без адваката не разбярэшся

ПАДАРЫЦЬ
АБО
ЗАВЯШЧАЦЬ?

«Я пенсіянер, жыву адзін. З дарослымі ўжо дзецьмі ў нас стасункі не склаліся, яны амаль не заезджаюць да мяне і нічым не дапамагаюць. Таму сваю прыватызаваную двухпакаёўку я хацеў бы аформіць на ўнучку, з якой (адзінай) мы падтрымліваем добрыя стасункі. Але дзяўчынка яшчэ непаўналетняя. Ці магу я зрабіць завяшчанне альбо дароўную без згоды яе бацькоў — такім чынам, каб пасля маёй смерці кватэра дасталася толькі ўнучцы?»

Алег Паўлавіч, г. Брэст.

— Каб вырашыць, што лепш аформіць — завяшчанне ці дагавор дарэння — чытачу, акрамя ўласнага жадання, варта ўлічваць некаторыя нюансы, — адзначае супрацоўнік адвакацкага бюро «ПраваВІК», адвакат Брэсцкай абласной калегіі адвакатаў Сяргей Пруднікаў. — Так, у завяшчанні спадчыннікам можна вызначыць любую асобу. Сваяцтва, блізка стасункі любога характару ў такім выпадку не маюць ніякага юрыдычнага значэння. Разам з тым, хоць завяшчальнік і вольны ў прыняцці рашэння і выбары спадчыннікаў, свабода завяшчання абмяжоўваецца правіламі аб абавязковай долі ў спадчыне; таксама ў завяшчанні немагчыма ўскладаць на асоб, якія прызначаны спадчыннікамі, абавязак — у сваю чаргу распарадзіцца завешчанай ім маёмасцю пэўным чынам на выпадак іх смерці; нельга ўключаць у завяшчанне супрацьпраўныя ці невыканальныя для спадчынніка з-за аб'ектыўных прычын умовы яго паводзін для атрымання спадчыны. Магчымыя абмежаванні або іх адсутнасць у кожнай канкрэтнай сітуацыі змога патлумачыць натарыус пры засведчанні завяшчання.

Яшчэ немалаважная дэталі: аформішы завяшчанне, завяшчальнік на працягу ўсяго жыцця застаецца ўладальнікам і паўнапраўным гаспадаром сваёй маёмасці. Спадчыннікі атрымліваюць завешчаную маёмасць толькі пасля смерці завяшчальніка. Завяшчанне з'яўляецца аднабаковай здзелкай, таму, калі вы раптам перадумаеце, заўжды можна звярнуцца да натарыуса, каб адмяніць альбо змяніць завяшчанне. А вось заключышы дагавор дарэння, вы перастаеце быць уласнікам рэчы, якую дорыце. У лепшым выпадку па вашай просьбе ў дагаворы дарэння натарыус можа адзначыць, што за вамі захоўваецца права карыстання жылым памяшканнем, якое адчуваецца.

■ Фотаздымак з гісторыяй

ШКОЛЬНЫЯ ГАДЫ ЦУДОЎНЫЯ

Для працягу конкурсу мы адабралі з рэдакцыйнай пошты ліст Ніны Бакун з вёскі Балічы Шчучынскага раёна. І няхай укладзены ў яго здымак і гісторыю не аднясеш на сто працэнтаў да катэгорыі сямейных успамінаў, здаецца, напярэдадні Дня настаўніка яны будуць вельмі дарэчы.

«Перабіраю фотаздымкі, дзе я з вучнямі. Узіраюся ў кожны твар і ўспамінаю, успамінаю...»

Перада мной шэсць выпускаў вучняў за 39 гадоў працы ў школе. Былі сярод іх больш ці менш любімыя класы, але адзін — асаблівы. Вось ён, выпуск 1984 года. Чым запомніўся? Можна, тым, што з 24 чалавек у класе 10 вучыліся на «чатыры» і «пяць»? А можна, імгэтам, з якім яны ўдзельнічалі ў мастацкай самадзейнасці. Або надзвычай цікавымі класнымі гадзінамі, якія яны рыхтавалі. Ці нашымі двухдзённымі паходамі з начлегам. Ці тым, што хлопцы з таго класа былі сапраўднымі джэнтльменамі — запрашалі аднакласніц у кіно, куплялі для іх цукеркі і булочки...

Але галоўная вартасць тых маіх вучняў — згуртаванасць і прыязнасць адно да аднаго. Не было выпадкаў, каб хлапчукі проста так пабіліся або пакрыўдзілі дзяўчат. Калі хтосьці з класа хварэў, яго абавязкова наведвалі дружнай грамадой, «падцягвалі» па прапушчаных прадметах. Ларыса Лойка, Галя Зыбка, Ларыса Герасімчык, Марына Купрыян, Валя Карнейчык былі найлепшымі ў вучобе; хлопцы з майго класа — Слава Бекіш, Ваня

Гойла, Мікалай Тарасевіч, Валодзя Чарняк і Сяргей Чарняк — былі самымі спартыўнымі ў школе; і, безумоўна, ніводнае мерапрыемства не абыходзілася без нашых актывістаў Светы Байгот, Алы Вялічкі, Валі Тарасевіч, Галі Чарняк, Ані Вялічкі, Галі Бенюшэвіч. А ў класе ўсіх заводзіў веселун і гаварун Аляксандр Купрыян, не давалі сумаваць сябрам Пеця Бакун і Валодзя Байгот...

З гэтым класам я па-іншаму пачала глядзець на свет, на людзей — нібы падзараджалася ад дзяцей дабрыві і спагадлівасцю да іншых. Я вучыла іх, яны вучылі мяне.

Сярод колішніх выпускнікоў гэтага класа ёсць прадпрымальнікі, урачы, эканамісты, педагогі, юрысты. Але галоўнае — кожны з іх стаў асобай, рэалізаваўся ў жыцці. І кожны з іх мне дарагі па-свойму».

Паважаныя чытачы! Конкурс «Фотаздымак з гісторыяй» адкрывае другі сезон. Мы па-ранейшаму чакаем ад вас цікавых фота з сямейнага альбома (за выключэннем леташніх здымкаў з курорта, вясельных фотасесій і сучасных фота дзяцей). Вам ёсць што паказаць і раскажаць? Давайце пагартаем сямейныя альбомы разам! Фотаздымкі з гісторыяй (не больш за тры) дасылайце на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10 а, або info@zvuzda.minsk.by. Аўтар найлепшага фота з гісторыяй будзе адзначаны прызам. Арыгіналы дасланых фотаздымкаў абавязкова вяртаюцца аўтарам.

5 КНИГ для чытання разам з дзецьмі:

Аляксандр ІГНАТОВІЧ,
спецыяліст па лагістыцы:

1. Крысцін Нёстлінгер, «Далоў агурочнага караля!». У апавесці аўстрыйскай пісьменніцы ўсё пачынаецца з таго, што ў сям'і Хогельманаў раптам з'яўляецца фантастычны персанаж — агурочны кароль Кумі-Оры. Але далейшыя падзеі толькі на першы погляд казачныя. Насамрэч гэта цалкам рэальная гісторыя аб тым, што не толькі маленькія, але і дарослыя людзі часам трапляюць пад дрэнны ўплыў нядобрых асоб. Але калі гаворка ідзе пра сапраўды моцную, дружную сям'ю, то зло ўдасца перамагчы, а шкоднікаў — калі не пераважаць, то хаця б нейтралізаваць.

2. Соф'я Пракоф'ева, «Ласкуток і Воблака». Цалкам выпадкова адкрылі для сябе і сваіх дзяцей гэту кнігу — проста малыя ў цёткі на паліцы яе ўбачылі і папрасілі прачытаць. І потым кожны вечар ці я, ці жонка, чытаючы дочкам перад сном казку пра смелую дзяўчынку па мянушцы Ласкуток і яе добрага і высакароднага сябра — Воблака, якія перамаглі ў барацьбе са злым каралём Фантаніусам, міжволі самі захапіліся і паддаваліся на ўгаворы «яшчэ староначку».

3. Туве Янсан, «Казкі даліны Мумі-троляў». Гэты зборнік казак для дзяцей — толькі невялічкая частка гісторыі з жыцця мумі-троляў. Яго характава і прыцягальнасць у тым, што проста мовай раскажваецца пра досыць

складаных нават для дарослых людзей рэчы: пра сяброўства і вернасць, безумоўную матчыну любоў і ўменне падзяліць вялікую ці маленькую радасць на ўсіх... Безумоўна, выдатныя малюнкi — не пашкадуйце часу і грошай, знайдзіце гэту кнігу ў якасным, добра ілюстраваным выданні.

4. Вольга Гапеева, «Сумны суп». Набылі гэты «зборнік для дарослых дзяцей і маленькіх дарослых» дзесяці ў кнігарні за кампанію з шэрагам іншых кніг — і не пашкадавалі. Прынамсі, мае малыя пачалі больш цікавіцца беларускай мовай, паслухаўшы казкі пра сумны суп, хворы гузік і ката з пашпартам.

5. Эдуард Скобелеў, «Незвычайныя прыгоды Арбузіка і Бебешкі». На мой погляд, абсалютна незаслужана забытая сёння кніга для малодшых школьнікаў пра прыгоды дваіх сяброў у краіне пачвар. Амаль 20 гадоў таму паводле гэтай кнігі нават мастацкі фільм знялі, але ён, лічу, атрымаўся крыху змрочным. Цяпер вось, чуў, зноў узяліся за экранізацыю — а значыць, нават старая казка не губляе сваёй актуальнасці.

■ Пясочніца

Кот не джэнтльмен

Бацькі вядуць чатырохгадовага Арцёмку з садка дадому, а хлопчык па дарозе балбоча на нейкай незразумелай мове.

— Цёма, што за мова такая? — пытаецца мама.

— Англійская, — важна адказвае малы.

— О, вам у садку ўжо англійскую мову выкладаюць! — ухваляе тата. — А скажы, як па-англійску будзе «кот»?

— Тата, ты што! — абурецца хлопчык. — Кот жа не гаворыць на англійскай, ён мяўкае!

Казка з альтэрнатывай

Трохгадовая Насця раскажвае ляльцы на памяць казку пра Калабка. Дайшла да сутрэчы з мядзведзем, і раптам выдае:

— Прышла бабуля, пабіла мядзведзя, адабрала Калабка, памыла і дзеду аддала: «На, з'еш!»

Высокая мода

Цэлы дзень Маруся хадзіла па хаце ў адных трусіках, а ўвечары, перад тым, як тата павінен быў прыйсці з працы, папрасіла надзець на яе сукенку. Задаволеная, глядзіцца ў люстэрка:

— Вось, татка ўбачыць і скажа: «Ой, якая ў мяне дачушка — прыгажуня». А то хаджу цэлы дзень у адных трусах, як нейкая модніца...

Азадачыў

— Тата, а як называецца твая машына?

— «Шэўрале».

— А чаму ты не хочаш назваць яе «Аўдзі»?

Квадратура круга

5-гадовы Ігар:

— Бацькі, увага! Зараз я намалюю вам маленькі сінявы круглы квадрацік!

Без шуму і пылу

Маленькая Саша ў задуменні разважае:

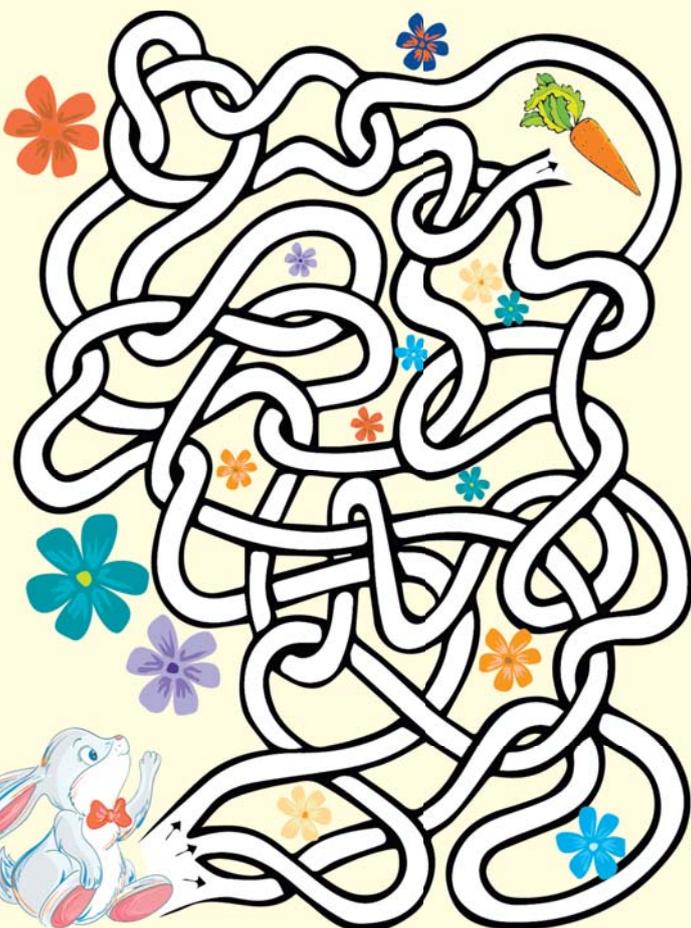
— Вось людзі, калі злуюцца, чырваняюць, рукамі размахваюць, крычаць... А леў — не. Ён проста падыходзіць без ускага шуму і — раз! — пачынае цябе есці.

Маскіроўка для мамы!

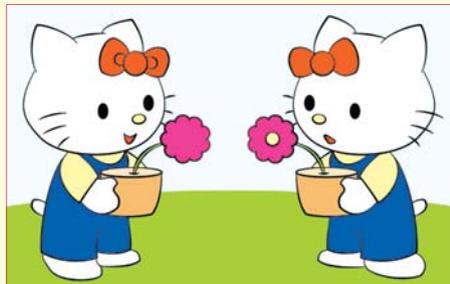
Трохгадовая Каця назірае, як мама перад люстэркам робіць макіяж, і не вытрымлівае:

— Мама, а навошта ты фарбуешся — каб цябе ніхто не пазнаў?

Дапамажы трусіку дабрацца да морквы

Знайдзіце 5 адрозненняў

Загадкі

Маленькі, удаленькі скрозь зямлю прайшоў, чырвоную шапачку знайшоў.

(Падаснівак)

Лата на лаце, і шва не знайсці.

(Калуста)

Сам драўляны, а галава жалезная.

(Млаток)

Ляцелі шэрыя гусі, накідалі белага пуху.

(Марычог)

ЦЯГНІК ЗАБАЎ

3D малюнак

Наблізьцеся практычна ў шчыльную да малюнка. Расслабце вочы, не спрабуйце сфакусавацца (карцінка павінна застацца невыразнай). У такім стане павольна (вельмі павольна!) адсуньце малюнак назад. Калі погляд сфакусаваўся падчас «ад'езду», то паўтарыце ўсё спачатку. Аддаляемся прыкладна на адлегласць выцягнутых рук (не больш). Затрымліваемся ў гэтым становішчы і нічога не робім, галоўнае не сфакусаваць погляд на малюнку, фокус павінен застацца як бы за ім. Пачакайце некаторы час, вашы вочы ўсё павінны зрабіць за вас.

Калі вы не ўбачыце стэрэамалянак з першага разу, не хвалойцеся — такое часта здараецца, галоўнае цярдзенне. З вопытам гэта ў вас будзе атрымлівацца за пару секунд. Удачы!

Вядучая рубрыкі Алена БІЗУНКОВА.

■ Гарадзенскія чытанні

ПРА ВАСІЛЯ БЫКАВА І НАС

ЯК СТАВІМСЯ ДА СПАДЧЫНЫ НАРОДНАГА ПІСЬМЕННІКА БЕЛАРУСІ І БЫЛОГА ЖЫХАРА ГРОДНА?

Грамадскі музей патрабуе падтрымкі

Святлана КУЛЬ-СЯЛЬ-ВЕРСТАВА, доктар гістарычных навук, прафесар Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы:

— У грамадскім музеі Васіля Быкава ў Гродне, які быў створаны энтузіястамі і размяшчаецца ў адным невялікім пакоі, захоўваецца шмат вельмі цікавых і важных прадметаў. Гэта і асабістыя рэчы пісьменніка, перададзеныя яго сваякамі, і дакументы (у тым ліку замежны пашпарт Быкава — па адзнаках у ім можна прасачыць, дзе і калі ён быў у паездках за мяжой), і фотаздымкі, і перапіска — у прыватнасці, лісты ад людзей з розных куткоў былога СССР, якія звярталіся да Васіля Уладзіміравіча, каб ён дапамог сваім аўтарам вырасці тыя ці іншыя праблемы. Акрамя таго, каштоўнымі самі па сабе з'яўляюцца падарункі (у прыватнасці, кнігі з аўтографамі), што пакінулі ў музеі наведвальнікі, сярод якіх вядомыя асобы. Там ёсць каля 6–7 тысяч музейных прадметаў. Дакладна сказаць пакуль цяжка, бо патрабуецца іх апісанне, пашпартызацыя. Мы распачалі са студэнтамі працаваць у гэтым кірунку, і яны былі ў захапленні ад дакранання да асобы Васіля Быкава. Аднак толькі гэтых намагаўся недастаткова: грамадскаму музею патрэбна дапамога. Каб ён перарос у вялікую ўстанову, дзе ўсё робіцца на сучасным узроўні музейнай справы.

«Быкаўскі»

турыстычны патэнцыял

Віталій КАРНЯЛЮК, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры турызму і культурнай спадчыны Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы:

— Турыстыка — гэта з'ява масавай культуры. Зараз многія людзі паўсюль вандруюць. І адзін з галоўных матываў вандровак — убачыць штосьці новае, каб перахапіла подых ад знаёмства з мясцінамі, дзе рабілася нешта культурнае, сакральнае, нейкім чынам «ухапіць», як гэта стваралася. Гэта заўсёды прываблівае.

Быкаў тут стаіць у адным шэрагу з Шэкспірам, Аляксандрам Дзюма. І калі людзі едуць у Англію ці Францыю, каб пазнаёміцца з мясцінамі, дзе тварыў той ці іншы вялікі пісьменнік, то павінны прыехаць і ў Гродна, дзе на працягу 31 года ствараліся шэдэўры не толькі

Традыцыйныя, ужо дзвятыя Гарадзенскія чытанні ў абласной навуковай бібліятэцы імя Яўхіма Карскага сёлета былі прысвечаны 90-годдзю Васіля Быкава. Не толькі сусветна вядомага пісьменніка, але і чалавека, які, прыехаўшы ў горад, дзе ў яго «не было ніводнай знаёмай душы», пражыў тут 31 год. І потым называў гэты горад «родным, благаслаўлёным», які «гэтак грунтоўна прычыніўся да майго чалавечага лёсу».

Васіль Быкаў у Гродне. Фота Аркадзя Перахода.

беларускай, але і сусветнай літаратуры. Менавіта праз Быкава Гродна мае велізарны патэнцыял, роўны з нашымі замкамі, які можа прывабліваць турыстаў.

Калі казаць пра музейную ініцыятыву, то гэта павінен быць дом-музей — на мой погляд, у будынку на вуліцы Парыжскай камуны. На сённяшні час мы маем феноменальную магчымасць звярнуцца да яго сваякоў, якія жылі там разам з Васілём Уладзіміравічам, бачылі, якога колеру былі шпалеры, сцены, як былі расставлены крэслы. Тым больш што ў грамадскім музеі пісьменніка ёсць шмат аўтэнтычных рэчаў, дзеля якіх варта прыехаць менавіта ў Гродна.

Прыклады, на якіх нам можна павучыцца, ёсць. У 2010 годзе адзначалася 200-годдзе з дня нараджэння Фрэдэрыка Шапэна. І таго, хто тады трапіў у Варшаву, ахоплівала адчуванне яго паўсюднай прысутнасці — Шапэн гукаў літаральна ўсюды. Такая была атмасфера.

90-я ўгодкі Васіля Быкава для Гродна, аднак, беларускай турыстыкі «праскочылі» міма — гэтая дата засталася практычна незаўважанай. Не было адчування, што гэта го-

рад Быкава. Першыя, невялікія крокі робяцца, але гэта тая сітуацыя, калі ініцыятывы асобнай турфірмы недастаткова — патрэбны супольныя намаганні дзяржаўных органаў і турбізнесу, усіх зацікаўленых. Упэўнены, што да 95-х угодкаў Васіля Быкава мы гэта зробім.

Новая эпоха ў выкладанні беларускай літаратуры

Алена РУЦКАЯ, дацэнт кафедры беларускай літаратуры Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы:

— Я пазнаёмілася з Васілём Быкавым у 1971 годзе, мяне прадставіла яму Данута Бічэль-Загнетава. Тады я яшчэ не ведала, што амаль 40 гадоў буду раскаваць пра яго сваім вучням і студэнтам.

У чым унікальнасць вывучэння творчасці Быкава ў школе? У тым, як ён прышоў у школьную праграму. Калі большасць пісьменнікаў прыходзілі, так бы мовіць, «адміністрацыйна», зверху, то Быкаў — па ініцыятыве настаўнікаў. Знаёмства з яго творчасцю пачалося пасля выхаду ў свет фільмаў «Трэцяя ракета» і «Альпійская бала-

У фондах галоўнай бібліятэкі Гродзеншчыны, паводле інфармацыі дырэктара Лідзіі МАЛЬЦАВАЙ, захоўваюцца не толькі творы Васіля Быкава на беларускай, рускай і англійскай мовах, але і больш за паўтары тысячы артыкулаў пра яго ў айчынай і замежнай прэсе. Мяркуюцца, што гэта дапоўніцца новымі «штрыхамі» з матэрыялаў сёлетніх Гарадзенскіх чытанняў, якія будуць выдадзены асобным зборнікам. Вось толькі некаторыя думкі, прапановы, успаміны.

да». І, безумоўна, не ўсе, але многія настаўнікі без усялякіх інструкцый сталі ўключыць у пазакласныя чытанні аповеды пра творы Васіля Быкава. А ўжо потым яны ўваходзілі ў праграму сучаснай беларускай прозы пра вайну.

З уваходам Быкава ў школьную праграму пачынаецца быццам новая эпоха выкладання беларускай літаратуры. Ранейшымі метадамі — я табе патлумачыў, а ты мне пераказаў, што я патлумачыў — вывучаць творы Васіля Быкава было ўжо нельга. Дзеці пачалі думаць, задаваць пытанні. Менавіта з Быкавым у школу прыйшоў новы тып урокаў — дыскусійны. Калі сапраўды вучань атрымаў магчымасць разважаць, спрачацца, выказаць сваё бачанне. І тым самым пачала павышацца цікавасць да беларускай літаратуры. Прыход Быкава ў школу даў штуршок для творчасці як вучняў, так і настаўнікаў. Бо настаўнікі

Вясковы хлопец з шляхецкай натурай

Вітольд ІВАНОЎСКИ, краязнаўца, былы ўласны карэспандэнт газеты «Звязда» па Гродзенскай вобласці:

— На сённяшніх чытаннях быццам рэнтгенам прасвечваецца літаратурная творчасць Васіля Быкава. Але, пэўна, яшчэ больш цікава, што гэта быў за чалавек. Мы не былі сябрамі, але па тых уражаннях, што ў мяне склаліся ад сустрэч з Васілём Уладзіміравічам, магу сказаць: гэта быў вельмі культурны чалавек. Не чуў, каб ён нейкае благое слова пра кагосьці сказаў, голас павысіў. Гэта быў інтэлігент. Не магу нават зразумець, адкуль у чалавека, які выйшаў з вёскі, была шляхецкая натура ў самым лепшым разуменні гэтага слова.

Быкаў мала гаварыў, але быў чалавекам з гумарам — любіў анекдоты раскаваць, маляваў карыкатуры на свай-

быццам бы лінія занятая.

Васіль Быкаў вельмі ўважліва ставіўся да маладых аўтараў, якія праяўлялі здольнасць да літаратуры. Аднак былі графаманы, якія прыходзілі да Васіля Уладзіміравіча, каб пасадзейнічаў выхаду ў свет іх «твора». Ён па сваёй натуре, мусіць, не мог прама сказаць, што ў іх нічога не атрымаецца. Выслухоўваў, мучыўся... А потым яго быццам бы выклікалі да рэдактара, а на самай справе Быкаў ішоў у фоталабараторыю да Віктара Косціна. І знаходзіўся там, пакуль аўтар «твора» не пакідаў рэдакцыю. І такім чынам чарговы «шэдэўр» не з'яўляўся ў друку.

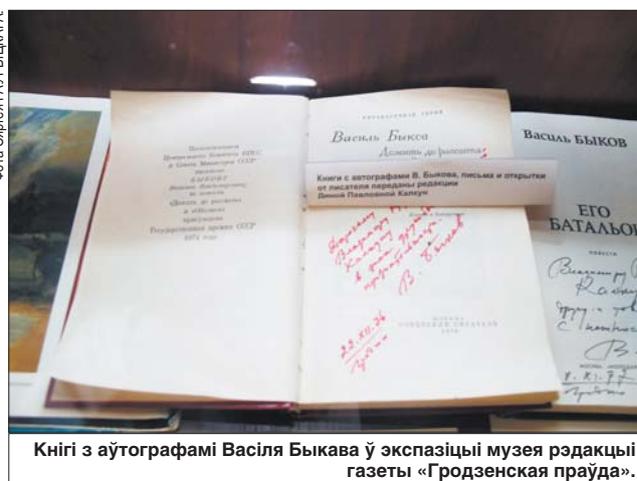
Нас вучаць не поспехі, а няўдачы

Ірына ШАТЫРОНАК, член Саюза пісьменнікаў Беларусі:

— Апошнім часам мне даводзіцца пісаць шмат матэрыялаў на розныя літаратурныя тэмы. Больш за ўсё хвалюе тэма прафесіяналізму, адказнасці за пісьменніцкае слова. Усе адказы на свае пытанні я знайшла ў незавершанай аўтабіяграфіі Васіля Быкава з «Гарадзенскага архіва», дзе ідзе гаворка пра першыя спробы піра, эстэтычныя і літаратурныя прыныцы. Для яго асабістай пазіцыі характэрна ўменне разважаць пра свае творчыя недахопы, пра тое, на што трэба асабліва звяртаць увагу маладым літаратарам. Не поспех, а менавіта творчыя недахопы і няўдачы могуць стаць добрымі «настаўнікамі». Хочацца нагадаць пачаткоўцаў у літаратуры: чытаць аўтабіяграфіі нашых класікаў, вучыцца ў іх, як трэба ставіцца да сваіх першых памылак і выпраўляць іх.

Сёння, калі пачынаеш рабіць заўвагі наконт формы і зместу твораў, то малады аўтар, як правіла, крыўдзіцца. Ці не азначае гэта, што талент пісьменніка і яго рэакцыя на крытыку знаходзяцца ў прамой залежнасці? Чым больш багаты і шчодры талент — тым больш мяккая і адэкватная рэакцыя на крытычныя заўвагі. І наадварот: чым слабейшы здольнасці пачаткоўца, тым больш хваравітае ў яго стаўленне да крытыкі. Думаю, маладым аўтарам трэба перш за ўсё пачынаць з самакрытыкі, не бяцка, калі пісьменнікі старэйшага пакалення будуць строгімі і прыныцыповымі да іх творчасці. Вучыцца гэтаму ў Васіля Быкава.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

Кнігі з аўтографамі Васіля Быкава ў экспазіцыі музея рэдакцыі газеты «Гродзенская праўда».

пачалі шукаць нейкія цікавыя формы і метады выкладання яго мастацкіх тэкстаў.

Зараз, напрыклад, дзеці з задавальненнем чытаюць аповесць «Пакахай мяне, салдацік». Твор выклікае ў іх столькі спрэчак, думак, разваг — і гэта з'яўляецца ўдзячным матэрыялам для літаратурнага выхавання.

Праўда, на творы Васіля Быкава ў школьных праграмах, пачынаючы з 5-га і па 11-ы клас, адведзена ўсяго 11 урокаў. Гэтага вельмі мала, каб спасцігнуць такую глыбінную творчасць.

го сябра Аляксея Карпюка. Ды і нечаканую вынаходлівасць праяўляў. Прыгадваю такі эпізод. У двухпавярховым будынку на вуліцы Паліграфістаў, каля якога сёння гродзенцы праходзяць па дарозе на Цэнтральны рынак, размяшчалася рэдакцыя «Гродзенскай праўды». На першым паверсе, у аддзеле савецкай работы быў рабочы стол Быкава. Калі я туды заходзіў, то Васіль Уладзіміравіч заўсёды альбо нешта пісаў, альбо маляваў. І калі пачыналіся нейкія размовы, то ён браў запалку і устаўляў у... тэлефонны дыск,

«Перамога — адна на ўсіх»

БЕЛТА ВЫПУСЦІЛА ФОТААЛЬБОМ, ПРЫСВЕЧАНЫ 70-ГОДДЗЮ ВЫЗВАЛЕННЯ БЕЛАРУСІ

Выдавецтва інфармацыйнага агенства «БЕЛТА» пры падтрымцы Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы выпусціла фотаальбом «Перамога — адна на ўсіх», прысвечаны 70-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У кнізе змешчана амаль 400 унікальных фотаздымкаў, якія адлюстроўваюць розныя этапы Вялікай Айчыннай вайны. У ёй выкарыстаны здымкі фотахронікі БЕЛТА, Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотафо-

надакументаў, матэрыялы з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, асабістых калекцый.

Альбом уключае ў сябе работы такіх майстроў, як Васіль Аркашаў, Уладзімір Лупейка і Міхаіл Савін, без якіх сёння ўжо немагчыма ўявіць фоталетапі вайны. Выкарыстаны таксама раней не вядомыя фатаграфіі, што публікуюцца ўпершыню.

Як адзначаюць выдаўцы, вельмі багаты архіўны фотаматэрыял, сабраны ў адной кнізе, найбольш ярка адлюстроўвае веліч падзвігу савецка-

га народа ў Вялікай Айчыннай вайне, раскрывае сутнасць і змест гераічнага супраціўлення акупантам на тэрыторыі Беларусі, ход узброенай барацьбы па вызваленні рэспублікі Чырвонай Арміяй. Асобныя раздзелы асвятляюць грамадска-палітычнае жыццё ў БССР у канцы 1930-х гадоў, трагедыю акупацыі, перыяд аднаўлення і працэс мемарыялізацыі вайны ў нашай краіне. Кожны з іх адкрываецца ўводным артыкулам аб асноўных падзеях.

Выданне разлічана на шырокае кола чытачоў.

«КАЛІ Ё КІНАЗАЛЕ ГАСНЕ СВЯТЛО, УСЁ ТОЛЬКІ ПАЧЫНАЕЦЦА»

Пасада дырэктара кінастудыі «Беларусьфільм» быццам абавязвае падчас інтэрв'ю падрабязна распытаць пра сістэмнае, афіцыйнае, фармальнае. Алег Сільвановіч жа ў першую чаргу — кіназнаўца, які скончыў ВГІК, эстэт з завіслай з-за «абставін» дысертацыяй, суб'яднік, які можа накіраваць размову, а не проста падтрымаць. Карты так ляглі: на пасадзе дырэктара кінастудыі чалавек, які сапраўды любіць і ведае кіно. Ці складана таму, хто тонка адчувае мастацтва, у ролі чыноўніка? Ці ёсць формула паспяховага беларускага фільма? Якое значэнне таленту пры стварэнні фільма? Алег Сільвановіч распавядае пра гэта, часам не паспяваючы за думкай, часам задумваецца, схіліўшы галаву, часам размова перарываецца «важымі» званкамі.

Некалькі гадоў таму, калі крэсла дырэктара кінастудыі было Алегам Ігаравічам яшчэ не абжыта, ён з энтузіязмам казаў пра панаванне паняцця «мастацтва» ў будучым беларускім кінапрацэсе. Наспела неабходнасць расшыфраваць гэтае спалучэнне слоў. З чаго мы і пачалі.

— Бяда і вартасць кінематографіа ў тым, што гэта індустрыяльнае мастацтва. Але мастацтва. Нехта бачыць у кіно інструмент для заробку, а той, хто хоча думаць і вызначыць сваё месца ў жыцці, успрымае яго інакш. Чыстае відовішча, якое стваральнікі нават не спрабуюць мімікрыраваць пад мастацтва, — гэта атракцыйн, пустата, загорнутая ў яркія этыкеткі. Як ёлка, на якой вісяць толькі абгорткі, а цукерак няма. Гэта «жуйка», пад якую добра спахываюцца прадукты. Кінатэатры ў ЗША, напрыклад, атрымліваюць 60-70 працэнтаў прыбытку ад продажу спадарожных тавараў (адсюль і хітрасці нахштальт падсоленага папкорну, каб пакупнікі адчувалі смагу і набывалі нешта з напоў).
А ў чым сутнасць мастацтва: вам фільм можа не спадабацца, але ён зробіць вас іншым чалавекам. Бо сапраўднае мастацтва працуе над душой, гаворыць аб тым, што вышэй за дыяфрагму, прымушае падняцца з каленяў (калі я буду прэтэндаваць на званне «Містар відавочнасць», то сёння яго шчыра зароблю).

— А мастацтва і атракцыйн, гаворачы вашымі тэрмінамі, могуць сумяшчацца?
— Атракцыйн, які я зараз супрацьпастаўляю мастацтву, можна параўнаць з халодным сокам на гарачым пляжы. Вы разумееце, што вас ашукалі: гэта не сок, а разведзеная вада. Але разумееце вы гэта толькі праз 10 хвілін пасля таго, як выпілі. Так, атракцыйн — гэта атрыбутыка, прыгажосць, яркасць, але да мастацтва ён не дацягае.

— Але ж атракцыйн ствараецца для заробку грошай, а гэта часта — вымушаная задача.

— Добра, калі ёсць забяуджэт, які дазваляе зарабіць грошы і запустыць праект чыстага мастацтва... Сярод нашых фільмаў да такога можна аднесці фільм «Роля» Кастуся Лапушанскага. Менш арыентавана на паняцце мастацтва карціна «У тумане» Сяргея Лазніцы або «Я не вярнуся» Ільмара Раага. Шмат залежыць ад маштабу аўтара, ад таго, хто апавядаць.

— Але ж атракцыйн ствараецца для заробку грошай, а гэта часта — вымушаная задача.

— Добра, калі ёсць забяуджэт, які дазваляе зарабіць грошы і запустыць праект чыстага мастацтва... Сярод нашых фільмаў да такога можна аднесці фільм «Роля» Кастуся Лапушанскага. Менш арыентавана на паняцце мастацтва карціна «У тумане» Сяргея Лазніцы або «Я не вярнуся» Ільмара Раага. Шмат залежыць ад маштабу аўтара, ад таго, хто апавядаць.

Аўдыторыя, дарэчы, значна ўплывае на інтарэсы кінатворцаў. Асноўная публіка ў Расіі — дзяўчаткі 12-14 гадоў, а сярэдні ўзрост амерыканскага глядача — каля 30 гадоў. Невыпадкава фільмы, якія былі ўзнагароджаны «Оскарам» ці «Залатой пальмавай галінай», у расійскім і беларускім пракатах правальваліся.

— Раслумачце катэгорыі «больш мастацтва», «менш мастацтва»...

— Гэта залежыць ад таго, наколькі сур'ёзныя, вечныя тэмы закрываюцца. Калі ціск імгненнасці аказваецца занадта значным і класна зробленая гісторыя старэе — хутчэй за ўсё яна не мае дачынення да мастацтва. Важная глыбіня спасціжэння

свету, прасторы, хоць усё гэта звонка гучыць.

— Але мастацтва выяўляецца і ў тым, як твор зроблены.

— Што гаворыцца, заўсёды павінна быць у адпаведнасці з тым, як гаворыцца. Фільм — гэта сімбіёз тэмы, звышзадачы, пераканаўчасці... Увогуле фільмы робяць фільмы, гэта як закваска для кінематографіа будучыні. У кіно ўжо ёсць свой «выкапнёвы» культурны пласт, з яго вырастаюць тыя ці іншыя праекты. Але сапраўднае мастацтва, безумоўна, унікальнае, для яго важная яшчэ сумленнасць падыходу, маштаб мастака.

— Талент?

— Безумоўна, але таленавітых людзей шмат, працавітых мала. Кіно — мастацтва доўгага перыяду. Напрыклад, праца над фільмам «Роля» з моманту задумкі да рэалізацыі доўжылася каля трыццаці гадоў. Уявіце, як за гэты час трансфармуецца, вырастае ідэя.

Невыпадкава фільмы, якія былі ўзнагароджаны «Оскарам» ці «Залатой пальмавай галінай», у расійскім і беларускім пракатах правальваліся.

Памылкова ставіць перад кінематографам задачу атрымання прыбытку, бо ў гэтай сферы вельмі непрагназуемая эканоміка, прадказаць поспех фільма амаль нерэальна. Фільм, скажам, ствараецца тры гады, а за гэты час адбываецца неверагодная колькасць падзей. Расія, напрыклад, здымае больш за 100 фільмаў штогод, каля 80-90 выходзіць у кінапракат, з іх 7 «выстрэляваюць». Гэта значыць, са ста сем працэнтаў акупляюцца. З гэтых семі яшчэ некалькі нешта зарабляюць.

— Дык чаму здымаць фільмы, разлічаныя на мастацтва, больш мэтазгодна?

— Гэта прагназуецца на стадыі вытворчасці, і неабходны складнікі вядомыя адразу: моцны сцэнарый, таленавіты рэжысёр, каманда прафесіяналаў і старанна разлічаны бюджэт. Сюды не ўмешваецца хаатычнасць кінарынку, а ў беларускага кіно наогул уласнага рынку няма (таму мы павінны разлічваць або на еўрапейскі рынак, дзе відавочна непадабенства ментальнасцяў, або на непрадказальны расійскі). Хоць кіно і калектыўнае мастацтва, але рэжысёр можа захаваць чысціню першапачатковай задумкі на працэнтаў 90.

У свой час Атар Іаселіяні параўнаў працэс стварэння фільма з афіцыянтам, які ідзе праз танцпляцоўку з гарой талерак. Колькі талерак атрымалася данесці да канца — гэта колькі ўласнай задумкі засталася. Пры стварэнні фільма з'яўляецца

Фота Надзеі БУЖАК.

шмат сітуацый, у якіх трэба ісці на кампраміс, хоць чыстае мастацтва — бескампраміснае. Часам даводзіцца шмат ад чаго адмаўляцца, і ў выніку можа атрымацца такая дробязь, якая, да таго ж, і грошай не прынясе.

— Ці ёсць формула паспяховага беларускага фільма, які будзе яшчэ і мастацтвам?

— Такой формулы няма ў дачыненні ні да адной кінематографіі свету. Мастацтва і спажыванне — гэта рэчы, якія ніколі не злучацца. В одну телегу впрячь не можно коня и трепетную лань.

Увогуле фільмы робяць фільмы. Гэта як закваска для кінематографіа будучыні.

— Ужо на ўзроўні задумкі?..

— ...гэта рэчы, якія цягнуць у розныя бакі. Патраць густам, каб атрымаць прыбытак — не задача мастацтва. У яго асноўная праблема і трагедыя сённяшняга беларускага кінематографіа: грамадства да яго ставіцца як да інструмента заробку. Гэта вельмі спрошчаны ўзровень разумення.

— Гледачу ўсё роўна, ці зарабляеце вы грошы, яго цікавіць гэты прадукт.

— Глядач розны. Мы спрабуем аналізаваць глядацкія перавагі па

жанрах, сюжэтах. Густы аўдыторыі за час ад запуску да рэалізацыі праекта мяняюцца. А ў твора мастацтва паняцця густаўшчыны не існуе, тэмы мастацтва не могуць быць моднымі ці не моднымі. Як Біблія не можа быць моднай ці не моднай.

— Чатыры гады таму вы казалі пра прыярытэт паняцця мастацтва ў беларускім кіно. Атрымалася гэты акцэнт увасобіць у жыццё?

— Ёсць фільмы, якія можна аднесці да паняцця мастацтва. Ёсць тыя, у якіх няма не тое што мастацтва, але і прафесіі мала. Часам ужо на стадыі ідэі відаць, што ў праекце не будзе ні мастацтва, ні фінансавага поспеху.

— Тады навошта такія праекты?

— Людзі, якія прымаюць рашэнне, таксама дзейнічаюць зыходзячы з нейкіх меркаванняў: ідэалогія, сацыяльная запатрабаванасць, актуальнасць тэмы. Або разлічваюць на тое, што ў працэсе стварэння фільма ўдасца дасягнуць нейкай якасці. Зноў жа: кінематограф — непрагназуемая сфера з-за вялікай колькасці складнікаў. Заўсёды ёсць месца падзвігу. Узяць вядомы амерыканскі фільм «Касабланка», які здымаўся больш за 11 гадоў. За гэты час трансфармавалася задума, мяняліся здымачныя групы і рэжысёры. І хоць такая задача не ставілася, фільм атрымаўся твора мастацтва.

Для таго, каб атрымаць вяршыню, трэба перашуфляваць шмат руды. Калі крыху, то і вяршыні часам атрымліваюцца, часам — не. Тут працуе закон вялікіх лікаў. Па тэорыі верагоднасці кожны фільм не можа быць шэдэўрам.

— Над чым зараз працуе «Беларусьфільм»?

— У стадыі вытворчасці знаходзіцца чатыры ігравыя фільмы. 12-серыйны фільм «Воўчае сонца», разлічаны на тэлеканалы, «Салодкае развітанне Веры» — другая праца рэжысёра Аляксандры Бутар, якая мае ўсе падставы прэтэндаваць на паняцце мастацтва кіно. Складзецца ці не — пабачым у канчатковым варыянце. Здымаюцца два фільмы з цыкла «Дзяржаўная граніца».

Вядзецца праца над шэрагам дакументальных карцін. Гэта фільм пра паэта Уладзіслава Казлоўскага, «Хлопчык і дэльфін» аб дзесяцігадзінных галаўных ўборах, завяршыў сваю чарговую працу Віктар Асюк. Маладыя рэжысёры знялі два фільмы пра вайну, якая прайшла праз лёсы іх сем'яў.

Шмат цікавага адбываецца ў анімацыі: робіцца працяг мультфільма «Рыбка па імені Нельга», праект цыкла фільмаў пра гербы беларускіх гарадоў, чарговы фільм з серыі «Казкі старога піяніна», які здымае Алена Пяткевіч (пра Штрауса).

— Разлічваюць на тэлеканалы з фінансавага пункту гледжання лягчэй?

— Рынак тэлевізійных каналаў больш прагназуемы, таму тэлесерыялы бліжэй да паняцця заказнага кіно. Мэтазгоднасць дыктуе нам арыентавацца на расійскі рынак, бо краіна з насельніцтвам 10 мільёнаў чалавек не можа акупіць фільм. Таму дзяржава дапамагае нацыянальнаму кінематографу. Наогул ва ўсіх краінах дзяржава ўдзельнічае ў кінавытворчасці. Усе імкнучы абараніць сваю ўнутраную прастору, бо разумеюць, што кіно — ідэнтыфікатар значнасці і заможнасці.

У твора мастацтва паняцця густаўшчыны не існуе.

Тэмы мастацтва не могуць быць моднымі ці не моднымі. Як Біблія не можа быць моднай ці не моднай.

— Кіназнаўцу і аматару кіно складана на пасадзе дырэктара кінастудыі?

— Гэта складанасць звязана перш за ўсё з тым, што прастора, у якой жывуць творчыя ідэі, — гэта хаос, а форма арганізацыі хаосу — анархія. Форма ж арганізацыі вытворчасці на кінастудыі — выразная іерархія, і хаатычнай творчай прасторы прыходзіцца навязаць рамкі і ўступаць у канфлікт з носьбітамі і трансфарматарамі задумкі. А надаць хаосу форму амаль немагчыма. Ціск з нагоды захавання правілаў, распарадку працоўнага дня і іншага прыводзіць да канфлікту. А прымушаць, навязаць, абмяжоўваць — не маральныя катэгорыі. Ды і відавочна адрозненне паміж сферай маіх інтарэсаў і тым, чым я займаюся.

...Дадам, што Алег Ігаравіч любіць карціну «Французскі сувязны» Уільяма Фрыдкіна, тоўстыя кнігі і брытанскую школу «Раззлававых...».

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.

Поўную версію інтэрв'ю чытайце на сайце газеты zviazda.by.

Лепшыя спосабы зімовага захоўвання гародніны

Працягласць захоўвання гародніны і захаванасць яе смакавых якасцяў залежыць не толькі ад правільнай падрыхтоўкі (і сховішча, і самога ўраджаю), але і ўмоў вырошчвання. Ад таго, наколькі правільна вы падабравалі сарты, якія прыёмы агратэхнікі выкарыстоўвалі, ці выконваўся севазаварт. Нават, здавалася б, такая дробязь, як надвор'е, таксама мае значэнне.

Уся гародніна, прызначаная для працяглага захоўвання, павінна быць свечасова ўбраная (і пажадана ў сухое надвор'е). У яе не павінна быць ніякіх дэфектаў, яна не павінна быць пашкоджана шкоднікамі і хваробамі.

У кожнай гародніны — свае сакрэты захоўвання. Калі іх не выконваць, ураджай вяне і сохне, гніе, губляе знешні выгляд і смак, не кажучы ўжо пра вітаміны.

Бульба

У цэплым памяшканні клубні досыць хутка становяцца вялымі і прарастаюць. На святыяны зелянеюць. Празмерная вільготнасць прыводзіць да гніення клубняў. Як жа гэтага пазбегнуць?

Улічваючы, што 80–90-працэнтная вільготнасць паветра і тэмпература каля +2 ... +3 °С — аптымальныя ўмовы для захоўвання бульбы, а захоўваць яе неабходна ў сухім, цёмным, халаднаватым памяшканні, ідэальным варыянтам будзе склеп, які не прамярзае зімой. Перад тым, як пакласці бульбу на захоўванне, добра прасушыце яе, патрымаўшы некалькі дзён на адкрытай прыценнай пляцоўцы, якая добра праветрываецца. Пасля прасушкі адсартуйце клубні, адкідаючы ўсе хворыя і пашкоджаныя, і

толькі пасля гэтага хавайце.

Захоўваць бульбу лепш за ўсё не насыпам, а ў спецыяльных кантэйнерах альбо ў скрынях, у сценках якіх ёсць невялікія адтуліны для доступу паветра да клубняў. Вышыня такіх кантэйнераў (скрынь) не павінна перавышаць 80–100 см, ставіць іх варта не на зямлю, а на спецыяльны памост вышыней каля 15 см. Зрабіць яго можна з тоўстых драўляных брускоў. Ад усіх

сцен sklepa да кантэйнера адлегласць не павінна быць меншай за 20 см, інакш паветра не зможа паступаць да клубняў бульбы ў дастатковай колькасці. Каб прадухіліць гніенне клубняў, іх можна перасыпаць невялікім слоём сухога пілавіння або здробненым лісцем рабіны. Першае выдатна ўбірае лішнюю вільгаць, а другое вылучае фітанцыды — лятучыя рэчывы, якія знішчаюць хваробатворных мікрабаў.

Вядучая рубрыкі Ірына ТАМКОВІЧ. Тэл. 8 (017) 287-18-15

Морква

Лёгкасць караняплодаў морквы ў значнай ступені (зрэшты, як і ў бульбы) залежыць ад умоў яе вырошчвання і сорту. Для працяглага захоўвання неабходна выбіраць моркву сярэдніх і позніх сартоў, але перш чым закладваць яе на захоўванне, караняплоды варта старанна ачысціць ад гразі, выдаліць у іх бацвінне, зразаючы яго ўпаваравен з галоўкай, і дзень-два прасушыць на сонцы.

Самыя спрыяльныя ўмовы для захоўвання морквы: тэмпература +1 ... +2 °С і вільготнасць паветра 85–90%. А захоўваць моркву, таксама як бульбу, лепш за ўсё ў спецыяльных драўляных скрынях, перасыпаць тым жа пілавіннем, лісцем рабіны або пяском. Памер скрынь павінна быць невялікім — у ідэале ў кожную такую скрыню павінна змяшчацца не больш за 15–18 кг караняплодаў.

Існуе яшчэ адзін спосаб працяглага захоўвання морквы, які заслужана лічыцца найбольш эфектыўным, але ў той жа час дастаткова працаёмкім — у гліне. Вазміце 10-літровое вядра, напалову запоўненае глінай, уліце ў яго 3 літры вады, добра перамяшайце і пакіньце на 12 гадзін. Затым у вядра даверну даліце вады і перамяшайце, пакінуўшы ўжо на суткі. У выніку ўсіх маніпуляцый гліна ў вядра павінна набыць смятанападобную кансістэнцыю. Як толькі гліняная сумесь гатовая, трэба ўзяць невялікую драўляную скрыню, заслаць яе поліэтыленавай плёнкай і склаўшы туды ў некалькі радоў моркву, заліць яе глінай. Гліна кансервуе моркву, дзякуючы чаму караняплоды лёгка захоўваюцца да наступнага ўраджаю, не губляючы сваіх смакавых якасцяў і вонкавага выгляду.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА Государственное предприятие «Минский областной центр инвестиций и приватизации» (организатор аукциона) по поручению Открытого акционерного общества «Слущ-Модуль» (продавец) проводит открытый аукцион по продаже имущества (в комплексе) в составе:

№	Наименование	Инв. №	Общ. пл. кв. м.
1	Здание инженерно-бытового корпуса, инв. № 98318	640/С-84380	10378,5
2	Тепловые сети, инв. № 98342	640/С-84368	-
3	Площадка асфальтобетонная (инв. № 98364)	640/С-84443	1612,5
4	Погрузочно-разгрузочная площадка (инв. № 98365)	640/С-84378	783,6
5	Трансформаторная подстанция	640/С-84444	37,7
6	Сети водопровода (инв. № 98340, инв. № 98339, инв. № 98341)	640/С-84373	-
7	Канализационная насосная станция (инв. № 98330)	640/С-84377	25,2
8	Эстакада-площадка для мойки автомобилей	640/С-84445	-
9	Топливо-заправочный пункт (инв. № 98327)	640/С-84371	-
10	Очистные сооружения дождевых стоков (инв. № 98331)	640/С-84365	-
11	Градирия металлическая ККТ-35 (инв. № 25301)	640/С-84372	-
12	Градирия металлическая ККТ-35 (инв. № 25300)	640/С-84367	-
13	Контрольно-пропускной пункт	640/С-84440	8,1
14	Склад газовых баллонов	640/С-84442	107,8
15	Вспомогательный корпус часть, инв. № 98358	640/С-84381	1353,6
16	Объекты благоустройства	640/С-84370	-
17	Главный корпус, инв. № 98319	640/С-84382	22590,0
18	Здание вспомогательного корпуса, инв. № 98360	640/С-51701	335,7
19	Склад тяжелых металлов	640/С-39784	634,6
20	Здание склада	640/С-38241	535,9
21	Производственное здание-котельная, инв. № 98361	640/С-51700	194,3
22	Гараж со вспомогательным корпусом	640/С-47756	1362,3
23	Здание склада	640/С-38242	2467,1
24	Здание информационно-вычислительного центра	640/С-38243	2393,6
25	Автомонтажный корпус	640/С-39783	8785,1
26	Дренажная насосная станция (инв. № 98329)	640/С-84375	330,6
27	Сети канализации (инв. № 98626)	640/С-84379	-
28	Оборудование согласно перечню (перечень находится у организатора аукциона)		

Указанные объекты расположены на земельном участке, площадью 8,4478 га (предоставлен на праве постоянного пользования) по адресу: Минская область, Слуцкий район, г. Слуцк, ул. 14 Партизан, д. 101.

Земельный участок имеет ограничения в использовании: зона санитарной охраны поверхностных и подземных источников водоснабжения хозяйственно-питьевого назначения на площади 8,4478 га. Имущество сдается в аренду (сведения об арендаторах можно получить у продавца и организатора аукциона).

Начальная цена снижена на 50% и составляет с НДС – 39 150 542 400 бел. руб. Задаток 5% от начальной цены (1 957 527 120 бел. руб.) перечисляется на р/с № 3012108260016 в ЦБУ № 701 ОАО «БПС-Сбербанк», БИК 153001369, УНП 690324015.

Договор купли-продажи должен быть подписан в течение 10 (десяти) рабочих дней после проведения аукциона. Оплата за объект производится в течение 30 (тридцати) банковских дней со дня проведения аукциона, если иное не предусмотрено договором купли-продажи. Фактические затраты на организацию и проведение аукциона возмещает победитель торгов (покупатель).

Порядок проведения аукциона и оформления участия в торгах оговорен в условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.rlf.by.

Предыдущее извещение о проведении торгов опубликовано в газете «Звязда» от 08.08.2014.

Аукцион состоится 28.10.2014 в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, каб. 324. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по 27.10.2014 до 16.00 по указанному адресу.

Тел.: (8017) 224 61 34, (8029) 102 21 17.

17 октября 2014 года состоится внеочередное общее собрание акционеров ОАО «Лукомльэнергомонтж», расположенного по адресу: Витебская обл., г. Новолукомль, Лукомльское шоссе, 8. Собрание пройдет по адресу: г. Новолукомль, Лукомльское шоссе, 8, актовый зал.

Повестка дня собрания:

1. Об уменьшении уставного фонда Общества путем аннулирования акций, приобретенных акционерным Обществом и внесения изменений в устав Общества.

Время и место ознакомления акционеров с материалами по вопросам повестки дня собрания: в рабочие дни (понедельник-пятница), начиная с 10 октября 2014 г., по месту нахождения Общества (приемная) с 11.00 до 16.00.

Время регистрации участников собрания: в день проведения собрания с 08.00 до 09.45 по месту нахождения Общества (актовый зал).

Время начала проведения собрания 10 часов 00 минут.

Список акционеров для участия в собрании будет составлен по состоянию на 1 октября 2014 г.

Для регистрации при себе иметь следующие документы:

- акционеру Общества – паспорт;
- представителю акционера – паспорт и доверенность.

Ликвидационная комиссия ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН по продаже одним лотом имущества ОАО «Белэкосистема» (УНП 190330512):

№ п/п	Наименование	Инв. №
1	Сооружение для охраны	88
2	Асфальтовое покрытие	146
3	Забор бетонный	55
4	Ограждение из ж/б плит с воротами № 1 и № 2	86
5	Ограждение из сетчатых панелей с бетонным основанием	142
6	Ограждение металлическое	143
7	Фонарь освещения (4 шт.)	144

Имущество расположено по адресу: г. Минск, ул. Лукьяновича, 8. Начальная цена – 59 965 000 бел. руб. без учета НДС 20%.

Торги проводятся впервые.

Торги в виде аукциона состоятся 10 ноября 2014 г. в 14.00 по адресу: г. Минск, ул. Лукьяновича, 8. Ознакомиться с предметом торгов можно по месту его нахождения предварительно согласовав дату и время с организатором торгов.

Шаг аукциона – 5 процентов.

Продавец – ОАО «Белэкосистема» (тел. (029) 613-61-32).

Организатор торгов – ОАО «Белэкосистема» (220113, г. Минск, ул. Лукьяновича, 8, тел. (029) 613-61-32).

Прием заявок начинается с момента выхода объявления, осуществляется по адресу: г. Минск, ул. Лукьяновича, 8, и прекращается за три дня до начала торгов. Задаток вносится до подачи заявления на участие в торгах в размере 10 процентов начальной цены предмета торгов (без НДС) на р/с 3012018933005 в РКЦ №1 ЗАО «БСБ-банк», г. Минск, код 175, УНП 190330512, получатель ОАО «Белэкосистема», назначение платежа: задаток за предмет торгов.

При признании торгов несостоявшимися в связи с наличием заявления на участие в них только от одного участника, возможна продажа предмета торгов этому участнику по цене, увеличенной на 5 процентов.

К заявлению на участие в торгах прилагаются документы согласно п. 12 Положения «О порядке продажи имущества ликвидируемого юридического лица с публичных торгов» утвержденного Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 08.01.2013 № 16. Лица, желающие принять участие в аукционе, и выполнившие все требования, допускаются к участию в аукционе посредством выдачи билета участника аукциона, в котором указывается порядковый номер, под которым данное лицо зарегистрировано. Победителем аукциона признается участник, предложивший в ходе торгов наивысшую цену. Договор купли-продажи заключается между продавцом и победителем аукциона (приравненным к нему лицом) в белорусских рублях в течение 5 рабочих дней с момента подписания протокола о результатах аукциона. Оплата приобретенного предмета торгов должна быть проведена в полном объеме с учетом НДС 20% не позднее 5 рабочих дней с даты подписания договора купли-продажи.

ИЗВЕЩЕНИЕ о проведении 30 октября 2014 года повторных торгов с условиями по продаже имущества, принадлежащего ЗАО «Торговый Дом «Луч-М»»

Предмет торгов (сведения о продаваемом имуществе)	Капитальное строение с инвентарным номером 500/С-3492 общей площадью 1005 кв. м, расположенное по адресу: г. Минск, пер. Тучинский, д. 4 (наименование: Здание торгового дома (литер А 3/К); назначение: здание торгового дома)
Сведения о земельном участке	Площадь – 0,0617 га, кадастровый номер 50000000006005119, назначение – для обслуживания административного здания
Продавец имущества	ЗАО «Торговый Дом «Луч-М», Тучинский переулок, 4, 220004, г. Минск
Организатор торгов	УП «Минский городской центр недвижимости», г. Минск, ул. К. Маркса, 39, к. 10
Начальная цена предмета торгов (без учета НДС)	21 011 520 000 белорусских рублей
Сумма задатка	2 000 000 000 белорусских рублей
Условие торгов (условие продажи)	Победитель торгов (покупатель) оплачивает вознаграждение за организацию и проведение торгов, включающее затраты на организацию и проведение результативного аукциона, в размере 1 процента от цены продажи предмета торгов, указанной в протоколе о результатах торгов, в течение 3 рабочих дней со дня проведения торгов.
Наличие обременений	Аренда

Торги проводятся в соответствии со ст.ст. 417, 418 Гражданского кодекса Республики Беларусь и порядком проведения аукциона по продаже имущества, принадлежащего ЗАО «Торговый Дом «Луч-М», утвержденным организатором торгов.

К участию в торгах допускаются юридические и физические лица, заключившие соглашение с организатором торгов о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона, внесшие задаток, а также представившие организатору торгов следующие документы:

заявление на участие в аукционе (по форме, установленной организатором торгов); заявление об ознакомлении с документами, продаваемым имуществом, порядком проведения аукциона (по форме, установленной организатором торгов); копию свидетельства о регистрации (для юридических лиц и индивидуальных предпринимателей); копию устава (для юридических лиц); копию платежного документа о внесении задатка; документы, подтверждающие полномочия представителя юридического (физического) лица; а также, при необходимости, иные документы в соответствии с порядком проведения аукциона.

Задаток перечисляется на расчетный счет УП «Минский городской центр недвижимости» № 3012104971019 в региональной дирекции № 700 ОАО «БПС-Сбербанк», г. Минск, код 153001369, УНП 190398583 в срок, установленный для приема документов на участие в аукционе.

Торги проходят в форме открытого аукциона с условиями на повышение начальной цены. Торги проводит аукционист, определенный организатором торгов. В процессе торгов начальная цена повышается аукционистом до тех пор, пока только один участник согласится приобрести предмет торгов. Данный участник объявляется победителем торгов, а наивысшая цена (цена продажи) фиксируется в протоколе о результатах торгов и не включает НДС. В ходе торгов участники могут предлагать свою цену за продаваемое имущество в соответствии с порядком проведения аукциона.

В случае, если торги признаны несостоявшимися в силу того, что заявление на участие в них подано только одним участником или для участия в них явился только один участник, предмет торгов продается этому участнику (покупателю) при его согласии по начальной цене, увеличенной на пять процентов.

Договор купли-продажи между продавцом и победителем торгов (покупателем) заключается после предъявления копии платежных документов о перечислении суммы вознаграждения за организацию и проведение торгов и подписывается в течение 10 рабочих дней со дня проведения торгов.

Оплата стоимости приобретенного имущества с учетом НДС осуществляется победителем торгов (покупателем) в течение 30 календарных дней со дня заключения договора купли-продажи.

Торги проводятся 30 октября 2014 года в 15.00 по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, зал аукционов. Прием документов, а также консултации по вопросам участия в торгах осуществляются с 29.09.2014 по 28.10.2014 включительно в рабочие дни с 09.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00 (по пятницам – до 16.45) по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, каб. 6.

Телефоны для справок: (017)327-48-36 (УП «Минский городской центр недвижимости»); (029)636-70-14 (ЗАО «Торговый Дом «Луч-М»).

Сезон

КАЛІ ГАНЧАКІ ЎЧУЛІ ЗАЙЦА...

3 першай суботы кастрычніка, якая сёлета прыпадае на 4-е чысло, у краіне адкрываецца асенне-зімовы сезон палявання на зайца-беляка і зайца-русака. Доўжыцца ён будзе да першай суботы лістапада, да 1-га дня наступнага месяца.

Падчас гэтага сезона палявання дазваляецца выпраўляцца па трафеі ў светлы час сутак. Здабываць можна жывёл любога полу і ўзросту. Спосаб палявання — зброевы з падыходу з ганчакімі. Пры гэтым можна прымяняць гладкаствольную паляўнічую зброю з патронамі са шротам, нагадаў у прэс-службе Міністэрства лясной гаспадаркі. Дазволена выкарыстоўваць ганчакоў, якія маюць палявы дыплом па зайцы і (ці) лісе. Акрамя зброевага спосабу, можна паляваць і бяззброевым — з хартамі і лочымі птушкамі.

Сяргей РАСОЛЬКА

Ну і ну!

НАРУЧНИКАМІ... САБЕ ПА ТВАРЫ

Увечары ў Дзяржаўтаінспекцыю паступіла трывожнае паведамленне: па вуліцы Зялёнай у Скідалі (Гродзенскі раён) рухаецца аўтамабіль, за рулём якога, верагодна, знаходзіцца нецвярозы кіроўца.

Экіпаж ДАІ выехаў на месца і спыніў «Мерседэс». Кіроўца, мясцовы 35-гадовы жыхар, сапраўды быў у стане алкагольнага ап'янення. Яго запрасілі ў патрульны аўтамабіль, і там... Высветлілася, што мужчыну паўторна на працягу года затрымліваюць за рулём п'яным, а значыць, машына падлягае канфіскацыі. Пэўна, усвядомішы гэта, парушальнік пазбавіўся ўсялякіх «тармазоў». Пачаў тузаць інспектара за адзенне, хапаўца за руль аўтамабіля і нават паспрабаваў выскачыць з яго падчас язды. Не ўціхамірыўся нават тады, калі на руках зашчоўкнуліся «бранзалеты», — імі ён стаў біць... сябе па твары. Усё гэта зафіксавана відэакамерай і можна ўбачыць на сайце Гродзенскай Дзяржаўтаінспекцыі. Вынікам для парушальніка сталі канфіскаваны аўтамабіль, шматмільённы штраф і разбіты твар.

Барыс ПРАКОПЧЫК

Прачытаў у газеце пра тое, што вырашана паступова адмовіцца ад дробных 50-рублёвых купюр. Правільна зрабілі! Ад дробязяў, па магчымасці, трэба вызваляцца ва ўсім.

Жыву, разважаю і ў лепшае веру, Але тое-сёе вакол не прымаю: Чаму гэта зменю каштоўнай

*Я мушу аддаць за білецік паперы
Я мушу аддаць за білецік трамвая?
Прашу прабачэння у кожнай «паперкі».
Працоўны рубель — ён заўжды у пашане.
Ды справа зусім не у грошах,
Драбнеюць не грошы — драбнеем мы самі.*

З часоў Эўрыпіда зрабнелі паэты, Зрабнела эліта з часоў Адраджэння

*Ды гора, паверце, не толькі ў гэтым — Драбнеюць не людзі, драбнее сумленне.
Раскрышацца з часам магутныя скалы — І нават свяціла загасне у цені...
А я жыву марай — хутчэй бы не стала памкненняў.*

Даты Падзеі Людзі

1914 год — 100 гадоў таму нарадзіўся Юрый Барысавіч Левітан, легендарны дыктар савецкага радыё. Яму вельмі лёгка ўдалося стаць дыктарам — з-за гучнага, магутнага голасу яго яшчэ ў дзяцінстве прызвалі «труба».

Ужо ў 1931 годзе ён — спачатку стажор, а затым і дыктар радыёкамітэта. А заўважаны і вылучаны асабіста Сталіным, Юрый Барысавіч неўзабаве стаў вядучым «голосам» СССР. У год пачатку Вялікай Айчыннай ён уступіў у КПСС. Чытаючы зводкі Саўінфармбюро і загады Сталіна, Левітан праславіўся не толькі сярод жыхароў роднай краіны. У вядомым Геббельса хутка сямілі, што такі вяшчальнік мёртвага з магілы падыве і прымусяць ісці на ворага. І абвясцілі паляванне на дыктара, абяцаючы за яго галаву 100 тысяч рэйхсмарак. А Гітлер наогул абвясціў яго сваім асабістым ворагам. У Стаўцы, у сваю чаргу, ведаючы, якую нянавісць фашысты затаілі супраць Левітана, і асцерагаючыся дыверсій супраць яго, вырашылі ад граху далей эвакуаваць Юрыя Барысавіча ў Свядлоўск (цяпер Екацярынбург), адкуль ён і вёў свае перадачы. А ў 1943 годзе ён вяшчаў ужо з Куйбышава (Самары). Левітану было даручана чытаць самыя важныя паведамленні аб узятці гарадоў і выйграных бітвах. І яго голас сапраўды аказваў магутнае прапагандыскае ўздзеянне на людзей і ўзнімаў баявы дух салдат.

1939 год — пачаліся выпрабаванні самалёта Іл-2 канструкцыі С. Ільюшына. Самы масавы баявы самалёт у гісторыі. Было выпушчана больш за 36 тысяч

штук. Канструктары называлі распрацаваны імі самалёт «лятаючым танкам». У Чырвонай Арміі самалёт атрымаў мянушку «гарбаты» (за характэрную форму фюзеляжа). Нямецкія ж пілоты ўзнагародзілі яго некалькімі ганаровымі мянушкамі — такімі, як «мяснік» (Schlachter), «мясарубка» (Fleischwolf), «жалезны Густаў» (Eiserner Gustav), таксама ў савецкай літаратуры існуюць сцвярджэнні, што асобныя салдаты Вермахта называлі яго «чумой» (Schwarzer Tod, даслоўна «чорная смерць»). Адзначаліся, дарэчы, выпадкі, калі самалёт самастойна вяртаўся з баявога задання, маючы больш за 500 прабоін у крыле і фюзеляжы. Іл-2 прымаў удзел у баях на ўсіх тэатрах ваенных дзеянняў Вялікай Айчыннай вайны, а таксама ў савецка-японскай вайне.

1949 год — 65 гадоў таму нарадзіўся (г. Мінск) Уладзімір Аляксандравіч Хрыпач, беларускі вучоны-хімік, член-карэспандэнт НАН Беларусі (2000), доктар хімічных навук (1990), прафесар (1997). У 1971 годзе скончыў БДУ. Працаваў у Інстытуце фізіка-арганічнай хіміі АН Беларусі, з 1982 года ў Інстытуце біяарганічнай хіміі НАН Беларусі. Аўтар больш за 500 навуковых прац, у тым ліку 5 манаграфій, больш за 60 аўтарскіх пасведчанняў і патэнтаў. Даследаванні ў галіне біяарганічнай хіміі. Правёў даследаванні па хіміі стэроідных гармонаў і роднасных біярэгулятараў. Атрымаў шэраг унікальных даных па ўплыве брасінастэроідаў на расліны. Абгрунтаваў прымяненне ў сельскай гаспадарцы і ўкараненне ў практыку прэпаратаў на іх аснове, паказаў перспектывы іх выкарыстання ў ветэрынарыі і медыцыне. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1996).

Было сказана

Гальяш ПЕЛЬГРЫМОЎСКІ, дзяржаўны дзеяч, дыпламат, пісьменнік XVI стагоддзя:
«З пыхі вам не шмат прыдасца».

СЁННЯ

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	7.13	18.44	11.31
Віцебск	7.03	18.33	11.30
Магілёў	7.03	18.34	11.31
Гомель	6.59	18.31	11.32
Гродна	7.28	18.59	11.31
Брэст	7.28	19.01	11.33

Месяц

Першая квадра 1 кастрычніка. Месяц у сузор'і Казярога.

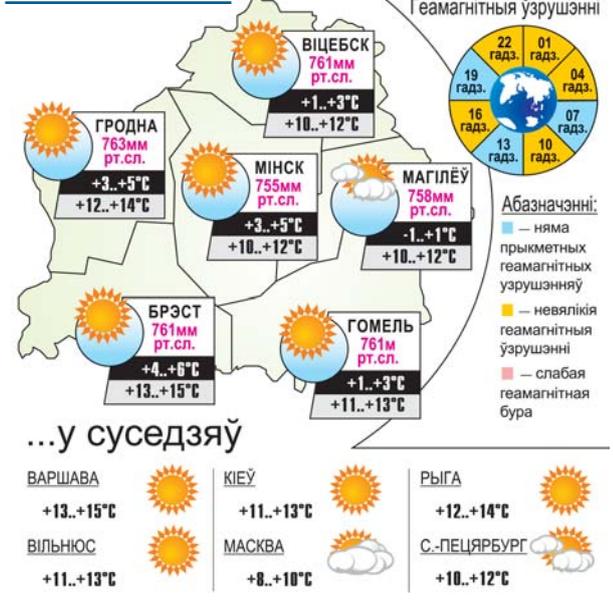
Імяніны

Пр. Марыі, Аляксея, Ігара, Канстанціна, Мікалая, Фёдара.
К. Дыянісія, Тэафіла.

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

ЗАЎТРА

УСМІХНЕМСЯ

Маленькая парада. Калі запраўляеце картрыдж першы раз у жыцці, як я, пачынайце з жоўтага — ён лягчэй за ўсё адмываецца са стала і падлогі...

Жонка ўваходзіць у ванную і бачыць: на вагах стаіць муж і ўцягвае жывот.
— Думаеш, гэта дапаможка?
— Вядома! Як я інакш лічыць ўбачу?

Якім бы аўтарытэтным ні быў тата, але, калі мама не ў гуморы, уся сям'я «па сценцы» ходзіць.

«Rammstein» — нямецкі гурт, інструмент адплаты суседзям за працяглыя рамонтныя работы.

— Ты чаго ўвесь у сінках?
— Ды вось, бумеранг знайшоў. Ад яго і сінкі.
— Дык выкінь ты яго!
— На, сам выкінь!

Учора муж застукаў, як я галіла ногі яго брытвай. Прымусіў купіць новую. Новая голиця яшчэ лепш.

caricatura.ru

Найбольшае ўражанне яны выклікаюць сваёй стрыманасцю і здольнасцю гаварыць дакладна, крытычна і дасціпна. Яны не заўсёды асэнсоўваюць тое, наколькі балючыя іх выказванні для чуллівых і лёгкаранімых людзей. Людзі гэтага дня на сваіх паводзінах і стылі мыслення схільныя да грамадскага жыцця. Яны валодаюць пэўнай вытанчанасцю, якая ў спалучэнні з прывабнасцю не пакідае навакольных аб'якавымі. Здольнасць нападаць спалучаецца ў іх з уменнем трымаць абарону. Яны павінны навучыцца кантраляваць свае пачуцці і выпрацоўваць унутраны спакой і ўраўнаважанасць. Звышнатуральная ранімасць людзей гэтага дня часам хаваецца за маскай ці занята сур'ёзнай, ці лёгкаранімай, вясёлай, жартаўлівай асобы.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар—галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.
РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЬЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ЛЯЎКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), А. КЛЯШЧУК, Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»
НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс), адрэдагу: пісьмаў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 287 18 38, 287 17 21, бухгалтэрыі: 287 18 81.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не з'яўляюцца супадзеннем з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя на сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

http://www.zviazda.by;

e-mail: info@zviazda.minsk.by, (для зваротаў): zvarot@zviazda.minsk.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрэдагавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень.

Тыраж 20.221. Індэкс 63850. Зак. № 3957.

Нумар падпісаны ў 19.30

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 кастрычніка 2014 года.

ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.by